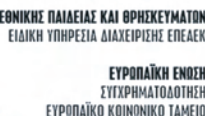

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΙΑΡΚΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

πολιτισμός - τέχνες -
διαχείριση ελεύθερου χρόνου

Πολιτιστικός Τουρισμός - Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού

ΚΕΝΤΡΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Επιστημονική Ευθύνη	Άσπα Τσαούση, Δρ. Κοινωνιολογίας, Επίκ. Καθηγήτρια ALBA
Συγγραφή	Λιναρδάτου Χαριτίνη

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό παράχθηκε στο πλαίσιο του Έργου «**Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων II**», το οποίο εντάσσεται στο **Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. II** του **ΥΠ.Ε.Π.Θ.**, Μέτρο 1.1. Ενέργεια 1.1.2.Β. και συγχρηματοδοτείται από την **Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Κ.Τ.)**.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1η

Τι είναι πολιτιστικός τουρισμός;

Σκοπός

Στην ενότητα αυτή επιδιώκουμε να κατανοήσουν οι ενήλικες τη σημασία του πολιτιστικού τουρισμού σαν ένα πολυσύνθετο κοινωνικό-οικονομικό φαινόμενο των δυτικών κοινωνιών του οποίου οι επιδράσεις στην ελληνική κοινωνική-πολιτιστική πραγματικότητα έχουν ιδιαίτερη σημασία.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Όταν θα έχουν ολοκληρώσει τη συγκεκριμένη ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να μπορούν να:

- Να κατανοήσουν την επίδραση του πολιτιστικού τουρισμού στην ανάπτυξη ενός βιώσιμου τουρισμού του οποίου οι προεκτάσεις περιλαμβάνουν τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.
- Να κατανοήσουν τη σημασία που έχει η συνειδητοποίηση και η γνώση του ελληνικού πολιτισμού και της κουλτούρας για την παγκόσμια προβολή της Ελλάδας στα πλαίσια του πολιτιστικού τουρισμού.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι το ταξίδι αποτελεί το βασικό κίνητρο για τη γνωριμία με άλλους λαούς και πολιτισμούς και τη διαμόρφωση μιας πολυπολιτισμικής ταυτότητας.

Λέξεις-κλειδιά

• Τουρισμός	• Κίνητρα
• Πολιτιστικός τουρισμός	• Βιώματα
• Πολιτισμός	• Μόδα
• Κουλτούρα	• Διαφήμιση
• Πολιτιστικός τουρίστας	• Ελεύθερος χρόνος
• Ταξίδι	• Life style

1.ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ: εννοιολογικές προσεγγίσεις

Ο Τουρισμός είναι ένα παγκόσμιο κοινωνικό-πολιτισμικό φαινόμενο που απαιτεί σαν απαραίτητη προϋπόθεση το ταξίδι δηλαδή τη μετακίνηση ανθρώπων από έναν τόπο σε έναν άλλον με σκοπό την προσωρινή διαμονή τους σε αυτόν τον τόπο για την κάλυψη κάποιων προσωπικών αναγκών (εκπαιδευτικών, οικονομικών, κ.λ.π.)

Μια άποψη που επικρατεί είναι ότι η λέξη τουρισμός προήλθε από την πρώτη μαζική επίσκεψη στην ιστορία που έγινε στην πόλη Τουρ της Γαλλίας.

«Μολονότι δεν υπάρχει ένας γενικά αποδεκτός ορισμός για τον πολιτιστικό τουρισμό, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον ορισμό που δίνει η Επιτροπή Καναδικού Τουρισμού (CTC). Σύμφωνα με αυτόν, μπορούμε να χαρακτηρίσουμε ένα είδος τουρισμού ως πολιτιστικό όταν η συμμετοχή σε πολιτιστικές και εκπαιδευτικές εμπειρίες ή εμπειρίες που αναφέρονται στην πολιτιστική κληρονομιά αποτελούν ένα σημαντικό παράγοντα του ταξιδιού.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (WTO) θεωρεί πως πολιτιστικός τουρισμός είναι το ταξίδι που γίνεται με κίνητρο βασικά πολιτιστικό – περιλαμβάνοντας εκπαιδευτικές περιηγήσεις, θεατρικές παραστάσεις, φεστιβάλ, προσκυνήματα, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και μουσεία, καθώς και τη μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος, του λαϊκού πολιτισμού και της τέχνης.»¹

Ο «πολιτιστικός τουρισμός» αποτελεί ένα από τα πιο παλιά και πιο δημοφιλή είδη τουρισμού. Από τους περασμένους αιώνες άτομα ή ολιγομελείς ομάδες περιηγητών, αναζητώντας τη γνώση, την εμπειρία και την προσωπική ανακάλυψη, πραγματοποιούσαν ταξίδια σε τόπους με αρχαιολογικό, ιστορικό, λαογραφικό ή πνευματικό-θρησκευτικό ενδιαφέρον, σε άγνωστα μέρη με διαφορετικό πολιτισμό και εθνολογικές ιδιομορφίες. Τα πολιτιστικά αυτά ταξίδια, αν και οργανωμένα από τους ίδιους, μπορούν να θεωρηθούν μια πρώιμη μορφή «πολιτιστικού τουρισμού» ο οποίος, σήμερα πλέον, έχει συγκροτηθεί σε δραστηριότητα με διαφορετικό χαρακτήρα και στόχο από τις υπόλοιπες μορφές τουρισμού.

2. Πολιτιστικός τουρισμός: ταξίδι στην κουλτούρα και τον πολιτισμό

I. Κουλτούρα και κουλτούρες

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι πολιτιστικό τουρισμό έχουμε όταν ο επισκέπτης θέλει να κατανοήσει και να εκτιμήσει την κουλτούρα μιας τοπικής κοινωνίας και τον πολιτισμό ενός λαού μέσα στον οποίο εγγράφεται και η έννοια της κουλτούρας.

Λέγοντας **κουλτούρα** ενός τόπου εννοούμε τη συλλογική συνείδηση ενός λαού όπως εκφράζεται μέσα από τις καθημερινές κοινωνικές πρακτικές του, δηλαδή μέσα από τον τρόπο ζωής του. Τα ήθη, τα έθιμα, οιπίστεις και οι δοξασίες, οι πολιτιστικές και οι ηθικές αξίες, η γλώσσα, η λογοτεχνία, οι κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς, οι τέχνες και οι τεχνικές, η ενδυμασία, οι διατροφικές συνήθειες, ο λαϊκός πολιτισμός, καθώς και η θρησκευτικότητα είναι στοιχεία της κουλτούρας ενός λαού. Κάποιος λατινοαμερικάνος λαϊκός ποιητής ονόμασε την κουλτούρα «φλιτζάνι που από μέσα του ρουφάμε τη Ζωή.»

Έτσι μιλάμε για την ελληνική κουλτούρα προσδιορίζοντας έναν τρόπο ζωής που διαφέρει από τον τρόπο ζωής άλλων λαών όπως του γαλλικού ή του αμερικάνικου. Κάνουμε όμως επίσης λόγο για την Κρητική κουλτούρα, την Επτανησιακή, τη Μανιάτικη, την Κυκλαδική κ.λ.π. Συνεπώς ένα λαός ή ένας πολιτισμός διακρίνεται από πολλές υπο-κουλτούρες που έχουν να κάνουν καταρχάς με το γλωσσικό ιδίωμα (την ντοπιολαλιά) και με τις κατά τόπο ιδιομορφίες όλων των ιδιαίτερων στοιχείων που προαναφέρθηκαν.

¹ Βλ. την ιστοσελίδα, <http://www.radioalfa.gr> (άρθρο από τον Τάσο Ανθουλιά)

II. Πολιτιστικός τουρίστας

Ο πολιτιστικός τουρισμός λοιπόν είναι ένας τομέας του τουρισμού που σαν βασικό στόχο έχει την αιεφόρο προβολή ενός τόπου μέσα από πολιτιστικές διαδικασίες τις οποίες επιλέγει κάθε φορά ο τουρίστας σύμφωνα με τις ανάγκες του για ενημέρωση και γνώση.

Μιλώντας για πολιτιστικές διαδικασίες εννοούμε δραστηριότητες που δίνουν την ευκαιρία στον επισκέπτη να εξοικειωθεί με την ιδιαιτερότητα και τη διαφορετικότητα μιας τοπικής κοινωνίας ή ενός λαού μέσα από την παρατήρηση και την ενεργό συμμετοχή σε αυτές. Ο πολιτιστικός τουρίστας δεν είναι αυτός που θα επισκεφθεί ένα μουσείο για να δει έργα τέχνης διαβάζοντας απλώς κάποιες λεζάντες. Δεν είναι αυτός που θα επισκεφθεί έναν αρχαιολογικό χώρο μαζί με ένα γκρουπ ακούγοντας στα πεταχτά κάποιες κοινότυπες κουβέντες από έναν ξεναγό. Δεν είναι αυτός που αρκείται σε μερικά ονόματα που συνοδεύονται από αντίστοιχες χρονολογίες (έχει ενημερωθεί ήδη πριν έρθει.) Για τον πολιτιστικό τουρίστα η παθητική προσέγγιση μνημείων και έργων τέχνης δεν είναι πια ικανοποιητική. Όπως ανακοίνωσε τον Ιανουάριο του 2005 ο διευθυντής του μουσείου του Λούβρου, το μουσείο ετοιμάζεται για την υποδοχή ενός μεγάλου αριθμού τουριστών που ενδιαφέρονται να δουν τους χώρους που περιγράφει ο Dan Brown στο βιβλίο του «κώδικας Ντα Βίντσι», το παγκόσμιο μπεστ σέλερ του 2004. **Η ετοιμασία περιλαμβάνει ενέργειες που θα κάνει πιο «ζωντανό» το πιο παραδοσιακό μουσείο της Γαλλίας.** Συνεπώς, υπό μια τέτοια οπτική, πολιτιστικός τουρίστας είναι αυτός που θέλει πραγματικά να καταλάβει έναν τόπο, που θέλει να νιώσει την ιστορία του. Είναι αυτός που θέλει να αισθανθεί ότι ζει μέσα σε έναν άλλο πολιτισμό, που θέλει την εμπειρία μιας πολιτιστικής «περιπέτειας». Είναι αυτός που θέλει να συγκρίνει το σήμερα με το χθες, να κατανοήσει τους λόγους των αλλαγών και της εξέλιξης στα εξής πεδία πολιτισμικού και τουριστικού ενδιαφέροντος:

- την ιστορία και την αρχαιολογία
- τον λαό και τον τρόπο ζωής του
- την πολιτιστική παράδοση και εξέλιξη (μουσική, θέατρο, γιορτές, κλπ.)
- τις τέχνες και την αρχιτεκτονική
- το φαγητό και την τοπική κουζίνα, το κρασί και την τοπική παραγωγή
- την κοινωνική, οικονομική και πολιτική δομή
- τη μορφολογία της περιοχής
- τα διάφορα φεστιβάλ και τις εκδηλώσεις
- την αναβίωση παλιών εθίμων².

Θα μπορούσαμε λοιπόν να πούμε ότι ο «πολιτιστικός τουρισμός» παρέχει ευκαιρίες για μια ολόπλευρη πολιτιστική εμπειρία, προσφέροντας την περιήγηση στη φυσική, καλλιτεχνική και πνευματική κληρονομιά μιας περιοχής καθώς και στην τωρινή πολιτιστική δημιουργία. Απορροφά ένα μεγάλο μέρος του τουριστικού ρεύματος που έχει ιδιαίτερες προσδοκίες για την επίσκεψη σε χώρους με σημαντική πολιτιστική κληρονομιά, οι οποίοι υπαγορεύουν ειδική μεταχείριση, γι' αυτό χρειάζεται μια ειδική οργάνωση και διαχείριση (π.χ, μουσεία, αρχαία θέατρα, αρχαίοι τόποι λατρείας κλπ)

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού εκτιμά ότι ο πολιτιστικός τουρισμός αναπτύσσεται με ρυθμό 15% τον χρόνο και ότι το 37% όλων των διεθνών ταξιδιών περιλαμβάνει ένα πολιτιστικό στοιχείο.

² Βλ όπου υποσημ. 1

Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης

1. Κάθε εκπαιδευόμενος να αναφερθεί στην τοπική κουλτούρα της περιοχής του και να την συγκρίνει με τις κουλτούρες άλλων περιοχών που έχει επισκεφθεί στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.
2. Μέσα από τα προσωπικά του βιώματα ή διαβάσματα, κάθε εκπαιδευόμενος να αναφερθεί σε τοπικά έθιμα που είχαν εξαφανιστεί μέσα στο χρόνο και που η αναβίωσή τους γίνεται πόλος έλξης των τουριστών. Έπειτα, η ομάδα να συζητήσει και να αξιολογήσει την τουριστική πολιτική αναβίωσης αυτών των εθίμων.

III. Η αμφίδρομη σχέση πολιτισμού και τουρισμού.

«Η πολιτιστική μας κληρονομιά - έλεγε η Μελίνα Μερκούρη - είναι ταυτόχρονα η ευτυχία και η δυστυχία της χώρας μας. Ευτυχία γιατί μας προσφέρει την μοναδικότητα του ελληνικού πολιτισμού, τη βαριά βιομηχανία μας, τον καλύτερο πρεσβευτή της χώρας μας στο εξωτερικό. Δυστυχία γιατί, για να αποδείξουμε το σεβασμό μας σε αυτό τον πολιτισμό απαιτείται πολλή δουλειά και κυρίως τεράστια ποσά, πολλαπλάσια απ' όσα είναι δυνατό να διατεθούν από μια χώρα σαν την Ελλάδα».

Η τότε Υπουργός Πολιτισμού καθιστά σαφές το μήνυμα ότι ο ελληνικός πολιτισμός είναι το πιο ακριβό και πολύτιμο στοιχείο που έχει η χώρα μας και η ανάλογη εκτίμηση και προβολή του στο εξωτερικό μπορεί να γίνει πόλος έλξης των τουριστών. Μια τέτοια πολιτική σαφώς αντικρούει την ευρέως γνωστή τουριστική προβολή της Ελλάδας ως μιας χώρας που το μόνο διαθέσιμο τουριστικό προϊόν της είναι το τρίπτυχο «sea, sun, sex».

IV. Πολιτισμός

Αν κατά μία έννοια **πολιτισμός** είναι η εξέλιξη της ανθρώπινης ζωής στο χώρο και στο χρόνο, τα μνημεία - «απομεινάρια» της ανθρώπινης δημιουργίας όλων των εποχών είναι τα ίχνη, οι μαρτυρίες και τα βήματα της εξελικτικής της πορείας στο χρόνο.

Μνημεία ονομάζουμε τα προϊόντα κάθε είδους δημιουργίας για τα οποία έχουμε μνήμη. Έχουμε μνημεία της τέχνης, δηλαδή της γλυπτικής, ζωγραφικής, αρχιτεκτονικής, θεάτρου, μουσικής, χορού, ποίησης, λογοτεχνίας. Έχουμε μνημεία και της σκέψης και της διάνοησης, της θρησκείας, φιλοσοφίας, επιστήμης, τεχνικής αλλά και μνημεία από τον καθημερινό τρόπο ζωής, όπως είναι η παράδοση, η χειροτεχνία, τα ήθη και τα έθιμα. Τα μνημεία με την έννοια αυτή αποτελούν ένα ενιαίο και αδιαίρετο σύνολο με τον τόπο και το χρόνο, με τον άνθρωπο, το περιβάλλον και την ιστορία του.

Τα ίχνη αυτού του πολιτισμού, τεκμήρια μοναδικά και ανεπανάληπτα, αποτελούν τη φυσική και πολιτισμική κληρονομιά ενός τόπου, μιας χώρας, ενός λαού, τα ιδιαίτερα εκείνα στοιχεία που τον διαφοροποιούν από τους άλλους και χαρακτηρίζουν την ταυτότητά του.

V. Η ιδιαιτερότητα του πολιτιστικού τουρισμού

Οι συνθήκες που διαμορφώνουν την ιδιαιτερότητα του πολιτιστικού τουρισμού, σε σχέση με τις άλλες μορφές τουρισμού, καθορίζονται από τη διπολική σχέση πολιτισμός - τουρισμός.

Πρόκειται για μια δυναμική σχέση αμφίδρομης αλληλεπίδρασης, με θετικές και αρνητικές επιπτώσεις, που δημιουργείται από την εμπλοκή δύο μερών διαφορετικής σύστασης και συμφερόντων:

1. αφενός της ευάλωτης πολιτιστικής κληρονομιάς που απαιτεί την προστασία της, τη σωστή ερμηνεία και προβολή της
2. αφετέρου του δυναμικού τουρισμού, που απαιτεί επιτυχή οργάνωση και κερδοφόρα διαχείριση. Λέγοντας «δυναμικό τουρισμό» εννοούμε τον τουρισμό που είναι αειφόρος και του οποίου το «προφίλ» χαρακτηρίζεται από μια διαρκή, ποιοτική παρουσία στην παγκόσμια αγορά.

Ένα ερώτημα που τίθεται είναι: *μπορεί να αποτελέσει η ελληνική πολιτιστική κληρονομιά ένα γόνιμο πεδίο δράσης για τον τουρισμό, ο οποίος παράλληλα να συμβάλλει στην ανάδειξη και στη διατήρηση των πολιτιστικών αγαθών;*

Θα αναφερθούμε στην αρνητική δράση του τουρισμού που ασκείται στα πολιτιστικά αγαθά με την εντατική ή ανεξέλεγκτη χρήση τους.

Μια τέτοια περίπτωση είναι η εκμετάλλευση της παράδοσης ως τουριστικής ατραξιόν με αποτέλεσμα να χάνεται η «αυθεντικότητα» της (π.χ. καντάδες, παραδοσιακοί χοροί).

Επίσης, η αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος είναι μια σοβαρή συνέπεια της αλόγιστης τουριστικής εκμετάλλευσης. Μια ενδεικτική περίπτωση είναι η αναπαλαίωση των πύργων στη Βαθειά της Μάνης που επηρέασε αρνητικά την ευρύτερη οικιστική περιοχή με την ερήμωσή της. Πρόκειται για μια πολιτιστική ενέργεια τουριστικής ανάπτυξης που λόγω της κακής υποδομής και οργάνωσης δεν αποτέλεσε κίνητρο δράσης και βιωσιμότητας για τους κατοίκους της ευρύτερης περιοχής.

Για τη διασφάλιση της θετικής επίδρασης του τουρισμού στον πολιτισμό θα αναφερθούμε στην πολιτιστική πολιτική που εφαρμόζει το **ICOMOS, η Διεθνής Οργάνωση για την Προστασία Μνημείων και Τόπων** με τη δημιουργία μιας ειδικής επιτροπής, την Διεθνή Επιτροπή Πολιτιστικού Τουρισμού.

«Αντικείμενο της επιτροπής είναι η προάσπιση της πολιτιστικής κληρονομιάς, παγκόσμιας, εθνικής ή τοπικής, στις περιπτώσεις εμπλοκής της με τον τουρισμό.

Στην επιτροπή αυτή ανατέθηκε η αναθεώρηση της Χάρτας του Πολιτιστικού Τουρισμού. Το κείμενο της νέας Χάρτας διατυπώθηκε σε τρεις γλώσσες, αγγλικά, γαλλικά και ισπανικά και επικυρώθηκε στη Γενική Συνέλευσή του ICOMOS στο Μεξικό το 1999. Η Χάρτα του Πολιτιστικού Τουρισμού του ICOMOS (*ICOMOS International Cultural Tourism Charter*) βασίζεται στις αρχές που διέπουν τις δράσεις της διεθνούς αυτής οργάνωσης και αποτελεί μία εξειδικευμένη εφαρμογή τους που αφορά την τουριστική δραστηριότητα σε τόπους με πολιτιστική σημασία.

Βασικός στόχος της Χάρτας είναι να παίξει ένα σημαντικό ρόλο στον περιορισμό των κινδύνων και την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων του τουρισμού στην κληρονομιά και στα πολιτιστικά αγαθά.

Ένας ακόμα στόχος της είναι το να εξισορροπήσει τις αντικρουόμενες προθέσεις ή τις αντιπαραθέσεις των παραγόντων του τουρισμού και των συντελεστών της προστασίας της κληρονομιάς. Εκφράζει, εντέλει, μια πρόθεση διαχείρισεως καλής πρακτικής και επιχειρεί να υπαγορεύσει στους τουριστικούς παράγοντες και τους επισκέπτες έναν «κώδικα συμπεριφοράς» απέναντι στην πολιτιστική κληρονομιά ενός τόπου που προσελκύει το τουριστικό ενδιαφέρον»³.

³ Ενημερωτικό Δελτίο Τ.Ε.Ε. Τεύχος 2193. Δευτέρα, 1 Απριλίου 2002

Συμπεράσματα

Λαμβάνοντας υπόψη τις αμφίδρομες επιδράσεις, θετικές και αρνητικές, πολιτισμού και τουρισμού και μη παραγνωρίζοντας την οικονομική διάσταση σε επίπεδο τοπικό, περιφερειακό και εθνικό, κρίνουμε ότι θα πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια για την εξισορρόπηση των δύο τάσεων. Αναπτυξιακή για τον τουρισμό και προστατευτική για τα πολιτιστικά αγαθά, έτσι ώστε η σχέση πολιτισμού-τουρισμού να μην μετατρέπεται σε βίαιη σχέση κατανάλωσης.

Ένα τέτοιο παράδειγμα ανάδειξης της διπολικής σχέσης τουρισμού-πολιτισμού αποτελούν οι εκδηλώσεις του φεστιβάλ Αθηνών στους Ολυμπιακούς αγώνες το καλοκαίρι του 2004.

Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης

1. Οι εκπαιδευόμενοι να αξιολογήσουν με βάση τα βιώματά τους τη σχέση τουρισμού- πολιτισμού. Ειδικότερα, να προτείνουν (δουλεύοντας σε ομάδες των τριών τουλάχιστον ατόμων) ένα πρόγραμμα ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου τους μέσα από τη δημιουργία ενός καλλιτεχνικού γεγονότος που θα λειτουργήσει σαν πόλος έλξης των τουριστών (θεατρικές παραστάσεις, φεστιβάλ, μουσικές παραστάσεις).

3. Η επίδραση του πολιτιστικού τουρισμού στον τρόπο ζωής.

Παράδειγμα προς μελέτη: **Aientejo, πόλη της Πορτογαλίας**

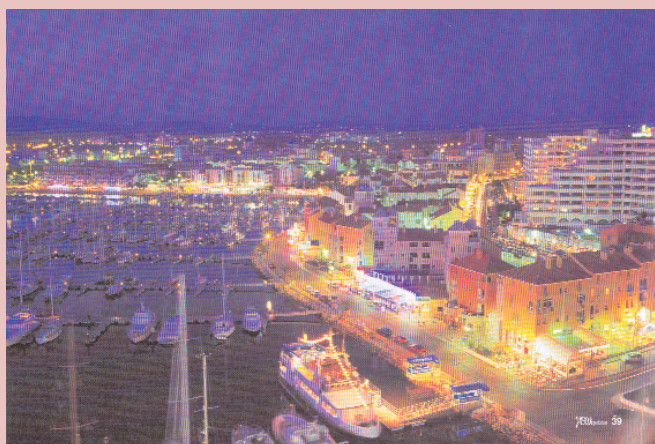
«Χάρτης της Πορτογαλίας» Γεωτρόπιο, τεύχος 206 20/3/2004

«Πώς ο αυθεντικός λαϊκός πολιτισμός μπορεί να δημιουργήσει ένα χαρακτηριστικό πολιτιστικό τουριστικό σύμβολο για να γίνει πόλος έλξης των τουριστών.»

«Το Alentejo ήταν μια πόλη που παρέμενε σε κατάσταση υπανάπτυξης για μεγάλο χρονικό διάστημα εξαιτίας των κλιματολογικών συνθηκών και της σχεδόν φεουδαλικής κοινωνικής δομής. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την ανάπτυξη ενός πολύ χαρακτηριστικού λαϊκού πολιτισμού με πρωτοτυπία που βρίσκει την καλύτερη έκφρασή της στην τοπική παράδοση και ειδικότερα στο χορωδιακό τραγούδι.

Κάθε χωριό διαθέτει και μια χορωδία που εμφανίζεται σε αυτοσχέδιες συναυλίες ή στις γιορτές των χωριών. Υπάρχουν και άλλες τέτοιες χορωδίες στην Ευρώπη γνωστές για το τουριστικό ενδιαφέρον που συγκεντρώνουν, όπως «οι βουλγαρικές φωνές», ή οι «κορσικανικές πολυφωνίες», με τις οποίες υπάρχουν ορισμένες ομοιότητες.

Τα τραγούδια του Alentejo αποτελούσαν λοιπόν μια τουριστικά εκμεταλλεύσιμη πολιτιστική κληρονομιά. Αυτό ίσως επηρέασε και την ομάδα που εργάστηκε για την ανάπτυξη των τουριστικών υποδομών, στα πλαίσια του προγράμματος Leader, να επιλέξει το όνομα «Terras do Cante» (γη που τραγουδά) προκειμένου να καθιερώσει ένα σύμβολο το οποίο να εκπροσωπεί το σύνολο των τουριστικών προϊόντων της περιοχής.

«Μικρά πλοιάρια, τα ραμπέλο, όπως λένε οι Πορτογάλοι, σε περιμένουν στα κανάλια της πόλης Αβέιρο για μια ωραία βόλτα»
Γεωτρόπιο, τεύχος 206, 20/3/2004)

Οι εκδηλώσεις άρχισαν τον Μάιο του 1993 με την ονομασία «Alentejo Maio Florido» (Ανθισμένος Μάιος) και συνεχίζονται μέχρι σήμερα. Η ομάδα leader χρησιμοποίησε εκτός από τη χορωδία, το σύνολο των δυνατοτήτων που προσέφερε ο λαϊκός πολιτισμός και η αρχιτεκτονική.

Η περιοχή ήταν αραιοκατοικημένη (20 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο) με μεγάλη φυσική ομορφιά. Παρά το γεγονός ότι τις τελευταίες δεκαετίες είχε χάσει περίπου το μισό πληθυσμό της, είχε διατηρηθεί το χρώμα των παραδοσιακών κατοικιών. Στα παλιά αγροκτήματα των φεουδαρχών, υπήρχαν ψηλοί πανέμορφοι πύργοι. Διαμορφώθηκαν εκδρομές για ιππασία και επισκέψεις στους πύργους, μαθήματα αρχιτεκτονικής μουσεία αγροτικής εθνογραφίας κ.λ.π.

Έτσι, παρότι το Alentejo ήταν πολύ κοντά στο Alto Alentejo, με δυο πολύ γνωστές τουριστικές περιοχές (το Parc de Sao Alentejo και την Evora, μια πολυσύχναστη ιστορική και καλλιτεχνική πόλη που συγκεντρώνει το χρόνο περισσότερους από 650.000 επισκέπτες) κατάφερε να διαμορφώ-

σει ένα διακριτό και χαρακτηριστικό τουριστικό σύμβολο και να το επιβάλει. Σήμερα, είναι ένας ελκτικός τουριστικός προορισμός για τις χώρες της Μπενελούξ.»⁴

Ρωμαϊκά ίχνη στην Εβόρα. Γεωτρόπιο, τεύχος 206, 20/3/2004

Στην Ελλάδα υπάρχουν αρκετοί χώροι που θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν τον πολιτιστικό τουρισμό με εργαλείο την λαϊκή παράδοση και τον τοπικό πολιτισμό.

Ένα παράδειγμα είναι οι Σπέτσες, γνωστός τουριστικός προορισμός που φθίνει σαν επιλογή κατά τα τελευταία χρόνια. Το νησί είναι γνωστό για τα μικρά καρνάγια στα οποία κάποτε οι τεχνίτες κατασκεύαζαν ξύλινα σκάφη με μια παραδοσιακή τεχνική. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα που βρίσκεται σε ύφεση επειδή η ναυπήγησή τους είναι ακριβή. Τα περισσότερα καρνάγια έχουν κλείσει και η ανεργία έχει αυξηθεί καθώς η τουριστική δραστηριότητα στο νησί δεν μπορεί να την απορροφήσει. Τα κλειστά ναυπηγεία θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν σαν χώροι περιπάτου, μουσεία και χώροι εκμάθησης αυτής της παραδοσιακής τέχνης, ενώ θα μπορούσε να αναπτυχθεί και η παραγωγή σειράς αναμνηστικών προϊόντων κ.λ.π. Θα μπορούσε να γίνει όλο το χρόνο τόπος έλξης για επισκέπτες και ιδιαίτερα το Σαββατοκύριακο για τους κατοίκους της Αττικής.

Συνεπώς ένα βασικό ερώτημα που τίθεται είναι αν ο πολιτιστικός τουρισμός επηρεάζει τον πολιτισμό σε ανθρωπογενές επίπεδο. Η μελέτη των παραπάνω περιπτώσεων είναι ενδεικτική της θετικής επίδρασης που μπορεί να επιφέρει ο πολιτιστικός τουρισμός στον τρόπο ζωής των κατοίκων μιας περιοχής, στην ποιοτική αναβάθμιση των υπηρεσιών αλλά και στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας.

Ωστόσο υπάρχουν και περιπτώσεις που ο τουρισμός λειτουργεί ασφυκτικά στο «κοινωνικό σώμα» μιας περιοχής. Μια περίπτωση έλλειψης **τουριστικής χωρητικότητας** είναι η Ρόδος. Σύμφωνα με στατιστικές πληροφορίες, η Ρόδος είναι ένας σταθερός πόλος έλξης του τουριστικού ενδιαφέροντος κατά τους θερινούς μήνες.

Ειδικότερα ο πληθυσμός της Ρόδου αυξάνεται κατά το διπλάσιο τη θερινή περίοδο με αποτέλεσμα να υπάρχουν σοβαρές συνέπειες στον περιβαλλοντολογικό και οικιστικό τομέα. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι σε πολλές περιοχές κατά τους θερινούς μήνες γίνεται υπερκατανάλωση νερού, με αποτέλεσμα οι τοπικές αρχές να εφαρμόζουν μέτρα για την εξοικονόμησή του.

⁴ Henri Grolleau. Περιοδικό leader (τριμηνιαία έκδοση του προγράμματος leader), Φθινόπωρο 1993, τεύχος 4, σελ 18

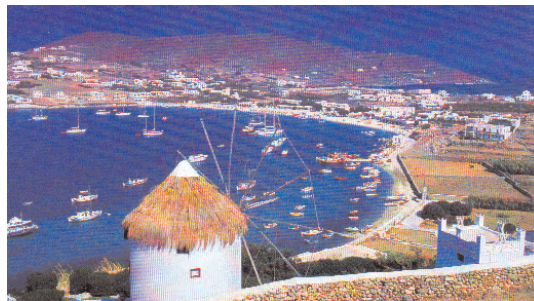

«Χάρτης της Ρόδου». Γεωτρόπιο, τεύχος 165, 7/6/2003

«η επιβλητική είσοδος του ενυδρείου της Ρόδου» Γεωτρόπιο, τεύχος 165, 7/6/2003

Στη Μύκονο ο τουρισμός έχει επιδράσεις στην τοπική κοινωνία αφού ο τρόπος ζωής των τουριστών επηρεάζει το ντύσιμο, τα ήθη, τα έθιμα, ακόμα και την τοπική κουζίνα. Υπάρχουν εστιατόρια που προσφέρουν αγγλική κουζίνα, γαλλική, ιταλική, ασιατική κλπ, ενώ παράλληλα γίνεται μια προσπάθεια διάσωσης των παραδοσιακών φαγητών ενός τόπου ως ένδειξη της ιδιαιτερότητάς του αλλά και της διαφορετικότητάς του στα πλαίσια μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας.)

«Μύκονος» Γεωτρόπιο, τεύχος 165, 7/6/2003

Συμπεράσματα

Αν κάθε τόπος διαθέτει ένα συγκεκριμένο τουριστικό προϊόν (παροχή υπηρεσιών, ξενοδοχειακά συγκροτήματα, σύστημα υγειονομικής περίθαλψης, ξεναγήσεις κλπ), οφείλει να το προσαρμόζει κάθε φορά στις απαιτήσεις και τις ιδιαιτερότητες του τουρίστα-καταναλωτή.

Μια τέτοια πολιτική σαφώς μπορεί να σημαίνει μια ποιοτική αναβάθμιση του πολιτιστικού επιπέδου μιας κοινωνίας αλλά μπορεί παράλληλα να υποθάψει μια μελλοντική υποβάθμιση. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι στη Χερσόνησο της Κρήτης και στο Λαγανά της Ζακύνθου οι περιοχές έχουν χάσει το «τοπικό χρώμα» κι έχουν γίνει «αποικιοκρατούμενες» από τους τουρίστες.

Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης

1. Οι εκπαιδευόμενοι να σχολιάσουν τις παραπάνω περιπτώσεις και να αναφερθούν σε προσωπικά βιώματα-εμπειρίες σύμφωνα με τις οποίες ο πολιτιστικός τουρισμός έχει επηρεάσει τον τρόπο ζωής των κατοίκων μιας περιοχής.

2. Αν υπήρχαν στην Ελλάδα οργανωμένα κέντρα πολιτιστικού τουρισμού (παρόμοια με το Alentejo της Πορτογαλίας), πιστεύετε ότι οι νέοι, που σε σημαντικό ποσοστό έχουν εγκαταλείψει τα νησιά και τις ορεινές ή ακριτικές περιοχές, θα είχαν πλέον σημαντικά κίνητρα να επιστρέψουν στον τόπο καταγωγής τους;

3. Το ταξίδι

Η πολυδιάστατη έννοια και η φιλοσοφία του ταξιδιού.

Παράδειγμα προς μελέτη:

«Πολλοί ίσως νομίσουν ότι η ομορφιά της Καβάλας έγκειται στην ιστορία της πόλης και στα περασμένα μεγαλεία της. Δεν είναι έτσι, όμως. Τα μνημεία της πόλης συναρμόζονται εύρυθμα με το τοπίο με αποτέλεσμα να μην δίνεται η εικόνα του «ιστορικού κουφαριού» και της πόλης άνευ ζωής. Με άλλα λόγια, η Καβάλα δεν «ποντάρει» στην ιστορία της, αλλά στο πώς την αφομοίωσε και την ενέταξε λειτουργικά στο πλέγμα μιας σύγχρονης πόλης, κατάλληλης τόσο για τουρισμό αναψυχής, όσο και για επαγγελματικό τουρισμό. Χαρακτηριστικό δείγμα των όσων ισχυριζόμαστε αποτελεί το θαυμάσιο ξενοδοχείο Imaret, στις παρυφές της πόλης. Κτισμένο ως δωρεά του Μοχάμεντ Αλί, αντιβασίλεα της Αιγύπτου υπό την Οθωμανική κυριαρχία και ιδρυτή του σύγχρονου Αιγυπτιακού Κράτους στη γενέθλια πόλη του. Το Imaret έως τις αρχές του 20ου αιώνα λειτούργησε ως ισλαμικό ιεροδιδασκαλείο, ενώ το 2001 παραχωρήθηκε από το Αιγυπτιακό δημόσιο για την πλήρη αποκατάστασή και μετατροπή του σε υπερπολυτελές ξενοδοχείο.

Το κτίριο αποτελείται από τέσσερις ενότητες που αναπτύσσονται κατά μήκος της νοτιοδυτικής χερσονήσου της «Παναγίας» στην Καβάλα. Η κάθε μία από τις τρεις πρώτες ενότητες αποτελείται από ένα κήπο που περιστοιχίζεται από τα δωμάτια του ξενοδοχείου. Από τα 67 «κελιά» του Imaret δημιουργήθηκαν 27 ξεχωριστά καταλύματα (9 σουίτες και 18 Dome & Treasure Rooms), όλα διαφορετικά μεταξύ τους από άποψη αρχιτεκτονικής και εσωτερικής διακόσμησης.

Ξενοδοχείο Imaret: Ταξίδι στην ιστορία και την πολυτέλεια

Το νοτιότερο τμήμα στεγάζει τους χώρους του μπαρ, του καφέ και του εστιατορίου, όπου μπορεί κανείς να πάρει μια αυθεντική δόση μεσογειακής κουζίνας. Εκεί που αρχικά φιλοξενοούνταν οι υγροί χώροι του σχολείου, σήμερα λειτουργεί παραδοσιακό χαμάμ και χώρος μασάζ,

ενώ δύο υπόγειες δεξαμενές νερού έχουν μετατραπεί σε εσωτερική θερμαινόμενη πισίνα. Γύρω από τα υδάτινα αρχιτεκτονήματα βρίσκονται μερικά από τα καλύτερα δωμάτια του Imaret, που προσφέρουν καταπληκτική θέα, μεγάλα τζάκια και υποβλητικό εσωτερικό. Η απίστευτη ατμόσφαιρα που δημιουργούν οι αμέτρητοι μολυβένιοι τρούλοι, αλλά κυρίως **η αίσθηση του ταξιδιού στο χρόνο επιτυγχάνεται** χωρίς την απώλεια των απαραίτητων πλέον ανέσεων.»⁵

Η διαμονή σε ένα ξενοδοχείο όπως το Imaret σίγουρα αποτελεί εσωτερικό κίνητρο για ένα **πολιτιστικό ταξίδι στο παρελθόν** και σίγουρα πρόκειται για ένα **ταξίδι των αισθήσεων**.

Το ταξίδι είναι μια καθαρά προσωπική υπόθεση και σαν κύριο στόχο έχει ειδικά για τους ενήλικες, εκτός από τη γνώση και τη ψυχαγωγία. Ξυπνάει μνήμες μέσα από γεύσεις, μυρωδιές, περιπάτους ή και συναναστροφές με άλλους συνταξιδιώτες. Οι τουρίστες που ταξιδεύουν για πολιτιστικούς λόγους αναζητούν να δημιουργήσουν επιτυχώς καινούργιες μνήμες και κυρίως επιθυμούν να **βιώσουν** στον ελεύθερο χρόνο που έχουν ταξιδιωτικές εμπειρίες ευχάριστες, πρωτόγνωρες και κυρίως ασφαλείς.

Το ταξίδι δίνει τη δυνατότητα σύγκρισης μεταξύ χωρών σε επίπεδο πολιτισμού και κουλτούρας και τη διαμόρφωση μιας πολυπολιτισμικής ταυτότητας.

Τη διαδικασία του ταξιδιού τη βιώνει διαφορετικά το κάθε άτομο ανάλογα με τα βιώματα-εμπειρίες του, τις ανάγκες του, τα κίνητρα που έχει, την ηλικία, το φύλο του, αλλά και την κουλτούρα μέσα στην οποία έχει μεγαλώσει. Για το κοινωνικό προφίλ του πολιτιστικού τουρίστα θα μιλήσουμε στην επόμενη διδακτική ενότητα.

Ωστόσο θα πρέπει να τονίσουμε την επιλογή του ταξιδιού σαν ένα αναπόσπαστο μέρος του σύγχρονου τρόπου ζωής που θέλει να συμβαδίζει με τις σύγχρονες τάσεις της μόδας, της διαφήμισης και να υιοθετεί τα πρότυπα τρόπου ζωής που προβάλλονται (ως «life style») από τον περιοδικό Τύπο αλλά και από τα ΜΜΕ.

Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης

1. Οι εκπαιδευόμενοι να αναφερθούν στα ταξίδια που θα επιθυμούσαν να κάνουν στα πλαίσια του ελεύθερου χρόνου τους. Εάν έκαναν ένα ταξίδι θα το συνδύαζαν με τον πολιτισμό; ποια πολιτιστικά γεγονότα και ποια κουλτούρα θα τους ενδιέφερε να γνωρίσουν;

4.Ο Πολιτιστικός τουρισμός ως εναλλακτική πρόταση:

Μορφές εναλλακτικού τουρισμού

Ο πολιτιστικός τουρισμός συνδέεται άμεσα με το περιβάλλον σε μια ορατή και αμφίδρομη σχέση, με άμεσες και μακροχρόνιες επιπτώσεις, στην προστασία του περιβάλλοντος και στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.

⁵ Βλ την ιστοσελίδα, [http:// www.in2life.gr](http://www.in2life.gr)

Ο πολιτιστικός τουρισμός μπορεί να αποτελέσει μια **αειφόρο εναλλακτική πρόταση** και ειδικότερα μια διαφορετική προσέγγιση στον τουρισμό, της οποίας το κύριο χαρακτηριστικό είναι ότι προσελκύει τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα, όπως:

1. την αναζήτηση της αυθεντικότητας και την επαφή με τη φύση,
2. την άρνηση των απρόσωπων τουριστικών πακέτων,
3. την αποφυγή των κοσμικών παραλιών,
4. το συνδυασμό των διακοπών με την προσφορά εθελοντικής εργασίας.

Οι κύριες μορφές εναλλακτικού τουρισμού είναι οι εξής:

1. Αγροτουρισμός
2. Συνεδριακός τουρισμός
3. Ορειβατικός και περιπατητικός τουρισμός
4. Τουρισμός υγείας, ιαματικός τουρισμός
5. Αθλητικός τουρισμός
6. Χειμερινός τουρισμός
7. Θρησκευτικός τουρισμός
8. Οικολογικός τουρισμός
9. Εκπαιδευτικός τουρισμός

Ο εναλλακτικός τουρισμός συμβάλλει με διάφορους τρόπους στην αντιμετώπιση της τουριστικής εμποικότητας και στην τοπική ανάπτυξη, όχι μόνο με την ενεργοποίηση του δυναμικού κάθε περιοχής αλλά και με την ενίσχυση των τοπικών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Έτσι, παράλληλα με την εκρηκτική ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στη χώρα μας, υπάρχει ήδη μια ζωηρή δραστηριοποίηση για την ανάπτυξη και τη βελτίωση της σχετικής υποδομής τους στοχεύοντας στην εξασφάλιση της αειφορίας τους, δηλαδή της διάρκειάς τους μέσα στο διηνεκές.

Ο αγροτουρισμός αποτελεί μια «σύγχρονη» πρόταση πολιτιστικού τουρισμού που επικεντρώνεται στην αναζωογόνηση της υπαίθρου μέσα από τη δυναμική παρουσία τουριστών που επιθυμούν να «δραπετεύσουν» από τον αστικό τρόπο ζωής, βιώνοντας εμπειρίες αγροτικών δραστηριοτήτων όπως τη συγκομιδή της ελιάς κ.λ.π.

Ο αγροτικός τρόπος ζωής αποτελεί στοιχείο του πολιτισμού (τοπικά ήθη και έθιμα, τοπικά προϊόντα, τοπικά φαγητά, τοπικές πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.λ.π.). Για το λόγο αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδοτεί αγρότες που έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν τουριστικά κάποιο αγρόκτημα ή κάποιες εκτάσεις γης.

Για εναλλακτικές μορφές τουρισμού έχουν γίνει αξιόλογες προσπάθειες στη χώρα μας (π.χ. η οργάνωση του αγροτουρισμού στο νομό Δράμας). Στην Κρήτη μια περίπτωση αγροτουρισμού είναι η διαμονή σε αγρόκτημα με κύρια απασχόληση την εκμάθηση ιππασίας. Πρόκειται για τη φάρμα Καρτερός που βρίσκεται 6 χ.λ.μ ανατολικά από το Ηράκλειο.

Μια άλλη σύγχρονη μορφή πολιτιστικού τουρισμού είναι **ο συνεδριακός τουρισμός** που αφορά κυρίως επισκέπτες που επιθυμούν να γνωρίσουν έναν τόπο μέσα από την επίτευξη επαγγελματικών στόχων. Η

οργάνωση των συνεδρίων σε κατάλληλα διαμορφωμένους συνεδριακούς χώρους απαιτεί ποιοτική αναβάθμιση παροχής υπηρεσιών. Στην Αθήνα το ξενοδοχείο Ledra Marriot φιλοξενεί συνέδρους από όλο τον κόσμο. Σαφώς υπάρχουν και άλλα τέτοια ξενοδοχεία στην Αθήνα που παρέχουν ανάλογες υπηρεσίες.

Μια πιο πρόσφατη τάση είναι η δημιουργία συνεδριακών δομών στην ελληνική επαρχία με σκοπό την ταχεία τουριστική ανάπτυξη της. Συνεπώς, ο συνεδριακός τουρισμός θεωρείται από τις πιο ελπιδοφόρες προτάσεις σε μια αειφόρο τουριστική ανάπτυξη.(φωτό 6)

Ο ορειβατικός-περιπατητικός τουρισμός απευθύνεται σε τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα όσον αφορά την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους.

Τα άτομα που επιθυμούν να δοκιμάζουν επικίνδυνες αποστολές κάνοντας ορειβασία λειτουργούν κατά κανόνα ομαδικά στην προσπάθειά τους να έρθουν σε επαφή με τη φύση μέσα από την αναζήτηση διαφορετικών εμπειριών.

Η επαφή όμως με τη φύση μπορεί εξίσου να επιτευχθεί με περιπάτους χαράσσοντας μονοπάτια σε δύσβατες περιοχές. Προς την κατεύθυνση αυτή προσφέρουν ενέργειες όπως η χάραξη μονοπατιών, π.χ. στο Λούσιο Αρκαδίας.(φωτό 7)

Ο **ορειβατικός τουρισμός** όπως και ο **οικολογικός τουρισμός** διακρίνονται από μια ιδιαίτερη «ευαισθησία» στην προσέγγισή τους, που έγκειται στη γνωριμία με έναν άλλο τρόπο ζωής που δεν έχει ακόμα αλλοιωθεί από την τεχνολογία.

Το ζωικό και φυτικό βασίλειο απαιτεί ιδιαίτερο σεβασμό στην προσέγγισή του για να μην αφανιστεί από την εισβολή του ανθρώπινου παράγοντα. Η φύση από μόνη της λειτουργεί με κάποιους κανόνες, έχει τη δική της κουλτούρα (natural culture) και οι τουρίστες που επιθυμούν να τη γνωρίσουν πρέπει να είναι ιδιαίτερα συνειδητοποιημένοι στη συμπεριφορά τους απέναντί της.

Ο τουρισμός υγείας στην Ελλάδα αφορά κυρίως τον ιαματικό τουρισμό. Σαφώς γίνεται για θεραπευτικούς λόγους και μπορεί να αποτελέσει κίνητρο για την επίσκεψη και τη ξενάγηση σε μια περιοχή. Τα ιαματικά λουτρά της Αιδηψού μπορούν να αποτελέσουν μια καλή αφορμή για μια επίσκεψη στο βόρειο μέρος της Εύβοιας για γνωριμία με τον τρόπο ζωής της τοπικής κοινωνίας (πολιτιστικές εκδηλώσεις, τοπική κουζίνα κ.λ.π).

Ο αθλητικός τουρισμός απευθύνεται σε άτομα που το ενδιαφέρον τους επικεντρώνεται στον αθλητισμό. Πρόκειται για μια μορφή πολιτιστικού τουρισμού που αναπτύσσεται κυρίως στα αστικά κέντρα. Η δημιουργία αθλητικών κέντρων και η σύγχρονη στελέχωση τους αποτελεί ένα πολιτιστικό στοιχείο και σημαντικό κίνητρο στην καλλιέργεια του αθλητικού πνεύματος. Προωθεί το ομαδικό πνεύμα, τη συνεργασία με άλλους λαούς και βέβαια αποτελεί μια καλή προοπτική για τη φιλοξενία της διεξαγωγής αθλητικών γεγονότων πανευρωπαϊκής ή και διεθνούς εμβέλειας (π.χ. Ολυμπιακοί Αγώνες, πανευρωπαϊκά πρωταθλήματα στίβου, κ.ο.κ.).

Ο θρησκευτικός τουρισμός αποτελεί μια «οικεία» μορφή πολιτιστικού τουρισμού και απευθύνεται κυρίως σε άτομα της τρίτης ηλικίας. Ο ελλαδικός χώρος είναι διάσπαρτος με βυζαντινές εκκλησίες και μοναστήρια που είναι τα προϊόντα μιας πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς με μακραίωνη ιστορία και συνδέονται άμεσα με ένα βαθιά ριζωμένο στοιχείο της Ελληνικότητας, την Ορθοδοξία.

Ο χειμερινός τουρισμός είναι ιδιαίτερα διαδεδομένος στο εξωτερικό. Στην Ελλάδα η γνωριμία της ελληνικής υπαίθρου τον χειμώνα δεν είναι ιδιαίτερα προσιτή, κυρίως λόγω της απορρόφησης από τον αστικό τρόπο ζωής και της δυσκαμψίας λόγω των καιρικών συνθηκών στη νησιωτική Ελλάδα. Ωστόσο οι κάτοικοι της Αθήνας «δραπετεύουν» τα Σαββατοκύριακα σε περιοχές όπως η Αράχοβα ή τα Καλάβρυτα, συνδυάζοντας έτσι το χειμερινό σκι με τη διασκέδαση. (φωτό 8)

Ο οικολογικός τουρισμός θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι κυρίως «επιστημονικός» τουρισμός. Αφορά άτομα με ιδιαίτερη οικολογική ευαισθησία τα οποία μπορεί να είναι είτε επιστήμονες (π.χ. βιολόγοι ή φυσιοδίφες) είτε ερασιτέχνες σπεσιαλίστες. Η διατήρηση της χλωρίδας και της πανίδας και η προστασία της αποτελεί κύριο μέλημα των ατόμων που ταξιδεύουν στα πλαίσια του οικολογικού τουρισμού.

Ένα παράδειγμα τύπου προορισμού-οικολογικού τουρισμού είναι ο υγροβιότοπος του Έβρου που συγκεντρώνει κάθε χρόνο πολλούς τουρίστες.

Μια σημαντική μορφή εναλλακτικού-οικολογικού τουρισμού που όμως είναι άγνωστη στο ευρύ κοινό, ιδιαίτερα στην Ελλάδα, είναι η παρατήρηση των πουλιών (bird-watching). Ως δραστηριότητα εκδηλώνεται στα δασικά οικοσυστήματα, στους υγροβιότοπους (λίμνες, ποτάμια, λιμνοθάλασσες, έλη κ.τ.λ.) αλλά και στην καρδιά της πόλης, κυρίως στα πλαίσια των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την παρατήρηση πουλιών μπορείτε να αντλήσετε από τις ιστοσελίδες της **Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας και του Ελληνικού Κέντρου περίθαλψης άγριων ζώων**.

Τέλος, **ο εκπαιδευτικός τουρισμός** θεωρείται ευρέως γνωστός. Βασικό κίνητρο του ταξιδιού είναι η μάθηση, γι' αυτό λέγεται και **μαθησιακός τουρισμός**. Προωθείται μέσα από τα σεμινάρια και τις εκπαιδευτικές διαδικασίες που συμβάλλουν σε αυτήν. Ο θεσμός «της δια βίου μάθησης» που υλοποιείται στα Κ.Ε.Κ (Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης) και στα Κ.Ε.Ε (Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων) τα οποία υπάρχουν όχι μόνο στην Αθήνα αλλά και στην ελληνική επαρχία, προωθεί επιτυχώς τον εκπαιδευτικό τουρισμό.

Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης

1 Οι εκπαιδευόμενοι να ανατρέξουν στην ιστοσελίδα <http://www.viotopei.gr> με τίτλο «ταξίδι στους βιότοπους του νομού Ξάνθης». Να σχολιάσουν τα ιδιαίτερα στοιχεία που τους προσέλκυσαν το ενδιαφέρον όσον αφορά την προβολή των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ενδεικτική ελληνική βιβλιογραφία

Κομίλης Π., *Οικοτουρισμός*, εκδόσεις Προπομπός, Αθήνα 2001.

Λύτρας Π., *Τουριστική Κοινωνιολογία*, εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 1987.

Λύτρας Π., *Κοινωνιολογία και Ψυχολογία του Τουρισμού*, εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 2004.

Τσάρτας Π., *Τουρίστες, Ταξίδια, Τόποι: Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις στον Τουρισμό*, εκδόσεις ε-ξάντας, Αθήνα 1996.

Τσουνής Γ., *Bird-watching - Στο Μαγικό Κόσμο των Πουλιών*, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999.

Σφακιανάκης Μ., *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*, εκδόσεις Έλλην, Αθήνα 2000.

Ξένη βιβλιογραφία

Edigton, J. M & M.A., *Ecology, Recreation and Tourism* Cambridge University Press 1986.

Δελτία

Ενημερωτικό Δελτίο Τ.Ε.Ε. Τεύχος 2193. Δευτέρα, 1 Απριλίου 2002

Περιοδικά

Περιοδικό Leader (τριμηνιαία έκδοση του προγράμματος Leader) τεύχος 4. Φθινόπωρο 1993.

Ιστοσελίδες

- <http://www.anthropos.gr>
- <http://www.poet.gr>
- <http://www.ctp.gr>
- <http://www.alfaradio.gr>
- <http://www.tourismmuseum.gr>
- <http://www.ellada-diakopon.gr>
- <http://www.ecocrete.gr>
- <http://www.in2life.gr>
- <http://www.viotopoi.gr>

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2η

Ποιο είναι το κοινωνικό προφίλ του πολιτιστικού τουρίστα;

Σκοπός

Σ' αυτήν την ενότητα επιδιώκουμε να κατανοήσουν οι ενήλικες τα κοινωνιολογικά-ψυχολογικά χαρακτηριστικά του ατόμου που επιθυμεί να κάνει πολιτιστικό τουρισμό.

Ειδικότερα, μας ενδιαφέρει οι εκπαιδευόμενοι να επικεντρωθούν στις ανάγκες-κίνητρα που διαφοροποιούν το προφίλ του πολιτιστικού τουρίστα (ταξιδιώτη) από το προφίλ του τουρίστα.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Όταν θα έχουν ολοκληρώσει τη συγκεκριμένη ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να μπορούν να κατανοήσουν ότι το καταναλωτικό πνεύμα της εποχής, η περιορισμένη ύπαρξη του ελεύθερου χρόνου και η κοινωνική-οικονομική πολιτική που υπάρχει σε κάθε χώρα συμβάλλουν δυναμικά στην κατασκευή του κοινωνικού προφίλ του τουρίστα.

Λέξεις-κλειδιά

- Φύλο
- Ηλικία
- Ελεύθερος χρόνος
- Τουρίστας-καταναλωτής
- Ταξιδιώτης
- Ανάγκες-κίνητρα
- Παγκόσμια οικονομία

1. Ποιο είναι το κοινωνικό προφίλ του πολιτιστικού τουρίστα;

Το προφίλ του τουρίστα: παραδείγματα προς μελέτη

Η διερεύνηση του κοινωνικού προφίλ του πολιτιστικού τουρίστα θέτει ένα βασικό ερώτημα: «**τι είναι το κοινωνικό προφίλ;**» Σε μια πρώτη προσέγγιση θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι όλα εκείνα τα εξωτερικά χαρακτηριστικά ενός ατόμου που είναι «εμφανή» και αποδεκτά από το κοινωνικό σύνολο. Ειδικότερα, είναι:

- το φύλο
- η ηλικία
- η οικονομική κατάσταση
- η κοινωνική τάξη

- το επάγγελμα
- το μορφωτικό επίπεδο, όπως προκύπτει από την επαγγελματική κατάσταση του ατόμου

Η οριοθέτηση του κοινωνικού προφίλ του πολιτιστικού τουρίστα θέτει κάποια βασικά ερωτήματα:

1. Κατά πόσο τα παραπάνω στοιχεία είναι αντιπροσωπευτικά για το κοινωνικό προφίλ του ατόμου και ειδικότερα πόσο ο παράγοντας «άνθρωπος» επηρεάζει το προφίλ του ατόμου που επιθυμεί να κάνει πολιτιστικό τουρισμό;
2. Το κοινωνικό προφίλ του πολιτιστικού τουρίστα έχει σταθερά χαρακτηριστικά σε τέτοιο βαθμό που να συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας «πολιτιστικής ταυτότητας» στη διαδικασία του τουρισμού;

Το γεγονός ότι κάποιος τουρίστας επιλέγει τη Μύκονο για διακοπές είναι ενδεικτικό για το κοινωνικό του προφίλ; Αν κάποια στιγμή επιλέξει για τόπο διακοπών τα Κύθηρα, τα Ιωάννινα, το Παρίσι, την Ινδονησία ή οποιοδήποτε άλλο μέρος, πόσο καθοριστική μπορεί να είναι η επιλογή του για την υιοθέτηση ενός συγκεκριμένου κοινωνικού προφίλ;

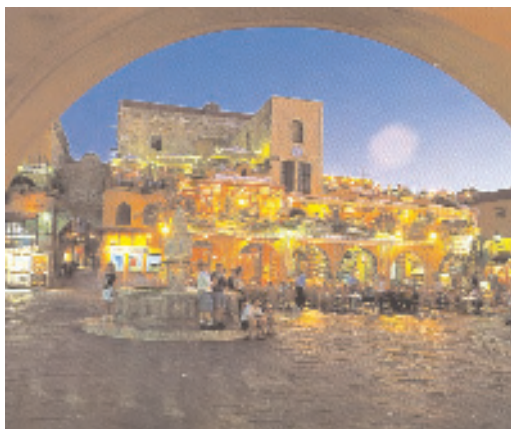
Και ποιο είναι τελικά το κοινωνικό προφίλ των ατόμων που επισκέπτονται τη Μύκονο, τη Ρόδο, το Καρπενήσι ή οποιοδήποτε άλλο μέρος στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό;

Τα παραπάνω ερωτήματα προκύπτουν από μια σύγχρονη τάση που υπάρχει στην ανάλυση του τουριστικού φαινομένου σύμφωνα με την οποία οι τόποι προορισμού καθορίζουν και το προφίλ του τουρίστα.

Παραθέτουμε ενδεικτικά μερικά παραδείγματα προσέγγισης από τον ημερήσιο τύπο (εφημερίδες, περιοδικά) του προφίλ του Έλληνα τουρίστα και του ξένου τουρίστα. Διαπιστώνουμε ότι ιδιαίτερο ενδιαφέρον προσέγγισης έχει το προφίλ του Ρώσου τουρίστα, του Κινέζου τουρίστα αλλά και του Ιταλού τουρίστα.

Παράδειγμα 1ο

Στο περιοδικό «Traveltimes» διαβάζουμε ότι γίνονται προσπάθειες να διερευνηθεί το προφίλ του τουρίστα που επισκέπτεται τη Ρόδο και την Κω¹.

Ρόδος. Η παλιά πόλη. «12νησα. Τα μαργαριτάρια της Μεσογείου.» Τουριστική έκδοση Ε.Ο.Τ

¹ Βλ την ιστοσελίδα <http://www.traveltimes.gr>

Έρευνα για το προφίλ του τουρίστα της Ρόδου

Ξεκινά σήμερα στο αεροδρόμιο της Ρόδου η έρευνα που θα πραγματοποιήσει το Επιμελητήριο Δωδεκανήσου και η ΔΕΤΑΠ στους τουρίστες και επισκέπτες του νησιού. Η ομάδα ερευνητών και εποπτών που θα εργαστούν έχει εκπαιδευτεί κατάλληλα ούτως ώστε να αξιοποιήσει με τον καλύτερο τρόπο τις ηλεκτρονικές συσκευές που θα χρησιμοποιηθούν για τη συλλογή στοιχείων. Τα ερωτηματολόγια είναι μεταφρασμένα σε 5 ευρωπαϊκές γλώσσες (ελληνικά, αγγλικά, γερμανικά, ιταλικά, γαλλικά).

Το Επιμελητήριο Δωδεκανήσου και η ΔΕΤΑΠ θα πραγματοποιήσουν την συγκεκριμένη έρευνα καθ' όλη τη διάρκεια της τουριστικής σεζόν στο νησί της Ρόδου, συλλέγοντας στοιχεία από το αεροδρόμιο της Ρόδου (πτήσεις τσάρτερ και προγραμματισμένες πτήσεις) και από το λιμάνι του νησιού (επιβάτες κρουαζιερόπλοιων).

Στόχος για τον μήνα Μάιο είναι να συλλεχθούν 462 ερωτηματολόγια από το αεροδρόμιο της Ρόδου, με βάση σταθμισμένο δείγμα αφίξεων του 2003 στις προγραμματισμένες charter πτήσεις. Παράλληλα προγραμματίζεται επίσκεψη στελεχών της ΔΕΤΑΠ στην Κω, τον μήνα Μάιο, προκειμένου να οργανωθεί η πιλοτική έρευνα στο αεροδρόμιο του νησιού τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο. Συνολικός στόχος είναι να συγκεντρωθούν φέτος από την Ρόδο 3.500 ερωτηματολόγια τόσο από το αεροδρόμιο όσο και από το λιμάνι και 700 περίπου ερωτηματολόγια από το αεροδρόμιο της Κω. Συνολικά αναμένεται να συγκεντρωθούν περί τα 4.200 ερωτηματολόγια, αριθμός αρκετά σημαντικός για την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων καταγραφής του προφίλ των τουριστών που επισκέπτονται τα δυο νησιά.

Traveltimes» (12/5/2004)

Παράδειγμα 2ο

Έβρος, άφθαρτος τόπος-αξέχαστη εμπειρία. Τουριστική έκδοση Ε.Ο.Τ

Το προφίλ του τουρίστα του Έβρου

Σκιαγραφώντας το προφίλ του τουρίστα που προσπαθεί να προσεγγίσει και να προσελκύσει η Νομαρχιακή Επιτροπή Τουρισμού, ο κ. Αντωνιάδης, σημείωσε ότι πρόκειται για ανθρώπους συγκεκριμένης η-

λικιακής ομάδας, οι οποίοι επιθυμούν να επισκεφθούν οικοσυστήματα, αλλά και χώρους αναψυχής υψηλής ποιότητας. «Προσπαθούμε να προσεγγίσουμε ένα χώρο, που δεν είναι ο μαζικός τουρισμός του καλοκαιριού, αλλά ούτε και ο οικολογικός και περιβαλλοντολογικός τουρισμός. Είναι μια ομάδα η οποία έχει περιβαλλοντολογικά ενδιαφέροντα αλλά θέλει και την αναψυχή, μέσα από τα ταξίδια της. Αυτή την ομάδα την έχουμε επικεντρώσει στην κεντρική Ευρώπη και στις ηλικίες μεταξύ 40 και 60 ετών. Πρόκειται για ανθρώπους που είναι οικονομικά τακτοποιημένοι και ζητούν μια ανάπαυλα από τη δουλειά τους και επιθυμούν να επισκεφθούν μια περιοχή, όπου θα δουν το ανθρώπινο στοιχείο πιο έντονα απ' ό,τι στις βιομηχανικές περιοχές της κεντρικής Ευρώπης. Αυτοί οι άνθρωποι μας έρχονται και το θετικότερο σε όλη αυτή

την υπόθεση είναι ότι έρχονται την περίοδο Μάιο - Ιούνιο και Σεπτέμβριο, δηλαδή σε περιόδους που εδώ δεν έχουμε καθόλου τουρισμό», υπογράμμισε ο πρόεδρος της Επιτροπής Τουρισμού.

*Καθημερινή εφημερίδα της Θράκης «Η Γνώμη»
(αρ.φύλλου 5412, 15/4/2004)*

Παράδειγμα 3ο

Το προφίλ του Έλληνα τουρίστα

Διακοπές Ιούλιο ή Αύγουστο στο εσωτερικό, σε δικό του σπίτι, με ιδιωτικής χρήσης αυτοκίνητο και χωρίς τη συμβολή τουριστικών γραφείων.

Αυτό είναι το προφίλ του Έλληνα τουρίστα, σύμφωνα με τα στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα τη Μεγάλη Τρίτη η Eurostat. Επίσης, πάνω από τους μισούς Έλληνες πηγαίνουν διακοπές ετησίως.

Αναλυτικά η έρευνα:

Συγκεκριμένα, το 56% των Ελλήνων πηγαίνει διακοπές κάθε χρόνο, έναντι 76,9% των Γερμανών και 67,9% των Ολλανδών. Αντίθετα, οι πολίτες της ΕΕ που πηγαίνουν λιγότερο διακοπές είναι οι Πορτογάλοι σε ποσοστό 31,2%.

Η συντριπτική πλειονότητα των Ελλήνων (95,5%) παραμένει στην Ελλάδα. Ακολουθούν οι Ισπανοί (89,7%) και οι Πορτογάλοι (82%). Στον αντίποδα, οι Λουξεμβούργιοι (0,4%) και οι Βέλγοι (17,9%).

Σύμφωνα με την έρευνα, το 62,2% των Ελλήνων πηγαίνει διακοπές τον Ιούλιο και Αύγουστο, ενώ σε ποσοστό 56,9% μετακινείται με ΙΧ αυτοκίνητο, 23,1% ακτοπλοϊκώς, 11,7% με λεωφορείο, 6,8% αεροπορικώς και 1,3% σιδηροδρομικώς.

Παράλληλα, για το 80% των Ελλήνων η διανυκτέρευση γίνεται σε ιδιωτικό κατάλυμα, για το 16,9% σε ξενοδοχείο και για το 3% σε κάποιο άλλο τουριστικό κατάλυμα.

Τέλος, το 81,9% των Ελλήνων αποφεύγει τον ταξιδιωτικό πράκτορα, το 2,2% κάνει χρήση των ταξιδιωτικών γραφείων και το 14,5% δηλώνει ότι πηγαίνει διακοπές χωρίς καμία οργάνωση.

The Hellenic Radio (ERA): News in Greek², (1/5/2002)

² Βλ την ιστοσελίδα <http://www.ert.gr>

Παράδειγμα 4ο

Ο Ξενοδοχειακός κλάδος καλωσορίζει τους «νέους Ιάπωνες»
Μόσχα. Το Μουσείο της Ιστορίας.
Γεωτρόπιο. Τεύχος 89, 22/12/2001

Περισσότερα χρήματα για ασχολίες ελεύθερου χρόνου διαθέτουν οι ευκατάστατοι Ρώσοι

Ο ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟΣ κλάδος τους αποκαλεί «οι νέοι Ιάπωνες». Είναι Ρώσοι και ταξιδεύουν συχνά και με πολυτέλεια. Προτιμούν ευρωπαϊκούς προορισμούς, αν και σκοπεύουν να επισκεφθούν την Κίνα, το Βιετνάμ, το Θιβέτ, τη Λατινική Αμερική και την Αφρική ή να συμμετέχουν σε ταξίδια που περιλαμβάνουν extreme sports όπως η ελεύθερη πτώση με αλεξίπτωτο. Μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος στη Σοβιετική Ένωση, τα μεγάλα ξενοδοχεία και οι ταξιδιωτικοί οργανισμοί δίσταζαν να προσεγγίσουν τους Ρώσους ταξιδιώτες λόγω των στερεότυπων που τους παρουσίαζαν να ενδιαφέρονται περισσότερο για το ξέπλυμα χρήματος παρά για τις παραδοσιακές οικογενειακές διακοπές. Εν τούτοις, οι ευκατάστατοι Ρώσοι διαθέτουν περισσότερα χρήματα για ασχολίες ελεύθερου χρόνου σε σχέση με το μέσο Δυτικό ταξιδιώτη αλλά και περισσότερο χρόνο. Η Ρωσία διατηρεί πολλές σοβιετικές γιορτές και αργίες όπως η Πρωτομαγιά και η Μέρα της Νίκης, ενώ στη μετά Γκορμπατσώφ εποχή άρχισε να υιοθετεί ξανά παραδοσιακές χριστιανικές γιορτές όπως το Πάσχα και τα Χριστούγεννα. Επίσης, το κράτος παραχώρησε σε πολλούς Ρώσους τα διαμερίσματά τους μετά την πτώση του κομμουνισμού. Έτσι, σήμερα μόνο 2% των ιδιοκτητών κατοικιών επιβαρύνονται με ενυπόθηκα δάνεια. Είναι γεγονός ότι κυρίως όσοι ανήκουν στην ανώτερη οικονομική τάξη και λίγα μέλη της αναδυόμενης μέσης τάξης τροφοδοτούν την ταξιδιωτική έκρηξη. Το μέσο εισόδημα στη Ρωσία αγγίζει τα 300 δολάρια το μήνα, γεγονός, ωστόσο, που δεν εμποδίζει πολλούς μεγάλους ταξιδιωτικούς οργανισμούς να στραφούν προς την αγορά της Ρωσίας, παρέχοντας προσφορές, προσλαμβάνοντας Ρωσόφωνο προσωπικό, στήνοντας ιστοσελίδες στη ρωσική γλώσσα, δημιουργώντας ακόμα και δωμάτια ξενοδοχείων με διακόσμηση εμπνευσμένη από τη Ρωσία. Οι Ρώσοι τουρίστες δείχνουν πρόθυμοι να καταβάλουν υψηλά χρηματικά ποσά προκειμένου να απολαύσουν την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση. Σύμφωνα με τον όμιλο μάρκετινγκ

πολυτελών ξενοδοχείων «Leading Hotels of the World,» ο μέσος Ρώσος πελάτης ξεοδεύει πέντε φορές περισσότερα σε σχέση με τους υπόλοιπους, πληρώνει με μετρητά και χρησιμοποιεί πολύ συχνά το εστιατόριο του ξενοδοχείου. Ο όμιλος «Leading Hotels of the World» ανακοίνωσε πως οι Ρώσοι πελάτες στα ξενοδοχεία του ανήλθαν σε 13 εκατομμύρια το 2004, σε σχέση με ένα εκατομμύριο το 1999. Στο Μπαλί, κατά την τουριστική περίοδο, οι Ρώσοι επισκέπτες αγγίζουν το 70% σε ορισμένα πολυτελή ξενοδοχεία 5 αστέρων.

*Εφημερίδα, «Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ,»
(Σάββατο 3 Δεκεμβρίου 2005)³*

Παράδειγμα 5ο

Αναδιοργάνωση φέρνουν οι Κινέζοι τουρίστες
ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ Απριλίου, ιταλικό τουριστικό πρακτορείο ανέλαβε γκρουπ Κινέζων τουριστών σε εξαήμερο γύρο της Ιταλίας. Ένα από τα πρώτα πράγματα που έκαναν οι Κινέζοι με το που έφθασαν στο Μιλάνο ήταν να αγοράσουν παπούτσια.

Εφημερίδα «Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ»⁴ (Τετάρτη, 15 Ιουνίου 2005)

Παράδειγμα 6ο

Μπορεί η εισβολή των κινεζικών προϊόντων να έχει προκαλέσει πανικό στις αγορές της Ευρώπης, δεν συμβαίνει όμως το ίδιο με την εισβολή ...Κινέζων τουριστών .

Ίσα-ίσα που οι φορείς του τουρισμού τρίβουν τα χέρια τους στο ενδεχόμενο να δεχθούν επισκέπτες από τη χώρα του 1,3 δις κατοίκων. Η φράση «Κινέζος τουρίστας» άλλωστε δεν φαντάζει και τόσο απίθανη όσο κάποτε, αφού υπολογίζεται ότι χάρη στην οικονομική άνθηση της χώρας, περίπου 25 εκατομμύρια Κινέζοι έχουν πλέον την οικονομική δυνατότητα να ταξιδέψουν στο εξωτερικό.

Σύμφωνα δε με τα στοιχεία του Διεθνούς Οργανισμού Τουρισμού, ο αριθμός των τουριστών από την Κίνα, αυξάνεται από το 1998 κατά ένα εκατομμύριο τον χρόνο. Οι περισσότεροι Κινέζοι τουρίστες βέβαια προτιμούν ασιατικούς προορισμούς, ωστόσο ο Διεθνής Οργανισμός εκτιμά ότι το ισοζύγιο θα αλλάξει σταδιακά προς όφελος και της Ευρώπης.

Εφημερίδα «touristnews»⁵ (Ημ/νία: 25.01.2005)

³ Βλ την ιστοσελίδα <http://www.nafteboriki.gr>

⁴ Βλ την ιστοσελίδα <http://www.nafteboriki.gr>

⁵ Βλ. την ιστοσελίδα <http://www.touristnews.gr>

Παράδειγμα 7ο

Οι Ιταλοί ταξιδεύουν μεμονωμένα και τελευταία στιγμή
Βενετία Palazzo Ducale. Γεωτρόπιο, τεύχος 74. 8/9/2001

ΘΕΤΙΚΑ για την ελληνική αγορά αναμένεται να διαμορφωθεί το 2003 όσον αφορά στην τουριστική κίνηση από την Ιταλία. Η τουριστική χρονιά του 2002 έκλεισε με άνοδο από την ιταλική αγορά, που κυμάνθηκε μεταξύ 2% και 4%, παρά το γεγονός ότι η περυσινή χρονιά ήταν η δυσκολότερη περίοδος για τον παγκόσμιο τουρισμό. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία που παρουσίασε κατά τη διάρκεια της Διεθνούς Τουριστικής Έκθεσης BIT '03, το γραφείο EOT στο Μιλάνο, το 2002 επισκέφθηκαν την Ελλάδα 800.000 περίπου Ιταλοί τουρίστες (789.561), σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 3% σε σύγκριση με το 2001 (768.967). Οι Ιταλοί τουρίστες κινήθηκαν το 2002 περισσότερο μέσω των λιμανιών, αφού η κίνηση εμφάνισε αύξηση της τάξης του 18,65% σε σύγκριση με το 2001, φθάνοντας τους 347.500 επισκέπτες έναντι 292.869.

Μείωση πακέτων. Μειωμένη εμφανίσθηκε η κίνηση του οργανωμένου πακέτου, αφού το σύνολο των Ιταλών που έκανε τουρισμό μέσω tour operators έφθασε τους 314.600 σημειώνοντας μείωση 2% έναντι του 2001 οπότε οι τουρίστες ήταν 320.572. Και το 2002 συνεχίσθηκε η τάση της «καθετοποίησης της αγοράς» από τους μεγάλους tour operators. Το τυποποιημένο πακέτο «ήλιος - θάλασσα» «πουλάει» σε ποσοστό 70%, ενώ ο περιηγητικός τουρισμός «κλασική Ελλάδα» σε ποσοστό 10%, περίπου. Πάντως, παρατηρείται τάση αλλαγής ως προς τον τρόπο διακοπών, με ένδειξη ενδιαφέροντος για διακοπές «μικρής διάρκειας» και μεγάλα Σαββατοκύριακα. Χαρακτηριστικό στοιχείο και της περυσινής χρονιάς ήταν οι κρατήσεις της τελευταίας στιγμής. Η τιμή πακέτου είναι καθοριστικός παράγων στην επιλογή του ταξιδιού. Πολλοί tour operators και κυρίως οι μεγάλοι όπως (Alpitour, I Viaggi del Ventaglio, Eurotravel, Teorema, Francorosso), για την καταπολέμηση του φαινομένου «last minute» κυκλοφορούν στην αγορά με προτάσεις «advance booking» που περιλαμβάνουν πολλές διευκολύνσεις και προσφορές. Ο τύπος του τουρίστα που αγοράζει με τον τρόπο αυτό είναι κυρίως οι οικογένειες, σε ποσοστό 38,6%, και ακολουθούν οι νέοι, σε ποσοστό 13%. Με αεροπλάνο κινήθηκαν 127.461 τουρίστες το

2002, σημειώνοντας μείωση που έφθασε το 18,5% καθώς το σύνολο των Ιταλών που χρησιμοποίησαν τις αεροπορικές εταιρίες το 2001 ήταν 155.535. Το 2002 προτίμηση του Ιταλού τουρίστα, ήταν οι κοκνινοί και μεσαίας ακτίνας προορισμοί της Μεσογείου, λόγω του ότι αισθάνεται πιο ασφαλής και η τιμή του πακέτου ήταν πιο συμφέρουσα. Μεσογειακοί προορισμοί με μεγάλη ζήτηση είναι η Ισπανία, η Ελλάδα και η Πορτογαλία.

Αναφορικά με το προφίλ του Ιταλού τουρίστα προκύπτει ότι η θάλασσα είναι ο κυρίαρχος παράγων στην επιλογή των διακοπών. Το ξενοδοχείο και κυρίως υψηλής κατηγορίας, συνεχίζει να είναι το κατ'εξοχήν τουριστικό κατάλυμα που προτιμά ο Ιταλός, ενώ ακολουθούν τα τουριστικά χωριά «village», οι κατοικίες διακοπών και τα campings. Το 70% χρησιμοποίησε ως μεταφορικό μέσο για διακοπές του το ιδιωτικό αυτοκίνητο, ενώ το 16,5 το αεροπλάνο. Το 39% των Ιταλών ταξίδεψε τον μήνα Ιούλιο, ενώ το 63% τον μήνα Αύγουστο. Το κοινωνικό - δημογραφικό προφίλ του δυνητικού Ιταλού τουρίστα στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από την υπεροχή των ατόμων μέσης ηλικιακής ζώνης (35-40 ετών) με τριμελή οικογένεια, ενώ για τους ανύπαντρους η Ελλάδα αποδεικνύεται προορισμός με ποσοστιαία μειούμενο ενδιαφέρον από 9% σε 5%. Σχετικά με την κοινωνική διαστρωμάτωση, ανήκουν στη μεσαία τάξη, όπου αναλογεί και το υψηλότερο ενδιαφέρον, σε ποσοστό 63%. Παρατηρείται διπλασιασμός στην κατηγορία των εχόντων υψηλό εισόδημα, ενώ παρατηρείται μείωση στους λιγότερο εύρωστους οικονομικά. Ο Ιταλός τουρίστας δεν ικανοποιείται πλέον από το απρόσωπο και ακριβό πακέτο των μεγάλων tour operators (τουριστικών γραφείων) και προσπαθεί να «δημιουργήσει» το ταξίδι μόνος του (βοήθεια μέσω Internet) ή απευθύνεται στα ταξιδιωτικά γραφεία και αγοράζει «προσωποποιημένο» πακέτο το οποίο καλύπτει τις ατομικές του επιθυμίες και επιλογές.

Εφημερίδα, «Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ»⁶ Δευτέρα, 24 Φεβρουαρίου 2003

Συμπεράσματα

- 1) Σύμφωνα με τα παραπάνω παραδείγματα, διαπιστώνουμε ότι το κοινωνικό προφίλ των τουριστών και μέσα σε αυτό συμπεριλαμβάνουμε και των πολιτιστικών τουριστών, καθορίζεται από έξι βασικούς παράγοντες:
 1. Την ηλικία
 2. Την οικογενειακή κατάσταση
 3. Την κοινωνική διαστρωμάτωση
 4. Την οικονομική κατάσταση
 5. Την κουλτούρα
 6. Την εθνικότητα

- 2) Θεωρούμε ότι ο οικονομικός παράγοντας σε άμεση σχέση με την κοινωνική διαστρωμάτωση έχει πρωταρχικό ρόλο στην κατασκευή του κοινωνικού προφίλ των Ρώσων τουριστών. Ο μέσος Ρώσος, πριν από τη δεκαετία του 1990 είχε μηδενική ή πολύ χαμηλή κινητικότητα, λόγω των περιορισμών της ελεύθερης μετακίνησης φυσικών προσώπων του σοβιετικού καθεστώτος. Μετά την άρση των περιορισμών ήταν φυσικό και αναμενόμενο να αποκτήσουν οι Ρώσοι μαζικό ενδιαφέρον για τον τουρισμό. Δηλαδή ο «Ρώσος

⁶ Βλ. την ιστοσελίδα <http://www.naftemporiki.gr> (άρθρο από την Τζίνα Αγγούρη)

τουρίστας» δεν υπήρχε ούτε ως έννοια. Είναι κυριολεκτικά και μεταφορικά ένα καινούργιο μόρφωμα στον παγκόσμιο τουριστικό χάρτη. Οι οικονομικά εύποροι Ρώσοι που ανήκουν σε υψηλά κοινωνικά στρώματα, έχοντας περισσότερο ελεύθερο χρόνο από ό,τι οι Δυτικοί Ευρωπαίοι, ενδιαφέρονται για την αξιοποίηση αυτού του χρόνου με τις καλύτερες ταξιδιωτικές εμπειρίες (από άποψη άρτιας οργάνωσης και παροχής υπηρεσιών) όχι μόνο στην Ευρώπη και ειδικότερα στην Ελλάδα, αλλά και στις ασιατικές χώρες, τη Λατινική Αμερική, την Αφρική κ.λ.π.

- 3) **Ισχυρό κοινωνικό προφίλ** φαίνεται να αποκτά βαθμιαία και ο Κινέζος τουρίστας. Η οικονομική ανάπτυξη και ο καταναλωτισμός στην Κίνα συμβάλλουν δυναμικά στην παρακίνηση των Κινέζων πολιτών (μέσω της διαφήμισης) να ταξιδέψουν όχι μόνο στις ασιατικές χώρες, αλλά και στην Ευρώπη κ.λ.π. Ήδη στην Κίνα παρουσιάζεται το φαινόμενο μιας μεγάλης «εκστρατείας» εκ μέρους των μεσογειακών χωρών (συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας) στη διαφήμιση και ανάδειξη του τουριστικού προϊόντος. Αν η ιταλική τουριστική καμπάνια στην Κίνα διαφημίζει π.χ. την ιταλική μόδα στο χώρο των παπουτσιών δημιουργώντας έτσι κάποιες καταναλωτικές ανάγκες, δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι το πρώτο πράγμα που έκαναν οι Κινέζοι τουρίστες που πήγαν στο Μιλάνο, μέσω του ιταλικού πρακτορείου, ήταν να αγοράσουν παπούτσια.
- 4) Ωστόσο, δεν πρέπει να παραβλέπουμε και **τον παράγοντα κουλτούρα-εθνικότητα** στην κατασκευή του κοινωνικού προφίλ των τουριστών. Έτσι, ως επί το πλείστον, οι Έλληνες προτιμούν να ταξιδεύουν στο εσωτερικό μόνοι τους (χωρίς τη διαμεσολάβηση κάποιου τουριστικού πρακτορείου) και να παραθερίζουν κατά προτίμηση σε κάποιο δικό τους εξοχικό σπίτι. Αναλογικά με τους Έλληνες, και οι Πορτογάλοι ταξιδεύουν ελάχιστα στο εξωτερικό, ενώ αντίθετα οι Λουξεμβούργοι και οι Βέλγοι προτιμούν να ταξιδεύουν εκτός των συνόρων τους.
- 5) Ένα άλλο στοιχείο που έχει ενδιαφέρον είναι **η ηλικία σε συνδυασμό με την οικογενειακή κατάσταση** που καθορίζει σημαντικά το κοινωνικό προφίλ του ταξιδιώτη. Για παράδειγμα, οι Ιταλοί που έρχονται στην Ελλάδα είναι κυρίως οικογενειάρχες, μέσης ηλικιακής ζώνης (35-40 ετών), ανήκουν στα μεσαία κοινωνικά στρώματα και προτιμούν να «δημιουργούν» τα ταξίδια μόνοι τους (κοινό στοιχείο συμπεριφοράς με τους Έλληνες τουρίστες) μέσω Internet, ή μέσω κάποιων ταξιδιωτικών γραφείων και όχι απρόσωπα, μέσω των οργανωμένων tour operators (τουριστικών πρακτορείων). Είναι ενδιαφέρον ότι θεωρούνται **τουρίστες «της τελευταίας στιγμής» και σίγουρα αυτός ο χαρακτηρισμός είναι ενδεικτικός της μεσογειακής νοοτροπίας-κουλτούρας και βέβαια και της ελληνικής!**
- 6) Στα πλαίσια των εναλλακτικών μορφών τουρισμού διαπιστώνουμε ότι **η επαφή με τη φύση και η αποστασιοποίηση από τον αστικό τρόπο ζωής** ελκύει τουρίστες που έχουν μια οικονομική άνεση και που οι ηλικίες τους κυμαίνονται μεταξύ 40 και 60 ετών. Το παράδειγμα του Έβρου δίνει μια άλλη διάσταση στο κοινωνικό προφίλ των ατόμων που επιθυμούν να κάνουν πολιτιστικό τουρισμό, θέτοντας σαν βασικό κίνητρο, στην αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, την αναζήτηση του ανθρώπινου στοιχείου.

Σε ένα πρώτο επίπεδο το κοινωνικό προφίλ των τουριστών που επιλέγουν τα πολιτιστικά ταξίδια καθορίζεται κατά κύριο λόγο από τα στοιχεία που αναφέραμε παραπάνω. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, επίσης πολύ σημαντικό, καθορίζεται από τις ψυχολογικές ανάγκες και τα κίνητρα που έχει το κάθε άτομο προσωπικά για να ταξιδέψει.

Το πολιτιστικό ταξίδι: μια ατομική επιλογή «ελευθερίας»

Όπως αναφέραμε και στην προηγούμενη διδακτική ενότητα, το ταξίδι από μόνο του περιέχει μια φιλοσοφία και μια αισθητική. Πρόκειται για δύο βασικές παραμέτρους που φαίνονται από τη στιγμή που κάποιος αφήνει την κατοικία του για να περιπλανηθεί στο άγνωστο...Το μέσο μεταφοράς που επιλέγει, ο σχεδιασμός του ταξιδιού, το αν θα ταξιδέψει μόνος του ή με παρέα, ο τόπος προορισμού, ο χώρος διαμονής (πολυτελές ξενοδοχείο ή κάμπινγκ κ.λ.π) σκιαγραφούν την ταξιδιωτική εμπειρία.

Το πολιτιστικό ταξίδι εκπληρώνει έξι βασικές ανάγκες:

1. τη δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου
2. την αναψυχή, διασκέδαση
3. τη γνώση μέσα από καινούργιες βιωματικές εμπειρίες
4. την πρόσκαιρη αλλαγή του τρόπου ζωής
5. την «ψυχοθεραπεία» μέσα από την ικανοποίηση των βαθύτερων επιθυμιών και των προσωπικών στόχων
6. την προσωπική και την κοινωνική καταξίωση.

Το πολιτιστικό ταξίδι είναι ένα «βιωματικό» ταξίδι:

Το προφίλ του τουρίστα και του ταξιδιώτη

Οι τουρίστες που επιθυμούν μια πολιτιστική προσέγγιση στο ταξίδι τους και ειδικότερα μέσα από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, συχνά αυτοαποκαλούνται «ταξιδιώτες».

Η διαφορά μεταξύ τουρίστα και ταξιδιώτη είναι ότι ο πρώτος επισκέπτεται μια περιοχή με σκοπό να ψυχαγωγηθεί από εικόνες και εμπειρίες που δημιουργήθηκαν ειδικά για την τουριστική αγορά, ενώ ο δεύτερος επισκέπτεται μια περιοχή με σκοπό να μάθει και να βιώσει τον πολιτισμό και το περιβάλλον της, ακολουθώντας έξι βασικές αρχές:

1. Προετοιμασία

Ο ταξιδιώτης προετοιμάζεται για το ταξίδι του μαθαίνοντας την κουλτούρα, την ιστορία και τις συνήθειες των ανθρώπων της περιοχής. Προσπαθεί να μάθει βασικές λέξεις στη γλώσσα της χώρας που θα επισκεφθεί.

2. Επιλογή κατάλληλου τουριστικού πρακτορείου

Ο ταξιδιώτης βεβαιώνεται ότι η «στρατηγική» του τουριστικού πρακτορείου είναι: α) φιλική προς το περιβάλλον, β) υποστηρίζει προγράμματα και παίρνει πρωτοβουλίες που μειώνουν τα σκουπίδια και την μόλυνση του περιβάλλοντος, γ) κορηνγεί πληροφορίες για τα είδη προς εξαφάνιση και για το εμπόριο παράνομων προϊόντων στην περιοχή που θα επισκεφθεί, δ) συνεργάζεται και προσλαμβάνει τοπικούς ξεναγούς και άλλο προσωπικό, ε) διοργανώνει τουριστικά προγράμματα τα οποία συνδέονται άμεσα με την τοπική κοινότητα, στ) έχει την δυνατότητα να προσφέρει χαμηλού προφίλ καταλύματα, τα οποία ανήκουν και διευθύνονται από κατοίκους της περιοχής και δεν υιοθετούν τον ακριβό καταναλωτισμό που ακολουθούν τα μεγάλα διεθνή ξενοδοχεία.

3. Σεβασμός στη διαφορετικότητα (στις τοπικές συνήθειες, τον πολιτισμό, τον τρόπο ζωής).

Ο ταξιδιώτης συμπεριφέρεται στους ντόπιους με τον ίδιο τρόπο που θα ήθελε να του συμπεριφέρονται οι τουρίστες στο τόπο του. Σέβεται και προσπαθεί να συμμετέχει στις τοπικές συνήθειες. Δέχεται ότι οι άλλοι άνθρωποι έχουν διαφορετικό και όχι «λάθος» ή «κατώτερο» τρόπο ζωής. Σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα και ευαισθητοποιείται σε θέματα προστασίας της πολιτιστικής και περιβαλλοντικής κληρονομιάς ενός τόπου.

4. Υπεύθυνη περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική συμπεριφορά.

Ο ταξιδιώτης γνωρίζει την περιοχή με τα πόδια, το ποδήλατο ή με τα μαζικά μέσα μεταφοράς, αποφεύγει τα τουριστικά λεωφορεία ή τα ιδιωτικά αυτοκίνητα γιατί επιβαρύνουν την κυκλοφορία και συνεισφέρουν στην αύξηση της μόλυνσης του περιβάλλοντος. Αποφεύγει εκδρομές εκτός των κανονικών δρόμων γιατί είναι πιθανόν να βλάψει τμήματα του φυσικού περιβάλλοντος. Δεν λερώνει με σκουπίδια. Καταναλώνει τοπικά φαγητά και ποτά ώστε τα έξοδά του να ωφελούν την περιοχή που τον φιλοξενεί. Προσπαθεί στις αγορές του να μην εκμεταλλεύεται την ευγενική διαθεσιμότητα των πωλητών και προτιμά ενθύμια κατασκευασμένα στον τόπο που επισκέπτεται. Αποφεύγει προϊόντα τα οποία προέρχονται από προστατευόμενα είδη του ζωικού ή φυτικού περιβάλλοντος. Προσπαθεί να μην σπαταλά βασικά αναγκαία αγαθά της περιοχής, όπως το νερό και οι καύσιμες ύλες.

5. Ρεαλιστική προσέγγιση του «άλλου», του διαφορετικού

Ο ταξιδιώτης μοιράζεται με τους ντόπιους πληροφορίες σχετικές για την κοινωνική, περιβαλλοντική και οικονομική πραγματικότητα που αντιμετωπίζει στη χώρα του. Δεν ωραιοποιεί την κοινωνία από την οποία προέρχεται. Συζητά με τους ντόπιους, ανακαλύπτοντας τις αντιλήψεις τους για την χώρα τους και για τους τουρίστες.

6. Συνέχιση της εμπειρίας μετά το τέλος των διακοπών.

Ο ταξιδιώτης συμμετέχει σε περιβαλλοντικές ομάδες και υποστηρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα στην χώρα του. Περιγράφει στους φίλους του όχι μόνο τα τουριστικά αξιοθέατα που επισκέφθηκε, αλλά και στοιχεία από την καθημερινή ζωή των ανθρώπων που συνάντησε⁷.

Συμπεράσματα

Το κοινωνικό προφίλ του πολιτιστικού τουρίστα είναι μια πολυσύνθετη και δυναμική έννοια, αφού προσαρμόζεται στις προσωπικές ιδιαιτερότητες του ατόμου. Με βάση αυτό το σκεπτικό θεωρούμε ότι ο άνθρωπος που ταξιδεύει στον κόσμο και βιώνει τη ζωή «ταξιδιωτικά» έχει ένα βασικό προνόμιο: **τη διαφύλαξη «της παιδικότητάς του»**, με την έννοια της ασίγαστης δίψας που έχει ο άνθρωπος στην παιδική ηλικία για να γνωρίσει και να μάθει τον εαυτό του, παρατηρώντας και ερμηνεύοντας τους άλλους.

Η παιδικότητα έχει ένα ακόμη πολύ σημαντικό στοιχείο: την κατανόηση χωρίς διάθεση κριτικής (αυτό που οι αγγλοσάξονες ονομάζουν «non-judgmental understanding».) Κατανοώ ένα άτομο διαφορετικής κουλτούρας σημαίνει δύο πράγματα: τον ανέχομαι και τον αποδέχομαι. Αν τον κατακρίνω για τα περίεργα (στα δικά μου μάτια) ήθη και έθιμά του, ή για τα φαγητά που καταναλώνει, ή για τον τρόπο με τον οποίο ανατρέφει τα παιδιά του, τότε δεν τον αποδέχομαι με σεβασμό-απλώς τον ανέχομαι. Η κατανόηση χωρίς κατακραυγή είναι

⁷ Βλ. την ιστοσελίδα <http://www.oikologos.gr> (άρθρο από την Θεολογία Αβδελλή).

η βάση του σεβασμού της διαφορετικότητας, η βάση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η βάση της συνύπαρξης ατόμων διαφορετικής εθνικότητας και κουλτούρας στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες. Συνεπώς, το πολιτιστικό ταξίδι διευρύνει τους ορίζοντες του ανθρώπου, τον «επανατοποθετεί» στο χώρο και στο χρόνο και κυρίως τον κάνει καλύτερο άνθρωπο και πιο υπεύθυνο πολίτη στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές δημοκρατίες.

Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης

1. Οι εκπαιδευόμενοι να σχολιάσουν το κοινωνικό προφίλ των τουριστών που επισκέπτονται την Ελλάδα και να επισημάνουν ποιο, κατά τη γνώμη τους, πρέπει να είναι το προφίλ του πολιτιστικού τουρίστα.
2. Οι εκπαιδευόμενοι να σχεδιάσουν σε κάρτες το προφίλ των τουριστών που περιγράφονται στα παραπάνω παραδείγματα. Στη συνέχεια να ανταλλάξουν τις κάρτες και ο καθένας να περιγράψει το σκίτσο που βλέπει.
3. Παιχνίδι ρόλων
Οι εκπαιδευόμενοι να χωριστούν σε ομάδες τουριστών (δύο ή τρεις) που συναντιούνται σε κάποια τοποθεσία της επιλογής τους (π.χ, Ρώμη.) Η κάθε ομάδα είναι διαφορετικής εθνικότητας και μιλάει μια διαφορετική γλώσσα. Να δοκιμάσουν να επικοινωνήσουν μεταξύ τους οι ομάδες με τη μη λεκτική επικοινωνία. Στη συνέχεια να σχολιάσουν αν οι «τεχνικές επικοινωνίας» που εφάρμοσαν υπήρξαν καθοριστικές για τη διαμόρφωση της γνώμης τους όσον αφορά το κοινωνικό προφίλ των τουριστών που συναναστράφηκαν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

AUGE Marc. «*Le sens des autres*».Editions Fayard, Paris 1994
WEISS Francois. «*Jouer, communiquer, apprendre*».
Editions Hachette livre, Paris 2002

ΠΗΓΕΣ

Εφημερίδες:

Καθημερινή εφημερίδα της Θράκης «*Η Γνώμη*»
(αρ.φύλλου 5412, 15/4/2004)

Ιστοσελίδες:

<http://www.nafteboriki.gr>
<http://www.oikologos.gr>
<http://www.touristnews.gr>
<http://www.ert.gr>
<http://www.traveltimes.gr>

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 4η

Γνωρίζοντας άλλους λαούς μέσα από τον πολιτισμό τους

Σκοπός

Σε αυτήν την ενότητα επιδιώκουμε να κατανοήσουν οι ενήλικες ότι ταξιδεύοντας, γνωρίζουν άλλους λαούς βιώνοντας τον τρόπο ζωής τους έτσι όπως εκφράζεται μέσα από τα πολιτιστικά - καλλιτεχνικά δρώμενα.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Όταν θα έχουν ολοκληρώσει αυτήν την ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να μπορούν να:

- Κατανοήσουν ότι ταξιδεύοντας εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους, τις εμπειρίες τους, κατανοούν περισσότερο τον κόσμο.
- Συνειδητοποιήσουν ότι ταξιδεύοντας διευρύνουν την αντίληψή τους για τον πολιτισμό της χώρας από την οποία προέρχονται συγκρίνοντάς τον με άλλους πολιτισμούς.
- ότι ταξιδεύοντας μαθαίνουν να αναγνωρίζουν και να σέβονται τη διαφορετικότητα και να εκτιμούν τη δική τους πολιτισμική ιδιαιτερότητα.

Λέξεις - κλειδιά

• Γνωρίζω	• Κουλτούρα
• Κατανώ	• Πολιτισμός
• Συγκρίνω	• Ψυχαγωγία
• Επικοινωνώ	• Τοπικές γιορτές
• Συμμετέχω	• Φεστιβάλ

1. Το να γνωρίζει ο ταξιδιώτης άλλους λαούς σημαίνει ότι:

1) γνωρίζει καλύτερα τον εαυτό του μέσα από τον τρόπο ζωής των άλλων.

2) Συνειδητοποιεί «ποιος είναι» και ποια είναι η κουλτούρα του μέσα από την **παρατήρηση** και τη **σύγκριση**.

Π.χ ο ταξιδιώτης που έχει επισκεφθεί τη Νάουσα και είναι οινογνώστης των κρασιών της, θα εμπλουτίσει σίγουρα την εμπειρία του για την «τέχνη της ζωής» αν μυηθεί στον τρόπο παραγωγής, εμφιάλωσης και οινογευσίας των φημισμένων κρασιών του Μπορντό.

Ένα ταξίδι στη Γαλλία θα τον πείσει και ειδικότερα αν επισκεφθεί στο Μπορντό τα περίφημα «**chateaux de vin**». Πρόκειται για επαύλεις που διακρίνονται για την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική τους, την ιστορία τους που χρονολογείται από τους μεσαιωνικούς χρόνους και αφορά όχι μόνο την καλλιέργεια και την παραγωγή των τοπικών κρασιών αλλά και τις γιορτές κρασιού.

Χάρτης του Μπορντό. Ιστοσελίδα <http://www.bxvinex.com>)

Οι λάτρεις του καλού κρασιού αξίζει να επισκεφθούν:

- την ευρύτερη περιοχή του Μπορντό «le Medoc» που εκτείνεται σε έκταση 80 χλμ. δυτικά, στα παράλια του Ατλαντικού ωκεανού και η οποία είναι παγκοσμίως γνωστή για τη μεγαλύτερη καλλιέργεια ποικιλίας σταφυλιών και την καλύτερη παραγωγή κρασιού στον κόσμο.
- τα καλύτερα «chateaux de vin» που υπάρχουν στον κόσμο: Chateaux Margaux, St-Julien κ.λ.π. (βλ. χάρτη.) Εκεί θα έχουν την ευκαιρία να δοκιμάσουν τα παγκοσμίως βραβευμένα τοπικά κρασιά αφού πρώτα βρεθούν στην πηγή παραγωγής και εμφιάλωσης των κρασιών.

Chateau Margaux.Clive Coates MW.
«The Great Wines Of France.»
Editions: Mitchell Beazley. Great Britain, 2005.

- Και φυσικά δεν πρέπει να παραλείψουν να ταξιδέψουν στο μεσαιωνικό χωριό **Saint Emillion** που είναι φημι-

σμένο για τις τεράστιες ποικιλίες οиноκαλλιέργειας και για την παραγωγή 1000 τοπικών κρασιών. Η UNESCO έχει αναγνωρίσει το χωριό ως παγκόσμια κληρονομιά (*patrimoine mondial*¹).

Saint Emilion.. Ιστοσελίδα <http://www.bxvinex.com>

2. Γιορτές

Η γιορτή κρασιού στο Μπορντό γίνεται το καλοκαίρι (Ιούνιο-Ιούλιο) και αποτελεί μια εξαιρετική πρόκληση όχι μόνο για τους Γάλλους αλλά και για τους ταξιδιώτες από όλο τον κόσμο.

Οι διοργανωτές της γιορτής του κρασιού προσκαλούν τον κόσμο να συμμετάσχει σε αυτήν ακόμα και για ένα Σαββατοκύριακο!

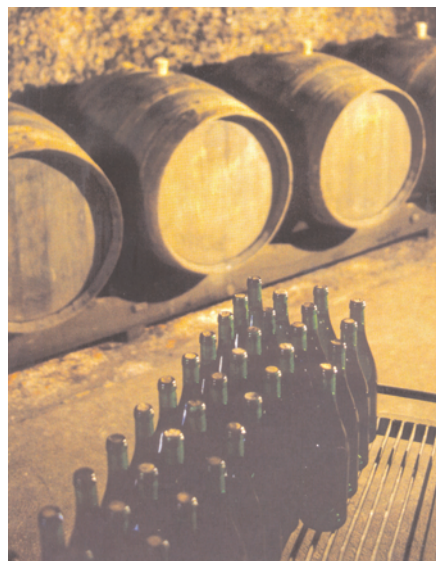
«Venez passer le week-end a Bordeaux. Au programme, des festivites dans toute la ville, autour du vin...»²

Και ειδικότερα, οι επισκέπτες καλούνται να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα και στις εορταστικές εκδηλώσεις που γίνονται σε όλη την πόλη γύρω από το κρασί.

Η γιορτή κρασιού στο Μπορντό δίνει ραντεβού «στις πιο όμορφες φωνές» για να αναδείξουν τα σημαντικά γεγονότα της γιορτής με τη συνοδεία των πυροτεχνημάτων.

Το Σάββατο 1η Ιουλίου, «la Journée des voix», (η ημέρα των φωνών), ανοίγει στο κοινό τις πόρτες στην Όπερα του Μπορντό για μια σειρά από τέσσερις εξαιρετικές παραστάσεις. Χορευτές και μεγάλοι σολίστες επιδίδονται στις πιο καλές ερμηνείες ενός λυρικού ρεπερτορίου.

Μέσα σε όλη την πόλη γίνονται εκδηλώσεις, χοροί-κονσέρτα, ερ-

The Closs Naudin cellar. Clive Coates MW. «The Great Wines Of France.» Editions: Mitchell Beazley. Great Britain, 2005.)

¹ Βλ. την ιστοσελίδα <http://www.bxvinex.com>

² Βλ. την ιστοσελίδα <http://www.75cl.info>

γαστήρια δοκιμής κρασιού και φαγητών, επισκέψεις στους χώρους παραγωγής και εμφιάλωσης του κρασιού «chateaux de vin», καθώς και στα εμπορικά κέντρα προώθησης του κρασιού.

3. Τοπικά Φεστιβάλ

Τα πολιτιστικά ταξίδια στον κόσμο αποτελούν μια γέφυρα στην επικοινωνία με τις μουσικές του κόσμου, με το θέατρο, το σινεμά και κάθε άλλη μορφή τέχνης.

Χώρος «συνάντησης των τεχνών» αποτελούν τα φεστιβάλ. Πρόκειται για καλλιτεχνικά γεγονότα στα οποία συναντιούνται καλλιτέχνες από όλο τον κόσμο για να «ταξιδέψουν» τους θεατές μέσω της τέχνης τους στα μονοπάτια των «αισθητικών και φιλοσοφικών αναζητήσεών τους».

Τα φεστιβάλ (η οργάνωση, το πρόγραμμα και ο τρόπος διεξαγωγής τους) αποτελούν ζωτικό στοιχείο της κουλτούρας ενός λαού καθώς «αντικατοπτρίζουν» την κοινωνική και πολιτισμική πραγματικότητα μέσα στην οποία λαμβάνουν χώρα. Φυσικά τα φεστιβάλ προωθούν πολιτιστικές συνεργασίες ανάμεσα στους λαούς της γης. Π.χ, το φεστιβάλ στο Ηρώδειο ή στην Επίδαυρο φιλοξενεί καλλιτεχνικά σχήματα από όλο τον κόσμο προωθώντας πολιτιστικές γέφυρες συνεργασίας και επικοινωνίας με χώρες όπως η Ιαπωνία, η Ινδία, η Τυνησία κ.λ.π.

Αλλά και μικρότερα τοπικά φεστιβάλ όπως το φεστιβάλ της Δράμας έχουν μια ιδιαίτερα πολύτιμη συμβολή στην τέχνη και στον πολιτισμό.

Ευριπίδη, Βακχες. Πρόγραμμα Εθνικού Θεάτρου.11/6/2005

Το Φεστιβάλ Δράμας «ταξιδεύει»

«Τα φθινόπωρα της Δράμας συμβάλλουν καθοριστικά στην Άνοιξη του Νέου Ελληνικού Σινεμά!

Το Φεστιβάλ της Δράμας είναι ένας από τους τρεις εθνικούς θεσμούς στο χώρο του κινηματογράφου - μαζί με το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου και το Φεστιβάλ Ελληνικού Κινηματογράφου στη Θεσσαλονίκη - που εδώ και δέκα χρόνια προσπαθεί και καταφέρνει να κάνει ουσιαστική παρέμβαση στο χώρο της διανομής και προβολής της μικρού μήκους ταινίας.

Κατανοώντας τη μέγιστη ανάγκη προβολής του κινηματογραφικού έργου, το Φεστιβάλ Δράμας «Ταξιδεύει» τις βραβευμένες και διακεκριμένες ταινίες σε πολλές πόλεις της Ελλάδας αλλά και του εξωτερικού (Αλεξάνδρεια, Κάιρο, Λεμεσός, Λευκωσία, Βερολίνο, Αμβούργο, Κολωνία και άλλα).

Είναι πια γενική διαπίστωση και διεθνής η αναγνώριση του υψηλού επιπέδου των ελληνικών ταινιών μικρού μήκους.

Οι θεατές στη Δράμα, στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη αλλά και στις 60 περίπου πόλεις κάθε χρόνο εισπράττουν, επιβεβαιώνουν και επιχειρούν να συμμετάσχουν στα επιτεύγματα των νέων μας κινηματογραφιστών.

Η συγκροτημένη και φέτος συνεργασία και με το Δίκτυο Δημοτικών Κινηματογράφων του Υπουργείου Πολιτισμού ανοίγει νέες δυνατότητες ευρύτερης διανομής αλλά και σε καλύτερες συνθήκες προβολής του κινηματογραφικού έργου.»³

Ο κινηματογράφος λοιπόν μπορεί να αποτελέσει κίνητρο για τον ταξιδιώτη στην αναζήτηση πολιτιστικών τόπων προορισμού. Π.χ κάποιος κινηματογράφος (cinophile) μπορεί να ταξιδέψει στη Δράμα και να μπηθεί πέρα από το χώρο της εβδομης τέχνης και στον τρόπο ζωής της τοπικής κοινωνίας. Η πολιτιστική του εμπειρία σαφώς διευρύνεται αν τη συγκρίνει με μια αντίστοιχη εμπειρία σε κάποια άλλη ευρωπαϊκή πόλη (π.χ, Παρίσι, San Sebastien κ.λ.π) όπου πραγματοποιείται κάποιο τοπικό φεστιβάλ κινηματογραφικών ταινιών.

Η πόλη **San Sebastien** που βρίσκεται στα βόρεια της Ισπανίας, κοντά στην περιοχή των Βάσκων, είναι παγκοσμίως γνωστή για το **Διεθνές φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους** που γίνεται κάθε Σεπτέμβριο στα πλαίσια της ισπανικής-μαροκινής συνεργασίας.

Χάρτης της βασκικής επαρχίας San Sebastien.
Γεωτρόπιο, τεύχος 202, 21/2/2004

Ειδικότερα, «το φεστιβάλ αποτελεί το στυλοβάτη του μαροκινού στέμα εδώ και κάποια χρόνια. Το έτος 2005 το φεστιβάλ πραγματοποιήθηκε από 15-24 Σεπτεμβρίου και η επισφράγιση του ήταν η ταινία «η σκυλίτσα ζωή της Juanita Narboni» της Farida Belyazid. Πρόκειται για μια μαροκινή-ισπανική παραγωγή που βασίστηκε στο διάσημο ομώνυμο μυθιστόρημα του Angel Vazquez (1929-1980) και που το ρόλο της πρωταγωνίστριας τον υποδύθηκε η Ισπανίδα ηθοποιός Mariola Fuentes»⁴.

San Sebastien: Un Tremplin du Cinema Marocain

«Le Festival International De Cine De Donostia-san Sebastian (Espagne) constitue desormais un veritable tremplin du Cinema Marocain, fortement present dans ce prestigieux festival depuis quelques annees.

³ Βλ. την ιστοσελίδα <http://www.dramafilmfestival.gr>

⁴ Βλ την ιστοσελίδα <http://www.maghebarts.ma>

«La Chienne de Vie de Juanita Narboni

Le constat est confirme aujourd'hui par la 53e edition de ce Festival qui aura lieu du 15 au 24 Septembre 2005. Cote competition, la presence est assuree par «La Chienne de Vie de Juanita Narboni» de Farida Belyazid, une production maroco-espagnole adaptee du celebre roman homonyme de Angel Vazquez (1929-1980) dans lequel le personnage principal, Juanita Narboni, joue par l'actrice espagnole Mariola Fuentes, porte un regard acerbe a la vie de la ville mythique de Tanger, ses annees de splendeur et de declin ainsi que sur sa propre solitude.»

Λαϊκές παραδόσεις

Γκρέτσια Σαλεντίνια. Τραγούδια και λαϊκή μουσική.

Στη Νότιο Ιταλία, στη χερσόνησο της Πούλιας (Απουλία), και ειδικότερα στην Ελληνόφωνη Γραικία Σαλεντίνια μιλάνε ως τοπική διάλεκτο την «γκρίκο».

«Σε αυτή την διάλεκτο, η πλούσια συλλογή τραγουδιών της Γκρετσία Σαλεντίνια διατηρήθηκε στους αιώνες από γενιά σε γενιά μέσα από τον προφορικό λόγο. Τα τραγούδια καταγράφηκαν στα τέλη του περασμένου αιώνα από μελετητές που παρέρχονταν από την Τοσκάνη (Ντομένικο Κομπαρέτι, Τζιουζέπε Μορόζι).

Οι κάτοικοι της Σαλεντίνια μέχρι σήμερα τραγουδούν σε «γκρίκο» προφορά, τραγούδια που έχουν ως περιεχόμενο:

Μαρτάνο. Φωτογραφία από προσωπική συλλογή Χ. Λιναρδάτου.

- θρησκευτικά
- νανουρίσματα
- μοιρολόγια
- ερωτικά.
- Γιορτινά

Τα τραγούδια όμως που ο ταξιδιώτης θα ακούσει πιο συχνά σε τοπικές γιορτές είναι αυτά που συνοδεύουν το γιορτινό χορευτικό ρυθμό της **ταραντέλλας**, της γνωστής «**πίπισκα-πίπισκα**». Σύμφωνα με τη λαϊκή παράδοση, αρχικά η μουσική της ταραντέλλα είχε θεραπευτικό σκοπό, δηλαδή αποσκοπούσε στο να γιатρέψει τις γυναίκες που είχαν τσιμπηθεί από την ταραντούλα (ένα είδος αράχνης).

Η μελωδία διατηρεί τον γεμάτο οίστρο ρυθμό των διονυσιακών χορών της αρχαιότητας και στη διάρκεια του χορού που κρατούσε πολλές ώρες, η «ταραντάτα» τραβούσε τα μαλλιά της, κυλιόταν καταγής, έσκιζε μανηλάκια, έπεφτε εξαντλημένη στο έδαφος»⁵.

Η «βιωματική» προσέγγιση της ταραντέλλα

Ο ταξιδιώτης στη Νότιο Ιταλία θα παρατηρήσει ότι η ταραντέλλα είναι ένας χορός δυνατός που χορεύεται κατεξοχήν από γυναίκες.

Εάν γνωρίζει την ιταλική γλώσσα ή μιλώντας ακόμα και την ελληνική μπορεί να πληροφορηθεί από τους ντόπιους για την ιστορία και την εξέλιξη της ταραντέλλα έτσι όπως την έχουν μάθει και την έχουν «βιώσει» από γενιά σε γενιά.

Θα έχει επίσης ενδιαφέρον αν επικεντρωθεί στις απόψεις που έχουν οι κάτοικοι της Σαλεντίνα για την ταραντέλλα σύμφωνα με το φύλο και την ηλικία.

Μπορεί ακόμα να «βιώσει» και ο ίδιος μια τέτοια εμπειρία αν ενδιαφερθεί να του μάθουν πώς χορεύεται η ταραντέλλα συνειδητοποιώντας με αυτόν τον τρόπο πόσο σημαντικός είναι ο συγκεκριμένος χορός στη διατήρηση μιας τοπικής κουλτούρας, η οποία εκφράζεται και μέσα από τη διατήρηση της τοπικής διαλέκτου «γρίκο» και τη διαφύλαξη της επαφής με το μακρινό παρελθόν, τις ρίζες τους (τις ιστορικές μνήμες για τους πρόγονους τους, τους Έλληνες).

Ο ταξιδιώτης στη Νότιο Ιταλία θα παρατηρήσει ακόμα ακούγοντας τα λαϊκά τραγούδια ότι το περιεχόμενο και ο ρυθμός θυμίζουν το δημοτικό τραγούδι, το μανιάτικο μοιρολόγι, αλλά και τους θρησκευτικούς ύμνους που ψέλνονται στην εκκλησία την εβδομάδα των Παθών.

⁵ Βλ. το CD. Gruppo Ghetonia, «*Grecia Salentina. Canti e musiche popolari*», Editrice Salentina-Galatina. Settembre 1999.

Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης

1. (α) Οι εκπαιδευόμενοι να αναφερθούν σε ταξίδια που έχουν κάνει στο εξωτερικό και να περιγράψουν τα πολιτιστικά δρώμενα τα οποία παρακολούθησαν (γιορτές, φεστιβάλ, λαϊκές παραδόσεις).
(β) Να περιγράψουν και να σχολιάσουν αν συμμετείχαν σε κάποια δρώμενα και με ποιο τρόπο. Στη συνέχεια να συγκρίνουν την εμπειρία που αποκόμισαν με ανάλογες «ταξιδιωτικές» εμπειρίες τους στην Ελλάδα, επισημαίνοντας ομοιότητες και διαφορές.
2. Κατασκευή πολιτιστικού χάρτη-κολάζ
Οι εκπαιδευόμενοι να συγκεντρώσουν φωτογραφικό υλικό από διάφορες χώρες του κόσμου και να φτιάξουν έναν πολιτιστικό χάρτη-κολάζ με τοπικές γιορτές-φεστιβάλ κ.λ.π.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

WEISS Francois. «*Jouer, communiquer, apprendre*». Editions: Hachette livre, Paris 2002.

Μουσικό Υλικό (CD)

Gruppo Ghetonia, «*Grecia Salentina. Canti e musiche popolari*», Editrice Salentina-Galatina. Settembre 1999.

ΠΗΓΕΣ

Περιοδικά

Γεωτρόπιο. Εβδομαδιαίο περιοδικό της «Ελευθεροτυπίας»

National Geographic (Ελλάδα). Επίσημη έκδοση της National Geographic Society.

Voyager. Member of travelmagazine network. Hachette Rizzoli A.E.

Grecia del Salento. Lecce, Giugno 1999, No 28 de il Corsivo.

Ιστοσελίδες

<http://www.dramafilmfestival.gr>

<http://www.maghrebarts.ma>

<http://www.bxvinex.com>

<http://www.75cl.info>

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 5η

Ταξιδεύοντας με ασφάλεια

Σκοπός

Σε αυτήν την ενότητα επιδιώκουμε να κατανοήσουν οι ενήλικες ότι επιτυχές είναι το ταξίδι που είναι ασφαλές.

Ειδικότερα να κατανοήσουν ότι η ασφάλεια ενός ταξιδιού, προϋποθέτει τη σωστή ενημέρωση και την κατάλληλη συμπεριφορά κατά τη διάρκεια του ταξιδιού.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Όταν θα έχουν ολοκληρώσει τη συγκεκριμένη ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να μπορούν να:

- Συνειδητοποιήσουν ότι είναι απαραίτητα τα «μέτρα προστασίας» εάν θέλουν να ταξιδέψουν με ασφάλεια.
- Κατανοήσουν ότι οφείλουν να παρέχουν προστασία και ασφάλεια και στους συνταξιδιώτες τους.

Λέξεις-κλειδιά

• Ενημέρωση	• Ευπαθή άτομα
• Ασφάλεια	• Παιδιά
• Πρόληψη	• Ηλικιωμένοι
• Τόποι προορισμού	• Άτομα με ειδικές ανάγκες
• Μέσα μαζικής μεταφοράς	

Ποιο ταξίδι είναι ασφαλές;

Ένα ταξίδι παρέχει ασφάλεια όταν ο ταξιδιώτης δεν θέτει σε κίνδυνο τη ζωή του (τη σωματική και τη ψυχολογική του ακεραιότητα)

Οι προϋποθέσεις για να ταξιδέψει κάποιος πολιτιστικός τουρίστας με ασφάλεια σαφώς είναι θέμα της πολιτείας. Ειδικότερα:

- 1) Να μην έχουν εκδοθεί εθνικές ή διεθνείς ταξιδιωτικές οδηγίες που αφορούν τη χώρα προορισμού και αναφέρονται σε θέματα δημόσιας ασφάλειας ή προστασίας της υγείας. Ένα πρόσφατο παράδειγμα είναι, με αφορμή τη γρίπη των πουλερικών, οι ταξιδιωτικές οδηγίες που αφορούν ταξίδια προς και από τη γειτονική Τουρκία.
- 2) Η χώρα προορισμού να παρέχει επαρκή ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

- 3) Στη χώρα προορισμού να τηρούνται οι κανόνες υγιεινής που προβλέπονται από την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (*World Health Organization*) του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε)
- 4) Ειδική μέριμνα για τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Κυρίως όμως η ασφάλεια ενός ταξιδιού είναι θέμα προσωπικής παιδείας και καλλιέργειας.

Τα μέτρα προστασίας που οφείλει να πάρει ο ταξιδιώτης είναι τα εξής:

- 1) να έχει κάνει τις απαραίτητες ιατρικές εξετάσεις
- 2) να ακολουθεί τις οδηγίες των τουριστικών γραφείων και του τόπου προορισμού
- 3) να ελέγχει τα συμβόλαια που υπογράφει με τους *tour operators*
- 4) να επιλέγει ασφαλή μέσα μεταφοράς που να ανταποκρίνονται στα διεθνή δεδομένα
- 5) να αποφεύγει τα επικίνδυνα μέρη στον τόπο προορισμού και να επιλέγει χώρους διαμονής πιστοποιημένους από Εθνικούς ή διεθνείς Οργανισμούς (π.χ. ΕΟΤ)
- 6) να αποφεύγει την κατανάλωση μη τυποποιημένων και αμφίβολης προέλευσης προϊόντων
- 7) να προφυλάσσεται από διάφορα μεταδιδόμενα νοσήματα (AIDS, ηπατίτιδα)

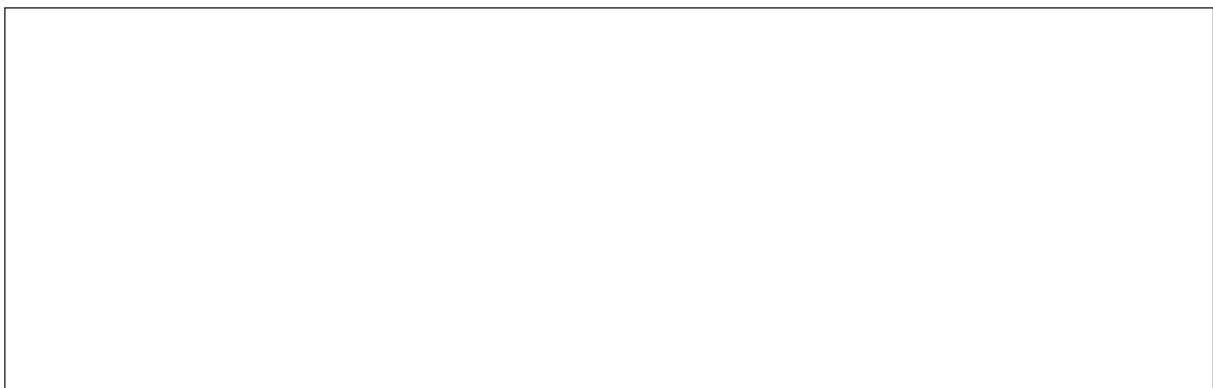
Η πρόληψη

Ο ταξιδιώτης που επιθυμεί να ταξιδέψει με ασφάλεια θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη σημασία **στον τομέα της πρόληψης**. Η πρόληψη αφορά όλους τους ανθρώπους, έχει όμως ιδιαίτερη σημασία για τα παιδιά, τις εγκύους, τους ηλικιωμένους, τους ασθενείς και τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Παραθέτουμε δύο άρθρα ενδεικτικά για θέματα πρόληψης που δημοσιεύτηκαν στο ιατρικό περιοδικό «*Medlook*»¹.

Τα ταξίδια και η υγεία σας: Πρόληψη ασθενειών.

Σήμερα όσο ποτέ άλλοτε οι άνθρωποι ταξιδεύουν με μεγάλη ευκολία σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου.

Ιδιωτική συλλογή της Χ. Λιναρδάτου

Η πρόοδος αυτή όμως συνοδεύεται και από αυξημένο κίνδυνο προσβολής των ταξιδιωτών από διάφορες ασθένειες.

¹ Βλ. την ιστοσελίδα, <http://www.medlook.net.cy>

Τα ταξίδια σε αναπτυσσόμενες χώρες, συνοδεύονται από μεγαλύτερο κίνδυνο μολυσματικών ασθενειών. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία, το 50% των ταξιδιωτών που επισκέπτονται ξένες χώρες, ασθενούν λόγω του ταξιδιού τους.

Οι απειλές από μολυσματικές ασθένειες είναι παρά πολλές και διαφέρουν ανάλογα με το **γεωγραφικό χώρο** που θα επισκεφθεί ο ταξιδιώτης. Οι συχνότερες ασθένειες που προσβάλλουν τους ταξιδιώτες είναι η διάρροια, το κοινό κρυολόγημα, η μαλάρια, ο τύφος, ο κίτρινος πυρετός και άλλες.

Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι οι περισσότερες ασθένειες που σχετίζονται με τα ταξίδια μπορούν να προληφθούν. Για να είναι αποτελεσματική η πρόληψη θα πρέπει πρώτα απ' όλα ο ταξιδιώτης να ζητήσει να μάθει και να είναι σίγουρος ότι έχει κατανοήσει τις σχετικές πληροφορίες.

Αρχικά, πριν από το ταξίδι, θα πρέπει να γίνει μια καλή προετοιμασία:

1. **Προγραμματίστε έγκαιρα** αυτά που πρέπει να κάνετε. **Συζητείστε το θέμα με τον γιατρό σας τουλάχιστο 6 εβδομάδες πριν από την αναχώρησή σας.** Το χρονικό αυτό διάστημα είναι απαραίτητο για να μπορέσουν μερικά εμβόλια να παράσχουν προστασία μετά από τη χορήγησή τους. **Ο γιατρός θα σας πληροφορήσει για τα εμβόλια που χρειάζονται να γίνουν για το συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο που θα επισκεφτείτε.** Είναι καλό ο γιατρός να σας κάνει ένα τσεκ-απ προτού ταξιδέψετε. Επίσης ελέγξτε με τον οδοντίατρό σας την κατάσταση των δοντιών σας.
2. Έτσι είναι δυνατόν να προλάβετε κάποια προβλήματα, θα ξέρετε την κατάσταση της υγείας σας και ο γιατρός θα σας υποδείξει τι φάρμακα χρειάζεστε να πάρετε μαζί σας. Φροντίστε να μεταφέρετε με τον ορθό τρόπο και στην κατάλληλη θερμοκρασία τα φάρμακα που χρειάζεστε.
3. Μελετήστε το θέμα της ιατρικής ασφάλειας που σας καλύπτει. Πρέπει να γνωρίζετε ποιος φορέας θα πληρώσει και τι ποσό θα πληρώσει εάν χρειαστείτε ιατρική περίθαλψη εκεί που θα πάτε.

Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού σας, όπως επίσης και κατά την παραμονή σας σε χώρες ψηλού κινδύνου υπάρχουν ορισμένες βασικές αρχές που εάν τις εφαρμόζετε, θα σας προσφέρουν πολύτιμη προστασία:

1. Να πλένετε τακτικά τα χέρια σας με νερό και σαπούνι ή χρησιμοποιώντας ειδικά πετσετάκια που είναι εμποτισμένα με αλκοόλ.
2. Να πίνετε μόνο **εμφιαλωμένο νερό** ή νερό που έχετε βράσει. Επίσης το αεριούχο νερό και τα αναψυκτικά σε μεταλλικά κουτιά ή εμφιαλωμένα είναι συνήθως κατάλληλα. Αποφεύγετε τα παγάκια και να μην πίνετε νερό της βρύσης.
3. Να τρώτε μόνο **φαγητά που έχουν ψηθεί καλά.** Επίσης μόνο φρούτα και λαχανικά τα οποία μπορούν να καθαριστούν από τη φλούδα τους. Είναι προτιμότερο τα φρούτα ή λαχανικά που θα φάτε να τα ξεφλουδίζετε εσείς οι ίδιοι. Να θυμάστε ότι πρέπει να τρώτε μόνο τροφές που είναι βρασμένες και που μπορούν να καθαριστούν από τη φλούδα τους, διαφορετικά, να αποφεύγετε οτιδήποτε άλλο. Αποφεύγετε να τρωτε οποιασδήποτε μορφής τρόφιμα ή φαγητά από πωλητές στους δρόμους.
4. Εάν πηγαίνετε σε χώρες που υπάρχει κίνδυνος μαλάριας, πρέπει να παίρνετε τα **προληπτικά φάρμακα** πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος του ταξιδιού σας.
5. Χρησιμοποιείτε απωθητικά εναντίον των κουνουπιών που περιέχουν μέχρι 50% της ουσίας DEET και σύμφωνα με τις οδηγίες του κατασκευαστή.

6. **Αποφεύγετε να κολυμπάτε σε λίμνες ή ποταμούς.** Αυτό ισχύει ιδιαίτερα σε ορισμένες χώρες της Αφρικής όπου υπάρχει ο κίνδυνος προσβολής από τη σχιστοσωμίαση.

Οι προορισμοί ψηλού κινδύνου περιλαμβάνουν χώρες της **Λατινικής Αμερικής, της Μέσης Ανατολής, της Αφρικής και της Ασίας.**

Τα άτομα που κινδυνεύουν περισσότερο είναι τα βρέφη, τα παιδιά, οι νεαροί ενήλικες, οι διαβητικοί, άτομα που πάσχουν από φλεγμονώδεις νόσους του πεπτικού συστήματος, οι ασθενείς με μειωμένη άμυνα του οργανισμού και αυτοί που παίρνουν αντιόξινα φάρμακα.

Τελειώνοντας, θέλουμε να τονίσουμε το γεγονός ότι τα περισσότερα προβλήματα υγείας που σχετίζονται με τα ταξίδια, μπορούν να προληφθούν με την προϋπόθεση ότι θα ενεργήσετε και θα λάβετε τα μέτρα σας έγκαιρα².

Ταξίδι με αεροπλάνο: Αυτά που πρέπει να ξέρετε.

Το αεροπλάνο αποτελεί ένα ασφαλές μέσο μεταφοράς. Στην εποχή μας τα αεροπορικά ταξίδια έχουν αυξηθεί δραματικά σε όλα τα κοινωνικά στρώματα και ομάδες πληθυσμού.

Για τους περισσότερους ανθρώπους δεν δημιουργείται οποιοδήποτε ιδιαίτερο πρόβλημα κατά το αεροπορικό ταξίδι. Σε διάφορες ομάδες ασθενών χρειάζεται εξέταση της κάθε περίπτωσης ξεχωριστά.

(φωτό.3)

² «Centers for Disease Control and Prevention», <http://www.cdc.gov>

Σε άτομα με ή χωρίς πρόβλημα υγείας, είναι δυνατόν να λαμβάνονται μέτρα που καθιστούν το ταξίδι ασφαλέστερο, περισσότερο άνετο και ευχάριστο. Σήμερα όλο και περισσότερο, οι γιατροί ερωτώνται από τους ασθενείς και τις οικογένειές τους για συμβουλές, προφυλάξεις και προληπτικά μέτρα σχετικά με αεροπορικά ταξίδια. Η ανάγκη για τέτοιες συμβουλές αυξάνεται συνεχώς, καθώς αυξάνονται οι ομάδες πληθυσμού που προτιμούν το αεροπλάνο για τις μετακινήσεις τους.

Οι λόγοι της αύξησης της ανάγκης για συμβουλές στον τομέα αυτό είναι πολλοί. Μερικοί από αυτούς είναι η αύξηση των ταξιδιών, η αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης, η μεγαλύτερη ενημερότητα του κοινού για θέματα υγείας, η αύξηση των ασθενών με χρόνιες ασθένειες που λαμβάνουν θεραπεία, οι ασθενείς που ταξιδεύουν για μετάβαση σε κέντρα άλλων χωρών για θεραπεία και το μεγαλύτερο ποσοστό επιβίωσης ασθενών από ασθένειες που απειλούν τη ζωή.

Μπορούμε να εξετάσουμε μια σειρά από μέτρα που μπορούν να βοηθούν τόσο αυτούς που είναι υγιείς όσο και εκείνους που έχουν πρόβλημα υγείας. Πρέπει όμως να τονίσουμε από την αρχή ότι είναι ο γιατρός που μπορεί να δώσει τις καλύτερες και τις πλέον πρόσφατες συμβουλές για την κάθε περίπτωση ξεχωριστά.

Μερικές βασικές αρχές που δυνατόν να βοηθούν και τις οποίες θα μπορεί ο καθένας ανάλογα με την περίπτωσή του να εξετάζει σε συνεννόηση με τον γιατρό του είναι οι ακόλουθες:

1. Φάρμακα

Οι ασθενείς που λαμβάνουν φάρμακα, πρέπει να μεταφέρουν όλα τα φάρμακά τους στην προσωπική αποσκευή που θα έχουν μαζί τους στην καμπίνα. Να προβλέπουν να έχουν αρκετή ποσότητα όλων των φαρμάκων τους για όλη τη διάρκεια του ταξιδιού. Είναι καλύτερα να έχουν μεγαλύτερες ποσότητες για το ενδεχόμενο καθυστέρησης επιστροφής. Παρομοίως, οι γονείς που ταξιδεύουν με μικρά παιδιά (βρεφικής, νηπιακής και γενικότερα προσχολικής ηλικίας) καλό είναι να έχουν πάντοτε μαζί τους ένα θερμόμετρο κι ένα αντιπυρετικό-αναλγητικό σιρόπι για περίπτωση ανάγκης.

2. Η αφυδάτωση

Ο αέρας στα αεροπλάνα είναι ξηρός. Τα αλκοολούχα και τα καφεϊνούχα ποτά προτιμότερο είναι να αποφεύγονται. Αντίθετα, το νερό σε ικανοποιητικές ποσότητες βοηθά εναντίον της αφυδάτωσης.

3. Πόνος στα αυτιά

Τα άτομα που αισθάνονται πόνο κατά την πτήση μπορούν να μασούν μαστίχα ή να καταπίνουν συχνά.

Ορισμένα αποσυμφορητικά φάρμακα όπως η ψευδοεφεδρίνη, εάν ληφθούν πριν από την επιβίβαση στο αεροπλάνο, μπορούν να βοηθήσουν.

4. Αλλαγή χρονικής ζώνης (jet lag)

Τα ταξίδια μεγάλων αποστάσεων που συνοδεύονται από αλλαγές χρονικής ζώνης, συνοδεύονται από αποδιοργάνωση του βιολογικού μας κύκλου.

Για την αντιμετώπιση του δυσάρεστου αυτού φαινομένου τα ακόλουθα βοηθούν:

1. Καλός ύπνος ικανοποιητικών ωρών πριν από την αναχώρηση.
2. Αποφυγή μεγάλης κατανάλωσης αλκοόλ.
3. Ισοζυγισμένα γεύματα και αποφυγή υπερφαγίας.
4. Κίνηση, στο μέτρο του δυνατού, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού.

5. Αποφυγή χρήσης υπνωτικών χαπιών. Εάν είναι απαραίτητα, να περιορίζεται η χρήση τους στο ελάχιστο δυνατό, για μόνο λίγες μέρες.
6. Προσαρμογή το ταχύτερο δυνατό στη νέα ζώνη χρόνου, ακολουθώντας τον τοπικό ρυθμό για τα γεύματα και για ύπνο.
7. Η μελατονίνη είναι δυνατόν να βοηθά αλλά δεν πρέπει να λαμβάνεται χωρίς τη συμβουλή του γιατρού.

5. Θρόμβωση και πνευμονική εμβολή

Ακόμη και οι υγιείς άνθρωποι μπορεί να υποστούν θρόμβωση των ποδιών μετά από πτήσεις μακράς διάρκειας.

Για την αποφυγή του σοβαρού αυτού προβλήματος, το περπάτημα όποτε είναι δυνατό κατά το ταξίδι στο αεροπλάνο, οι ασκήσεις τεντώματος ενώ ο επιβάτης κάθεται, όπως επίσης και οι ειδικές κάλτσες στα πόδια, είναι δυνατόν να συμβάλλουν στην πρόληψη της θρόμβωσης στα κάτω μέλη.

6. Οξυγόνο

Ορισμένοι ασθενείς χρειάζονται περισσότερο οξυγόνο κατά τη διάρκεια της πτήσης, π.χ. γιατί πάσχουν από χρόνια νοσήματα του αναπνευστικού συστήματος. Στις περιπτώσεις αυτές είναι αναγκαίο να ειδοποιείται η αερογραμμή εκ των προτέρων. Μπορεί να διευθετηθεί η παροχή οξυγόνου προς τον ασθενή από το εξοπλισμό του αεροπλάνου. Πρέπει επίσης να γίνονται οι διευθετήσεις παροχής οξυγόνου για το χρονικό διάστημα μετά την αποβίβαση.

7. Καταδύσεις

Άτομα που κάνουν καταδύσεις πρέπει να περιμένουν 12 έως 24 ώρες μετά την τελευταία τους κατάδυση για να ταξιδέψουν με αεροπλάνο. Νωρίτερα αυτό είναι επικίνδυνο.

8. Καρδιοπάθειες

Ασθενείς που έχουν υποστεί καρδιαγγειακό επεισόδιο δεν πρέπει να ταξιδεύουν με αεροπλάνο εάν δεν περάσουν τουλάχιστο δύο εβδομάδες και μόνο εάν ο γιατρός τους κρίνει ότι μπορούν.

9. Διαβήτης

Οι ασθενείς με διαβήτη πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί για αεροπορικά ταξίδια μεγάλων αποστάσεων ή όταν πρόκειται να αλλάξουν ζώνες χρόνου.

10. Εγκυμοσύνη

Οι έγκυες γυναίκες είναι καλύτερα να μην ταξιδεύουν αεροπορικώς κατά το τρίτο τρίμηνο της κύησης, ιδίως όταν κοντεύει η αναμενόμενη μέρα του τοκετού. Πολλές αερογραμμές ζητούν πιστοποιητικό από το γιατρό για την αναμενόμενη μέρα γέννησης.

Συνοπτικά, θα τελειώσουμε τονίζοντας ότι υπάρχουν πολλά μέτρα που μπορούν να ληφθούν για να είναι πιο ασφαλές, άνετο και ευχάριστο ένα αεροπορικό ταξίδι τόσο για ασθενείς όσο και για άτομα χωρίς πρόβλημα υγείας.

Τα προβλήματα που μπορούν να έχουν διάφορες ομάδες ασθενών κατά τη διάρκεια των πτήσεων εξαρτώνται από το είδος και το βαθμό σοβαρότητας της πάθησής τους. Για την κάθε περίπτωση χρειάζεται συχνά εξατομικευμένη προσέγγιση.

Για τους λόγους αυτούς ένα αεροπορικό ταξίδι στις ευπαθείς αυτές ομάδες πρέπει να προγραμματίζεται έγκαιρα με τη βοήθεια του θεράποντος γιατρού και σε συνεργασία με την εταιρεία αερογραμμών που προσφέρει το ταξίδι³.

Άτομα με ειδικές ανάγκες

Τα μέτρα πρόληψης για τα άτομα με ειδικές ανάγκες που ταξιδεύουν πρέπει να είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοποιημένα. Καταρχάς θα πρέπει τα μέσα μεταφοράς να έχουν ειδική πρόβλεψη όσον αφορά την αποβίβαση, τη μεταφορά και την επιβίβαση. Δηλαδή, να υπάρχουν ειδικές ράμπες και χώροι πρόσδεσης αναπηρικών αμαξιών. Επίσης να προβλέπεται η ιατρική παρακολούθηση των ατόμων αυτών μέσα σε κάποια μέσα μεταφοράς όπως τα πλοία, τα τρένα κ.λ.π

³ «National Safety Council», <http://www.nsc.org>

«American Medical Association», <http://www.medem.com>

«Diabetes UK», <http://www.diabetes.org.uk>

Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης

1. Οι εκπαιδευόμενοι να αναφερθούν στα μέτρα πρόληψης που θα έπαιρναν αν ταξίδευαν στις χώρες της ζώνης του ισημερινού.
2. Οι εκπαιδευόμενοι να σχολιάσουν με ποια κριτήρια θα επέλεγαν τα μέσα μεταφοράς σε μια χώρα προορισμού που θα επέλεγαν να ταξιδέψουν.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Βορροπούλου Ν. - Σίμου Ε., *Ταξιδιωτική Ιατρική*, εκδόσεις Προπομπός, Αθήνα 2004

Ξενογλώσσα

Martin T., Rodenberg HD., *Aeromedical transportation: a clinical guide*. Aldershot, Avebury Aviation, Ashgate Publishing, 1996

Stuart R., Rose MD., *International Travel Health Guide*. 12th edition, 2001

Ιστοσελίδες:

Medlook, <http://www.medlook.net.cy>

Centers for Disease Control and Prevention, <http://www.cdc.gov>

National Safety Council, <http://www.nsc.org>

American Medical Association, <http://www.medem.com>

Diabetes UK, <http://www.diabetes.org.uk>

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 6η

Τι είναι ο οικολογικός τουρισμός

Σκοπός

Σε αυτήν την ενότητα επιδιώκουμε να κατανοήσουν οι ενήλικες τις εννοιολογικές προσεγγίσεις του οικολογικού τουρισμού, τη φιλοσοφία του και το στόχο του.

Ειδικότερα να κατανοήσουν ότι ο οικολογικός τουρισμός αφορά μια «στάση ζωής» απέναντι στο περιβάλλον, τη φύση και κυρίως απέναντι στον άνθρωπο.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Όταν θα έχουν ολοκληρώσει αυτήν την ενότητα οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να μπορούν:

- Να κατανοήσουν ότι ο οικολογικός τουρισμός συμβάλλει δυναμικά στην καλλιέργεια οικολογικής τουριστικής συνείδησης.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι το βασικό κίνητρο του οικολογικού τουρισμού είναι η αγάπη και ο σεβασμός για το φυσικό περιβάλλον.

Λέξεις - κλειδιά

• Ενημέρωση	• Οικολογία
• Ευαισθητοποίηση	• Οικοσύστημα
• Συμμετοχή	• Περιβάλλον
• Προστασία	• Εκπαίδευση
• Βιώσιμος τουρισμός	• Τοπική κοινωνία

1. Τι είναι ο οικολογικός τουρισμός;

Ο οικολογικός τουρισμός είναι μια σύγχρονη μορφή του τουριστικού φαινομένου και η φιλοσοφία του αποτελεί μια **εναλλακτική πρόταση** στην προσέγγιση και στην υλοποίηση των τουριστικών δραστηριοτήτων. Ειδικότερα η φιλοσοφία του σχετίζεται με έναν ενδιαφέροντα επιστημονικό κλάδο, την **οικολογία** και με έναν ιδιαίτερα ευαίσθητο χώρο, το **οικοσύστημα**.

Δύο ερωτήματα που προκύπτουν στην προσπάθειά μας να κατανοήσουμε την έννοια του οικολογικού τουρισμού είναι τα ακόλουθα:

1. Τι είναι η οικολογία;
2. Τι είναι το οικοσύστημα;

Οικολογία είναι η επιστήμη που διερευνά το οικοσύστημα, δηλαδή το φυτικό και ζωικό βασίλειο στις αμοιβαίες σχέσεις και αλληλεπιδράσεις με το περιβάλλον τους. Η μελέτη του οικοσυστήματος επικεντρώνεται στις **βιοκοινότητες** και στους **βιότοπους**. Για παράδειγμα, το οικοσύστημα ενός ποταμού περιλαμβάνει την βιοκοινότητα (ψάρια, υδρόβια φυτά κ.λ.π) και τον βιότοπο (νερό, πέτρες, χαλίκια, υπέδαφος, χώμα κ.λ.π).

Στόχος της οικολογίας είναι η διασφάλιση της ισορροπίας των οικοσυστημάτων και η προστασία τους από την επέμβαση του ανθρώπινου παράγοντα.

Ο οικολογικός τουρισμός είναι γνωστός και με άλλα ονόματα όπως οικοτουρισμός, περιβαλλοντικός τουρισμός και φυσιολατρικός τουρισμός. Πρόκειται λοιπόν για ένα τουριστικό φαινόμενο που ο χώρος δράσης του είναι η φύση, δηλαδή το φυσικό περιβάλλον. Με την έννοια αυτή, αντιτίθεται στον μαζικό τουρισμό και για το λόγο αυτό εντάσσεται στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (WTO), ο οικοτουρισμός έχει τα εξής χαρακτηριστικά γνωρίσματα¹:

A. Ο οικοτουρισμός «αγκαλιάζει» τις αρχές του βιώσιμου τουρισμού. Οι βασικές αρχές που τον διακρίνουν από την ευρύτερη έννοια του βιώσιμου τουρισμού είναι οι εξής:

1. συμβάλει ενεργά στη διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς,
2. περιλαμβάνει τις τοπικές και γηγενείς κοινότητες στον προγραμματισμό του όσον αφορά στην ανάπτυξη και λειτουργία που συμβάλλουν στην ευημερία τους,
3. ερμηνεύει τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά του προορισμού στον επισκέπτη,
4. παραχωρεί καλύτερες υπηρεσίες στους ανεξάρτητους ταξιδιώτες, καθώς επίσης και στους οργανωμένους, «για τις μικρές ομάδες μεγέθους».

B. Ο οικοτουρισμός είναι βιώσιμος τουρισμός, δηλαδή μπορεί να έχει μια διαρκής (αειφόρο) ανάπτυξη και ακολουθεί τις εξής σαφείς διαδικασίες:

1. εξασφαλίζει την προγενέστερη ενημερωμένη συμμετοχή όλων των συμμετεχόντων, μέσα από ίση, ενεργή και αποτελεσματική συμμετοχή,
2. προάγει την όλη διαδικασία ώστε οι γηγενείς λαοί και η τοπική κοινότητα να μπορούν να ελέγχουν και να διατηρήσουν τα ιδιαίτερα στοιχεία συμπεριφοράς και κουλτούρας.

Οικοτουριστική δράση

Στόχος της οικοτουριστικής δράσης είναι:

- η καθιέρωση της περιφέρειας ως έναν από τους κύριους προορισμούς οικοτουρισμού στην Ελλάδα και στη Νότια Ευρώπη.
- Ο οικοτουρισμός, δηλαδή ο τουρισμός που αξιοποιεί τους πολιτιστικούς πόρους και τους πόρους του φυσικού περιβάλλοντος, να αποτελέσει μία ταχύτατα αναπτυσσόμενη και οικονομικά αποδοτική αγορά του τομέα του τουρισμού στην Ευρώπη.

Οικοτουριστικό προϊόν

Ο όρος «**Οικοτουριστικό Προϊόν**» είναι σε πολλές περιπτώσεις ασαφής, τόσο από γεωγραφική όσο και από λειτουργική άποψη.

¹ Βλ την ιστοσελίδα [http:// www.ecotravel.gr](http://www.ecotravel.gr)

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (WTO) και την Διεθνή Ένωση Οικοτουρισμού (*The International Ecotourism Society, TIES*), οι επιχειρήσεις που προβάλλουν οικοτουριστικό προϊόν θα πρέπει να τηρούν τις ακόλουθες εννιά προϋποθέσεις:

- 1) Η επιχείρηση να οργανώνει ταξίδια αναψυχής, ξενάγησης και ψυχαγωγίας σε τόπους φυσικού κάλλους.
- 2) Να παίρνει μέρος στην προστασία μη ανανεώσιμων πόρων και άλλων πηγών του περιβάλλοντος.
- 3) Να δημιουργεί περιβαλλοντική γνώση.
- 4) Να προσφέρει άμεσα χαρακτηριστικά προτερήματα για την συντήρηση παραδοσιακών τόπων και άλλων περιοχών.
- 5) Να προσφέρει χαρακτηριστικά πλεονεκτήματα για την ενδυνάμωση των γηγενών πληθυσμών.
- 6) Να σέβεται την τοπική κουλτούρα.
- 7) Να στηρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και άλλες δημογραφικές κινήσεις.
- 8) Να συνεισφέρει στην εκπαίδευση και γνωριμία του επισκέπτη με την τοπική κουλτούρα, ήθη, έθιμα και λοιπές τοπικές συνήθειες.
- 9) Να προωθεί τη φιλοσοφία για «επιστροφή στη φύση» και τα μοναδικά φυσικά χαρακτηριστικά της.

Πότε και γιατί «εμφανίζεται» ο οικολογικός τουρισμός;

Ο οικολογικός τουρισμός εμφανίζεται και αναπτύσσεται δυναμικά την τελευταία δεκαετία στις αναπτυσσόμενες χώρες. Πρόκειται για μια ραγδαία ανάπτυξη που έχει καταπλήξει την τουριστική αγορά.

Οι λόγοι της ανάπτυξης του οφείλονται σε δύο βασικές τάσεις:

1. Την **περιβαλλοντική προστασία** που θεωρείται επιτακτική ανάγκη στα πλαίσια μιας οργανωμένης περιβαλλοντολογικής και οικονομικής πολιτικής. Η σύγκλιση των δύο τομέων «περιβάλλον-οικονομία» καθιστά ένα ενδιαφέρον πεδίο δράσης για τον οικολογικό τουρισμό.
2. Τη **διεύρυνση της τουριστικής αγοράς** λόγω της ταχύτατα αυξανόμενης ζήτησης από τους τουρίστες-καταναλωτές ενός νέου τουριστικού προϊόντος: την παροχή διαφορετικών-εναλλακτικών διακοπών και ειδικότερα την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου κοντά στη φύση.

Σε ποιους τουρίστες απευθύνεται ο οικολογικός τουρισμός;

Ο οικολογικός τουρισμός ή οικοτουρισμός απευθύνεται σε άτομα που ζουν σε αστικά κέντρα έχουν κουραστεί από τον έντονο σύγχρονο ρυθμό ζωής, αγαπούν τη φύση και επιθυμούν να τη γνωρίσουν καλύτερα κάνοντας μια «αποτοξίνωση» από τις καθημερινές ασχολίες ρουτίνας.

Το μορφωτικό επίπεδο των οικοτουριστών δεν σχετίζεται απαραίτητα με την επαγγελματική τους ιδιότητα, αφού το ενδιαφέρον τους για τη φύση, η αγάπη τους και η ενασχόληση τους με αυτήν είναι περισσότερο θέμα προσωπικής καλλιέργειας, παιδείας και ευρύτερης κουλτούρας. Ωστόσο, πολλοί οικοτουρίστες είναι επιστήμονες που συνδυάζουν το αντικείμενο της έρευνάς τους με την αναψυχή (πχ, βιολόγοι, ανθρωπολόγοι κ.λ.π.).

Ο Οικολογικός τουρισμός αφορά όλες τις ηλικίες. Ο μέσος όρος της ηλικίας των οικοτουριστών ποικίλλει ανάλογα με τη μορφή του οικολογικού τουρισμού που επιλέγουν στον τόπο προορισμού τους (αγροτουρισμός, καγιάκ, παρατήρηση πουλιών, δηλ. «bird watching» κ.λ.π.).

Ο οικολογικός τουρισμός απευθύνεται κυρίως σε πολιτιστικούς τουρίστες, δηλαδή σε άτομα που έχουν βαθιά γνώση και ευαισθητοποίηση για τις πολιτιστικές τους δραστηριότητες στην προσπάθειά τους να κατανοήσουν το μυστήριο της φύσης και να «μυθθούν» στη δική της διαφορετική κουλτούρα.

Μορφές του οικολογικού τουρισμού

Τουρισμός της φύσης ή φυσιολατρικός τουρισμός: είναι ο τουρισμός κατά τη διάρκεια του οποίου επιδιώκεται η αναψυχή μέσα από την παρατήρηση, την αναζήτηση εμπειριών και τη γνώση της φύσης.

Ο τουρισμός της φύσης μπορεί να καλύπτει τα εξής ενδιαφέροντα:

- Την παρατήρηση των πουλιών (*bird watching*)
- Την αναζήτηση της περιπέτειας (**τουρισμός περιπέτειας**) με την παρατήρηση και απόκτηση εμπειριών σε άγρια οικοσυστήματα. Το είδος αυτού του τουρισμού είναι γνωστό και ως **τουρισμός άγριας ζωής** (*wild life tourism*). Χαρακτηριστικό παράδειγμά του αποτελεί το σαφάρι στη Νότια Αφρική.
- Την παρατήρηση της χλωρίδας (π.χ. η παρατήρηση των μανιταριών σε διάφορες περιοχές της Μεσογείου έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους ερευνητές αλλά και για τους ερασιτέχνες)
- Τη μελέτη και την έρευνα διαφόρων μορφών ή εκδηλώσεων της φύσης (π.χ. την επίδραση του φαινομένου του «θερμοκηπίου» στη χλωρίδα και στην πανίδα).

Υγρότοπος Πρεσπών. Experiment
Γαίωμα. Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1996.

Ερημος Σαχάρας.
Γεωτρόπιο, τεύχος 45. 17/2/2001

Τουρισμός υπαίθρου είναι η μορφή τουρισμού που οφείλεται στο ενδιαφέρον του κατοίκου της πόλης να γνωρίσει ή να ξανασυνδεθεί με αξίες που χαρακτηρίζουν τον υπαίθριο χώρο. Αφορά τον τουρισμό στις προστατευμένες περιοχές (εθνικά πάρκα, δρυμοί, υδροβιότοποι). Η ιδιαιτερότητά του έγκειται στο γεγονός ότι ο τουριστικός προορισμός είναι ένα μέρος της φύσης που προστατεύεται και στο οποίο έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η παρατήρηση της πανίδας σε πιο ήπιες μορφές (π.χ. στον Εθνικό Δρυμό του Αίνου η παρατήρηση της εξαφάνισης ενός σπάνιου είδους αλόγου).

Αίνος. Κοπάδι άγριων αλόγων. Γεωτρόπιο, τεύχος 67. 21/7/2001.

Αγροτουρισμός είναι η ειδική μορφή τουρισμού υπαίθρου στην οποία η παροχή υπηρεσιών ύπνου, εστίασης και αναψυχής γίνεται από επαγγελματίες ή ερασιτέχνες αγρότες. Στον αγροτουρισμό παρέχεται η δυνατότητα στους τουρίστες να διαμείνουν σε μια φάρμα ή σ' ένα αγρόκτημα και παράλληλα να ζήσουν από κοντά όλες τις εργασίες που γίνονται σε αυτό. Σε πολλές αγροτουριστικές μονάδες του εξωτερικού παρέχεται επίσης η δυνατότητα στους επισκέπτες να ασχοληθούν με αυτές τις εργασίες. Πρόσφατα άρχισε να εφαρμόζεται και στην Ελλάδα μια τέτοια δυνατότητα.

Οικοτουριστικές δραστηριότητες

Όλες οι μορφές οικοτουρισμού συνδέονται με δραστηριότητες οι οποίες υλοποιούνται ανάλογα με τα κίνητρα και τα ενδιαφέροντα των οικοτουριστών. Ωστόσο, θα πρέπει να τονίσουμε ότι μερικές δραστηριότητες έχουν υλιστικά κίνητρα (έλεγχος και χρήση ζώων για διασκέδαση, κυνήγι και θανάτωση ζώων.) Πρόκειται για μια συμπεριφορά που έρχεται σε σύγκρουση με την οικολογική τουριστική δεοντολογία.

Φιλικές με το περιβάλλον (ποτάμια, λίμνες, βουνό, αέρας) οικοτουριστικές δραστηριότητες θεωρούνται οι δραστηριότητες που συνδυάζουν την αναψυχή του οικοτουρίστα με την προστασία του περιβάλλοντος.

Ενδεικτικά αναφέρουμε τις εξής οικοτουριστικές δραστηριότητες²:

Rafting

Κατάβαση ποταμού με φουσκωτή βάρκα. Το πλήρωμα αποτελείται από 6 έως 8 κωπηλάτες. Την βάρκα κατευθύνει επαγγελματίας οδηγός ποταμού.

Kayak ποταμού

Μονοθέσιο σκάφος, ευέλικτο στα αφρισμένα ποτάμια. Απαραίτητη η παρακολούθηση σχολής για την ασφαλή κατάβαση.

Jeep safari

Διάσχιση δασικών δρόμων, περάσματα ποταμών, ανάβαση βουνών με jeep, με τη συνοδεία οχήματος υποστήριξης και έμπειρου συνοδού.

Trekking

Πεζοπορία σε μονοπάτια, δασικούς δρόμους και καλντερίμια. Εξερεύνηση παρθένων περιοχών σε πυκνά δάση και ξεχασμένα χωριουδάκια.

Canyoning

Διάσχιση φαραγγίων περπατώντας και χρησιμοποιώντας σχοινιά στους κάθετους καταρράκτες, με την συνοδεία έμπειρων συνοδών.

Αναρρίχηση

Ανάβαση σε βράχους με έμπειρους αναρριχητές και με επιλογή του βαθμού δυσκολίας, ανάλογα με τις δυνατότητές σας.

Parapente

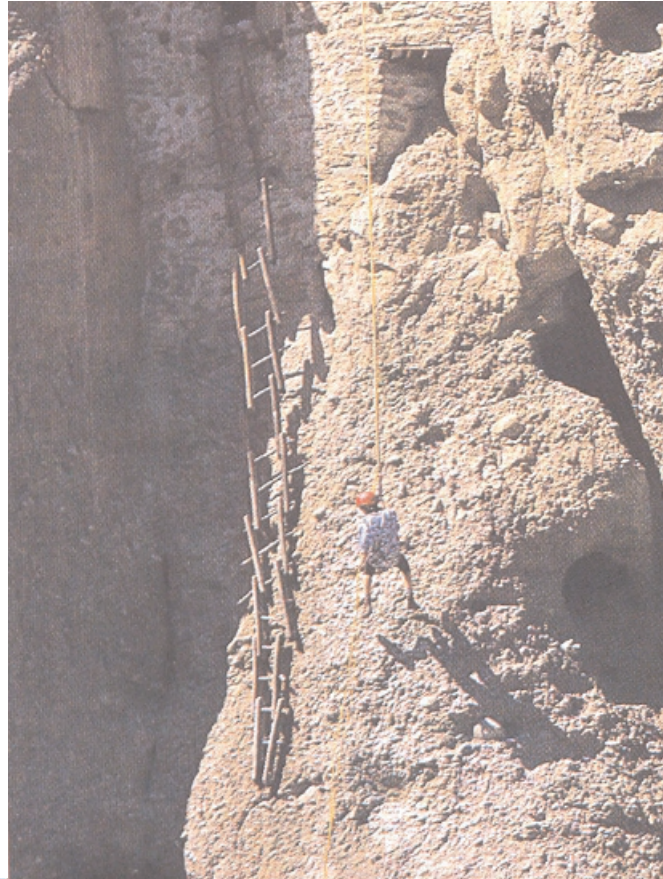
Συναρπαστικές πτήσεις με διαθέσιμο αλεξίπτωτο πλαγιάς που πιλοτάρεται από επαγγελματία εκπαιδευτή.

Rafting

ποταμός Ασπροπόταμος, Νομός Τρικάλων. Τουριστική έκδοση Ε.Ο.Τ)

² Βλ την ιστοσελίδα <http://www.trekking.gr>

Αναρρίχηση

Μετέωρα. Νομός Τρικάλων – Τουριστική έκδοση Ε.Ο.Τ.

Canyoning

Καλαμπάκα. Νομός Τρικάλων. Τουριστική έκδοση Ε.Ο.Τ

Τόποι οικολογικού προορισμού

- Οι τόποι που χαρακτηρίζονται για την ιδιαίτερη και σπάνια χλωρίδα και πανίδα τους κι έχουν ανακηρυχθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως προστατευμένες περιοχές (π.χ. το νησί Γαύδος στα νότια της Κρήτης, στο Λυβικό Πέλαγος).
- Οι υδροβιότοποι, τα Δέλτα των ποταμών, οι λιμνοθάλασσες (π.χ. Δέλτα του Έβρου ποταμού, Δέλτα του Νέστου ποταμού, Δέλτα του Δούναβη).

Δέλτα του Εβρου. «Εβρος». Τουριστική έκδοση Ε.Ο.Τ.

Μελέτη περίπτωσης: Δέλτα του Δούναβη³

Το Δέλτα του Δούναβη είναι ένας από τους μεγαλύτερους Ευρωπαϊκούς υδροβιότοπους. Περίπου το 20% του Δέλτα του Δούναβη βρίσκεται στην Ουκρανία και το 80% στη Ρουμανία. Περιλαμβάνει 150.000 εκτάρια αλλουβιακών νησιών, παραπόταμων, ελών, καναλιών και λιμνών.

Είναι διεθνώς αναγνωρισμένη η σημασία του για τη βιοποικιλότητα (υπάρχουν τρεις υδροβιότοποι Ραμσάρ στο Ουκρανικό μέρος και ένας στη Ρουμανία). Στην περιοχή απαντώνται περισσότερα από 70 είδη ψαριών, 225 είδη πουλιών, 500 είδη φυτών και 22 είδη θηλαστικών. Επίσης, απαντώνται αρκετά απειλούμενα πουλιά, όπως είναι ο αργυροπελεκάνος, η λαγγόνα και ο θαλασσαετός.

Οι δυναμικές φυσικές διαδικασίες αποτελούν μοναδικό χαρακτηριστικό της περιοχής. Τον Αύγουστο του 1988, περισσότερα από 46.000 εκτάρια του Δέλτα περιλήφθηκαν στο Απόθεμα Βιόσφαιρας του Δέλτα του Δούναβη. Η αφθονία της άγριας ζωής, κυρίως των πουλιών, καθιστά το Δέλτα του Δούναβη ένα δυνάμει κορυφαίο προορισμό για τον οικότουρισμό.

³ Βλ την ιστοσελίδα <http://www.netcoast.nl>

Στην περιοχή αυτή δεν έχει προγραμματιστεί να γίνει κανένα άλλο αναπτυξιακό έργο ή δράση, επειδή η ίδια έχει το δικό της συγκεκριμένο σκοπό για τη διατήρηση της φύσης.

Κατά τα τελευταία έτη, έχει γίνει μια αξιοσημείωτη επένδυση σύμφωνα με τις αρχές του αειφόρου τουρισμού. Επιπλέον, έχει χτιστεί μια νέα τουριστική περιοχή με ικανότητα καταλυμάτων σε 230 μέρη, εκ των οποίων τα 72 για μπάνγκαλους, τα 158 για ξύλινες καλύβες και ένα ξενοδοχείο τριών αστέρων. Επίσης, έχουν διαμορφωθεί κάποιες περιοχές ειδικά για κάμπινγκ.

Το σχέδιο τουριστικής ανάπτυξης περιλαμβάνει όλες τις απαιτούμενες εγκαταστάσεις για οικολογικό και αειφόρο τουρισμό σε αυτό το φυσικό καταφύγιο.

Προσφάτως, έχουν εγκατασταθεί δίκτυα για τα απόβλητα και το καθαρό νερό καθώς και σταθμός επεξεργασίας αποβλήτων και επεξεργασίας γλυκού νερού. Προς το παρόν, δεν έχουν εμφανιστεί κάποιες απειλές οι οποίες να επηρεάζουν άμεσα την τουριστική υποδομή και τις αλιευτικές δραστηριότητες.

Εντούτοις, για την ορθή προστασία και τη διαφύλαξη της παραλίας απαιτείται μεγαλύτερη προσοχή από τις τοπικές και τις κυβερνητικές αρχές της συγκεκριμένης περιοχής και είναι επίσης απαραίτητα κάποια πιλοτικά έργα, προκειμένου να αποφευχθούν ενδεχόμενοι κίνδυνοι που θα μπορούσαν να εμφανιστούν στο μέλλον.

Ο πληθυσμός γύρω από την περιοχή αυτή ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τη διαφύλαξη και τη διατήρησή της. Ταυτόχρονα, η ανάπτυξη του οικότουρισμού ανοίγει νέες θέσεις εργασίας για τους τοπικούς κοινωνίες και κατά συνέπεια αποτελεί μία εναλλακτική πηγή εισοδήματος για αυτούς, εκτός από τις έως τώρα πηγές, δηλαδή την αλιεία και τη γεωργία.

- Οι κοινωνίες των ζώων (η μελέτη και η παρατήρησή τους) π.χ. το πέταγμα των πουλιών στον υδροβιότοπο του Έβρου ή η συμπεριφορά των θηλαστικών στη ζούγκλα του Αμαζονίου (π.χ. της τίγρης) κατά τη διάρκεια της αναπαραγωγής.
- Ή ακόμα η παρατήρηση κάποιων ζώων που τείνουν προς εξαφάνιση (στην Ελλάδα ο λύκος και η αρκούδα) και οι συντονισμένες προσπάθειες σε συνεργασία με τις οικολογικές οργανώσεις (π.χ. Αρκτούρος) και τους τοπικούς φορείς για τη διάσωσή τους.
- Οι άγριες, απρόσιτες και απάτητες περιοχές (βουνά, κοιλάδες, χαράδρες φαράγγια, ποτάμια, πηγές, δάση, οροπέδια κ.τ.λ.).

Αγραφα. Βαθύ γαλάζιο, τεύχος 03. Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2005

- Οι χαρακτηριζόμενες σαν ειδικές φυσικές περιοχές όπως οι παγωμένες περιοχές (Ανταρκτική), οι ανεξερεύνητες περιοχές (Αμαζόνιος, ζούγκλες), οι έρημοι, οι περιοχές των ηφαιστειών.

Η επίδραση του οικολογικού τουρισμού στην τουριστική ανάπτυξη

Σύμφωνα με έρευνες ο οικολογικός τουρισμός επιδρά θετικά στην τουριστική ανάπτυξη στα εξής σημεία:

- ενδυνάμωση της τοπικής οικονομίας ειδικά σε απομακρυσμένες, αγροτικές περιοχές
- εισροή συναλλάγματος από αλλοδαπούς και εσόδων από τους εγχώριους επισκέπτες
- καταπολέμηση της ανεργίας με την προσφορά άμεσης απασχόλησης
- δημιουργία και αύξηση της ζήτησης για τοπικά αγροτικά προϊόντα (οικολογικά, βιολογικά), καθώς και στήριξη για τη δημιουργία αγροτουριστικών συνεταιρισμών
- ενθάρρυνση και προώθηση της ανάπτυξης και της βελτίωσης των τοπικών δικτύων και υπηρεσιών μεταφορών-επικοινωνιών, αλλά και της διαμόρφωσης και υλοποίησης προγραμμάτων περιβαλλοντικής προστασίας⁴.

Για τη σημασία του οικολογικού τουρισμού στην τουριστική ανάπτυξη, αναφέρουμε ενδεικτικά την εξής περίπτωση μελέτης:

Περίπτωση μελέτης: Πίνδος

Ο τουρισμός κλειδί για την ανάπτυξη της Πίνδου

ΤΙΣ ΘΕΣΕΙΣ των ξενοδόχων του Νομού Ιωαννίνων σχετικά με την αξιοποίηση της Πίνδου για το χειμερινό τουρισμό καθώς και τα προβλήματα ανάπτυξης με τις ελλείψεις σε τεχνικές και κοινωνικές υποδομές αναλύει στην «Ν» ο πρόεδρος του συλλόγου κ. Σουρέλης.

Όπως ήδη είναι γνωστό, διανύουμε το Διεθνές Έτος του Οικοτουρισμού (2002 INTERNATIONAL YEAR OF ECOTOURISM).

Μετά από τα γνωστά ποσοστά μείωσης των διανυκτερεύσεων στη χώρα και αναλογικά στην Ήπειρο και τον Νομό Ιωαννίνων, υπάρχει μια δόση μελαγχολίας και περίσκεψης, για τη σαιζόν που ήδη ολοκληρώνεται.

Η Πίνδος, από τις λίμνες Πρέσπες ως το Καρπενήσι, ένας τεράστιος ορεινός όγκος με εξαιρετικό φυσικό περιβάλλον, είναι τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Και μέσα σ' αυτά τα απaráμιλλα μνημεία κληρονομιάς, πέτρινα γεφύρια, νερόμυλοι, μαντάνια, καλντερίμια, πέτρινα σκαλισμένα μονοπάτια εκατοντάδων βαθμίδων, οι εμπορικοί δρόμοι των караβανιών άλλων εποχών, εκκλησίες μεταβυζαντινές και μεταγενέστερες.

Ένας ανεκτίμητος θησαυρός που επιβάλλεται να αναπτυχθεί, επεσήμανε ο κ. Σουρέλης, και που η Πολιτεία επικουρούμενη από Προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επέλεξε βάσει κριτηρίων, ως περιοχές για ολοκληρωμένη αγροτο-τουριστική ανάπτυξη.

Οι περιοχές αυτές περιλαμβάνουν ομάδες οικισμών από την περιοχή Κόνιτσας, Ζαγαριού, Μετσόβου, Δυτικών και Ανατολικών Τζουμέρκων.

Με την προϋπόθεση ότι η βούληση των τοπικών δυνάμεων για τη δημιουργία μικρών - ευέλικτων αγροτουριστικών μονάδων, με ποιοτική προσφορά υπηρεσιών και τοπικών επώνυμων προϊόντων θα υλοποιηθεί σε χρονοδιαγράμματα ικανά να αναστρέψουν τη φθίνουσα πορεία, η Πολιτεία με τα προγράμματα Ο.Α.Α. (Ολοκληρωμένης Αγροτο-τουριστικής Ανάπτυξης), θα δώσει μεγάλη τόνωση στους οικι-

⁴ Κομίλης (2001, σ. 48).

σμούς της Πίνδου και θα συγκρατήσει τον πληθυσμό στις πατρογονικές του εστίες με εισοδήματα ευμερείας και ποιότητας ζωής, για τους ίδιους αλλά και για τους επισκέπτες.

Η προώθηση συνδυασμένων Τουριστικών πακέτων, έχει ως σκοπό ο επισκέπτης να μένει περισσότερο στο Νομό Ιωαννίνων, απολαμβάνοντας τη φυσική ομορφιά σε συνδυασμό με τη ζωή στην πόλη. Ο Οικοτουρισμός οφείλει να βασίζεται στην ποιότητα και τον επαγγελματισμό. Παρομοίως στενή τοπικιστική αντίληψη δεν οδηγεί σε καλά αποτελέσματα, καθ' όσον όταν στον Τουρισμό οι άνθρωποι δουλεύουν όλοι μαζί, είναι φυσικό να κατορθώνουν πολύ περισσότερα από εκείνους που εργάζονται μεμονωμένα. Ένα επιτυχημένο Περιφερειακό Κέντρο Υποστήριξης πρέπει να είναι: Αυτό-χρηματοδοτούμενο, δυναμικό και όχι γραφειοκρατικό, συνειδητά υποστηριζόμενο από τους ντόπιους επιχειρηματίες και τέλος θα καθίσταται σεβαστό από την τουριστική βιομηχανία της χώρας, αλλά και των τουριστικών φορέων του εξωτερικού.⁵

ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, Δευτέρα 21 Οκτωβρίου 2002

Επίδραση του οικολογικού τουρισμού στο περιβάλλον

Αν λάβουμε υπόψη μας ότι ο στόχος του οικολογικού τουρισμού είναι η προστασία του περιβάλλοντος, τότε ορθώς καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι οικοτουριστικές δραστηριότητες δεν έχουν καμιά δυσμενή συνέπεια για το περιβάλλον.

Ωστόσο, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις εκφράζουν τη διαμαρτυρία τους για την ανθρώπινη ανευθυνότητα σχετικά με τη διασφάλιση της ισορροπίας των οικοσυστημάτων και θέτοντας το ερώτημα σχετικά με την ευθύνη της τοπικής κοινωνίας και την ενημέρωση των οικοτουριστών δραστηριοποιούνται σε θέματα οικολογικής ευαισθητοποίησης όχι μόνο των τοπικών φορέων αλλά και των επισκεπτών.

Αναφέρουμε ενδεικτικά κάποιες περιβαλλοντικές οργανώσεις:

Η περιβαλλοντική οργάνωση **WWF Ελλάς** αποτελεί κομμάτι της διεθνούς οικογένειας του WWF (World Wide Fund for Nature), η οποία απαρτίζεται από 50 εθνικές οργανώσεις και αγωνίζεται για την προστασία του περιβάλλοντος σε περισσότερες από 100 χώρες⁶.

Το Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση (WWF) εκτιμά ότι οι ταξιδιώτες μπορούν να συνεισφέρουν στη διάσωση μερικών ειδών που απειλούνται με εξαφάνιση, όπως είναι ο λύκος, η καφέ αρκούδα και ο λυγξ.

Η έκθεση της οργάνωσης εξετάζει τις περιπτώσεις της Ρουμανίας, της Πολωνίας, της Ιταλίας, της Γαλλίας και της Ισπανίας, αποτιμώντας τις δυνατότητες τουριστικής αξιοποίησης στα οικοσυστήματα όπου ζουν τα υπό εξαφάνιση ζώα.

Συγκεκριμένα, στα Καρπάθια όρη της Τρανσυλβανίας ζει η πλειονότητα των λύκων και των αρκούδων στην Ευρώπη, με μοναδική εξαίρεση τη Ρωσία.

Οι κοινότητες στην περιοχή Πιάτρα Κραϊούλι ενθαρρύνουν τον τουρισμό που επικεντρώνεται στη συνύπαρξη με τα ζώα.

Το 1999 οι ταξιδιώτες που επισκέφθηκαν την περιοχή ευελπιστώντας να δουν τα ζώα απέφευγε στην κοινότητα περίπου πάνω από 70.000 Ευρώ,

Σύμφωνα με την έρευνα της WWF, ο οικολογικός τουρισμός μπορεί να βοηθήσει στην προστασία του οικοσυστήματος των σαρκοβόρων ζώων, αναπτύσσοντας παράλληλα τις ανθρώπινες κοινότητες που υπάρχουν κοντά.

⁵ Βλ την ιστοσελίδα <http://www.nafteboriki.gr>

Η WWF προτρέπει την ευρωπαϊκή τουριστική βιομηχανία να υιοθετήσει το μοντέλο της Ρουμανίας για να σωθούν τα είδη που κινδυνεύουν⁷.

Η Greenpeace είναι ίσως η δυναμικότερη περιβαλλοντική οργάνωση στον πλανήτη. Δημιουργήθηκε το 1971 όταν τρεις Καναδοί, οι Jim Bohlen, Irvin Stowe και Paul Cote, επιχείρησαν να σταματήσουν τις προγραμματισμένες πυρηνικές δοκιμές των Η.Π.Α. στην περιοχή Αμτσίκ της Αλάσκα⁸.

Ο **ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ** είναι μη κυβερνητική περιβαλλοντική οργάνωση που ιδρύθηκε το 1992 για την προστασία της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος στην Ελλάδα και τα Βαλκάνια, με δράσεις ευαισθητοποίησης κοινού, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και εθελοντισμού για την προστασία της άγριας ζωής, την ενίσχυση της βιοποικιλότητας και της αειφορίας στην ελληνική ύπαιθρο⁹.

Συντονισμένες προσπάθειες για την ενημέρωση σχετικά με τις επιπτώσεις του οικοτουρισμού στο περιβάλλον γίνονται και στα πλαίσια εκπαιδευτικών ημερίδων.

Μια τέτοια περίπτωση είναι η εξής:

Οικοτουρισμός και περιβαλλοντική εκπαίδευση στην Κρήτη:

Η περίπτωση των τεχνητών υδροβιοτόπων

Στα πλαίσια του προγράμματος LIFE-Environment «Μεσογειακοί υγρότοποι και λιμνοδεξαμενές. Επιδεικτική διαχείριση πολλαπλών σκοπών στις τεχνητές υδατοσυλλογές της Κρήτης», το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας- Πανεπιστήμιο Κρήτης διοργανώνει ημερίδα με θέμα «Οικοτουρισμός και περιβαλλοντική εκπαίδευση στην Κρήτη: Η περίπτωση των τεχνητών υδροβιοτόπων». Η ημερίδα θα διεξαχθεί στον εκθεσιακό χώρο του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Κρήτης (Δ/νση Λεωφόρος Κνωσσού 157, τηλ: 2810 324711) στις 8 Δεκεμβρίου 2004 από τις 9.30 π.μ.-14.00 μ.μ.¹⁰

*ΗΜΕΡΙΔΑ: «Οικοτουρισμός και περιβαλλοντική εκπαίδευση στην Κρήτη:
Η περίπτωση των τεχνητών υδροβιοτόπων».*

Μουσείο φυσικής Ιστορίας Κρήτης. Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πέμπτη 2 Δεκεμβρίου 2004

Είναι ο οικολογικός τουρισμός πολιτιστικός τουρισμός;

Σύμφωνα με ορισμένους ερευνητές, ο οικολογικός τουρισμός είναι πολιτιστικός τουρισμός αφού μια βασική ιδιαιτερότητα που τον διακρίνει είναι η εναρμόνιση των τουριστικών δραστηριοτήτων με τις πολιτισμικές καταστάσεις, τις συνθήκες και την τοπική κουλτούρα ενός οικολογικού τόπου προορισμού.

Παραθέτουμε ενδεικτικά ένα άρθρο σχετικά με τη «μόδα» του οικοτουρισμού και τη διαμόρφωση ενός τρόπου ζωής (life style):

Οικολογικός τουρισμός η νέα μόδα. Αγγίζει το 20% του συνόλου των προτιμήσεων.

Ο ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ τουρισμός -δηλαδή τουριστικές δραστηριότητες με σεβασμό προς το περιβάλλον-

⁷ Βλ την ιστοσελίδα <http://www.in.gr>

⁸ Βλ την ιστοσελίδα <http://www.greenpeace.org>

⁹ Βλ την ιστοσελίδα <http://www.arcturos.gr>

¹⁰ Βλ την ιστοσελίδα <http://www.wwf.gr>

αναπτύσσεται με ταχείς ρυθμούς τα τελευταία χρόνια, ενώ το ποσοστό των ταξιδιωτών που προτιμούν τον οικολογικό τουρισμό αναμένεται να αγγίξει το 20% του συνόλου των τουριστών μέχρι τα τέλη της δεκαετίας, έναντι 7% πριν από τρία χρόνια.

Στις χώρες που θεωρούνται ως πόλος έλξης οικολογικού τουρισμού -όπως η Κένυα, η Μπελίζε και η Γουατεμάλα- τα ποσοστά άφιξης τουριστών ξεπερνούν το μέσο ποσοστό τουριστικής κίνησης. Προς το παρόν δεν υπάρχουν ενοποιημένα πρότυπα που να διέπουν τον οικολογικό τουρισμό.

Εφημερίδα «η Ναυτεμπορική» Σάββατο, 24 Αυγούστου 2002

Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης

1. Ο οικοτουρισμός είναι μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού. Να δικαιολογήσετε την παραπάνω πρόταση και αφού χωριστείτε σε ομάδες, να αναζητήσετε οικολογικούς τόπους προορισμού στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.
2. Οι εκπαιδευόμενοι να σχολιάσουν κάποιες οικοτουριστικές δραστηριότητες που θα επιθυμούσαν να κάνουν και να αναφερθούν στα κίνητρα και στους προσδοκώμενους στόχους που έχουν από την υλοποίηση αυτών.
3. Οι εκπαιδευόμενοι να επικεντρωθούν στην περίπτωση μελέτης «Το Δέλτα του Δούναβη» και να την σχολιάσουν σε επίπεδο οικοτουριστικής ανάπτυξης και περιβαλλοντικής προστασίας.
4. Επικεντρωθείτε στην περίπτωση μελέτης της Πίνδου και με βάση αυτό το παράδειγμα να προτείνετε περιοχές στην Ελλάδα οι οποίες σύμφωνα με την γνώμη σας θα μπορούσαν να αποτελέσουν πόλο έλξης οικοτουριστικής ανάπτυξης. Να δικαιολογήσετε τις θετικές ή και τις αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να επιφέρει ο οικοτουρισμός.
5. Κάθε εκπαιδευόμενος να τοποθετηθεί στο ρόλο των περιβαλλοντικών οργανώσεων και των εκπαιδευτικών ημερίδων για τη διασφάλιση της προστασίας των οικοτουριστικών περιοχών από τη ραγδαία τουριστική ανάπτυξη.
6. Κάθε εκπαιδευόμενος να περιγράψει την περίπτωση οικοτουριστικής εμπειρίας που πιθανόν είχε και να σχολιάσει τις θετικές και τις αρνητικές όψεις της συγκεκριμένης εναλλακτικής μορφής τουρισμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κομίλης Π. ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ. *Η εναλλακτική προοπτική αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης*, Εκδόσεις Προπομπός, Αθήνα 2001.

Σφακιανάκης Μ., *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*. Εκδόσεις «Ελλην», Αθήνα 2000.

ΠΗΓΕΣ

Περιοδικά

Annals of Tourism Research 18 (1991). Farrel B.H and Runyan D. «Ecology and tourism «

Ιστοσελίδες

<http://www.ecotravel.com/>

<http://www.ecotravel.gr/>

<http://www.earthfoot.org/>

<http://www.ecotourism.org/>

<http://www.ecoclub.com/>

<http://www.ecotour.org/>

<http://www.ecocrete.gr/>

<http://www.nafteboriki.gr/>

<http://www.netcoast.nl/>

<http://www.in.gr/>

<http://www.trekking.gr/>

<http://www.arcturos.gr/>

<http://www.wwf.gr/>

<http://www.greenpeace.org/>

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 7η

Σύγχρονος αγροτουρισμός (προορισμοί-σκοποί)

Σκοπός

Σε αυτήν την ενότητα επιδιώκουμε να κατανοήσουν οι ενήλικες την εννοιολογική προσέγγιση του αγροτουρισμού, τις προοπτικές και τους στόχους που θέτει.

Ειδικότερα να κατανοήσουν ότι ο αγροτουρισμός αποτελεί μια εναλλακτική πρόταση διακοπών καθώς διαφοροποιείται από τον μαζικό τουρισμό.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Όταν θα έχουν ολοκληρώσει αυτήν την ενότητα οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να μπορούν να:

- Κατανοήσουν ότι ο αγροτουρισμός συμβάλλει δυναμικά στην αναζωογόνηση της υπαίθρου.
- Συνειδητοποιήσουν ότι το βασικό κίνητρο του αγροτουρισμού είναι η αναζήτηση ενός «αυθεντικού» τρόπου ζωής κοντά στη φύση.

Λέξεις -κλειδιά

• Φύση	• Γυναίκα-αγρότισσα
• Περιβάλλον	• Τοπικά προϊόντα
• Αγροτουριστικό προϊόν	• μετασχηματισμός
• Αγρότες-παραγωγοί	• Περιφερειακή ανάπτυξη
• Τουρίστες- καταναλωτές	

Εννοιολογικές προσεγγίσεις του όρου «Αγροτουρισμός.»

Αγροτουρισμός είναι η τουριστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε χώρο μη αστικό από τους απασχολούμενους κυρίως στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα και ειδικότερα σε οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής τουριστικές μονάδες παροχής αγαθών και υπηρεσιών, με σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος και της τοπικής οικονομίας τόσο από την εκμετάλλευση των τουριστικών καταλυμάτων (ενοικιαζόμενα δωμάτια, pension, ξενώνες, kampings) όσο και από την τροφοδοσία των τουριστικών μονάδων με προϊόντα τοπικής παραγωγής γεωργικών συνεταιρισμών¹.

¹ Γ.Βαφειάδης, Χρ. Κοντογεώργος, Λ.Παπακωνσταντινίδης. "Αγροτουρισμός και ισόρροπη ανάπτυξη. Μελέτες για την αγροτική οικονομία." Αγροτική τράπεζα της Ελλάδας. Α.Ε. Δ/ση μελετών και προγραμματισμού. Αθήνα 1992. Σελ. 16

Ο αγροτουρισμός περιλαμβάνει όλες τις μορφές τουρισμού που έχουν σχέση με το αγροτικό περιβάλλον, τα αγροτικά προϊόντα και τους αγροτικούς χώρους παραμονής².

Ο αγροτουρισμός ξεκίνησε περίπου στα τέλη του 19ου αιώνα όταν οι άνθρωποι των τότε αστικών κέντρων μετακινούνταν στην εξοχή με το μέσο της εποχής, τον σιδηρόδρομο.

Στην Ελλάδα τα πρώτα βήματα του αγροτουρισμού έγιναν την δεκαετία του '80. Στην ουσία πρόκειται για μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού που αναπτύσσεται από τους κατοίκους των αγροτικών κυρίως περιοχών.

Στόχο έχει να προσελκύσει ανθρώπους που ζουν συνήθως στα αστικά κέντρα και θέλουν να αποδράσουν σε ένα ήρεμο περιβάλλον στην εξοχή μακριά από τα πολύβουα αστικά κέντρα.

Έτσι οι επισκέπτες έχουν την δυνατότητα να περάσουν κάποιο διάστημα σε ένα φυσικό περιβάλλον, να γνωρίσουν τη χλωρίδα και την πανίδα, να πάρουν μέρος σε δραστηριότητες που γίνονται στην φύση.

Αναπτυσσόμενος με ταχείς ρυθμούς και δίνοντας πρωτόγνωρες εμπειρίες επαφής με τη φύση, ειδικά στους κατοίκους των μεγαλουπόλεων, ο αγροτουρισμός πραγματοποιεί δυναμική είσοδο στο «κλαμπ» των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και στον ελληνικό χώρο. Τομέας σχετικά νέος για τη χώρα, αν και ιδανικός για τη μορφολογία, τη γεωργική της παραγωγή και το κλίμα της, ο αγροτουρισμός αρχίζει τα τελευταία χρόνια να κάνει δυναμικά την εμφάνισή του δίνοντας νέες προοπτικές και ώθηση στον ελληνικό τουρισμό, και μάλιστα σε περιοχές απ' όπου άργησε να περάσει το περιβόητο «τρένο» της ανάπτυξης³.

Σχέση αγροτουρισμού και πολιτιστικού τουρισμού.

Ο αγροτουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που παρέχει στον επισκέπτη την ευκαιρία να κάνει τις διακοπές του σ' ένα ήσυχο περιβάλλον, κοντά στη φύση και κοντά στους απλούς ανθρώπους του χωριού, που είναι ακόμα δεμένοι με τη γη και την παράδοση. Μπορεί να γνωρίσει από κοντά τα ήθη και τα έθιμα της ελληνικής υπαίθρου

Σε μερικές αγροτικές περιοχές κάποιες από τις γεωργικές εργασίες και τις εργασίες του νοικοκυριού γίνονται με παραδοσιακό τρόπο. Ο επισκέπτης θα έχει την ευκαιρία να δει από κοντά τέτοιες εργασίες και ακόμα να συμμετέχει σ' αυτές αν το θελήσει. Για πολλούς από τους επισκέπτες η εμπειρία αυτή είναι πρωτόγνωρη και ιδιαίτερα για τα παιδιά των μεγαλουπόλεων, που πολλά πράγματα γύρω από την αγροτική ζωή τα γνωρίζουν μόνο από εικόνες.

Η χώρα μας αποτελεί ιδανικό πεδίο εφαρμογής του αγρο-

Κεντρικό Ζαγόρι. (Ιστοσελίδα, www.epirus4x4.gr)

² Jan W. Te Kloetze. Ευρωπαϊκό σεμινάριο υπό την αιγίδα της Unesco. "Ο Αγροτουρισμός και η συμβολή του στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς των χωρών της Ευρώπης." Πλωμάρι Λέσβου, 1-7 Ιουνίου 1997. Υπουργείο Γεωργίας. Έκδοση: Τμήμα οικιακής οικονομίας και οικολογίας. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Αθήνα 2000. Σελ. 1

³ Βλ. την ιστοσελίδα, <http://www.epirus4x4.gr>

τουρισμού λόγω της μορφολογίας της και το γόνιμο έδαφος της, την πλούσια πολιτιστική παράδοση, τα πολλά ορεινά χωριά. Δασικοί οικισμοί με μικρά σπιτάκια σε όμορφες περιοχές, παραδοσιακοί ξενώνες, ξεχασμένα χωριά που ερήμωσαν στο πέρασμα του χρόνου σήμερα ξαναζούν χάρη στον αγροτουρισμό και τους ανθρώπους που διαλέγουν την ηρεμία της φύσης για την ξεκούρασή τους.

Κόνιτσα.(Ιστοσελίδα, www.epirus 4x4.gr)

Στο πλαίσιο των αντίστοιχων προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Υπουργείο Γεωργίας προώθησε τα τελευταία χρόνια την ανάπτυξη του αγροτουρισμού κυρίως στις ορεινές, μειονεκτικές περιοχές που έχουν τη βασική υποδομή και τις δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης.

Με βάση το πρόγραμμα δόθηκαν οικονομικά κίνητρα και ενισχύσεις σε γεωργούς για την πραγματοποίηση αγροτουριστικών -αγροβιοτεχνικών δραστηριοτήτων στη γεωργική τους εκμετάλλευση.

Έτσι καταβλήθηκε προσπάθεια για την οργάνωση και τη λειτουργία μιας σειράς δραστηριοτήτων σε κάθε περιοχή, με πολύ αξιόλογα σε κάποιες περιπτώσεις αποτελέσματα.

Οι δραστηριότητες αυτές παρέχουν στον επισκέπτη άνετη διαμονή, αναψυχή, ξεκούραση, δυνατότητες για άθληση, χόμπι κ.ά. Παρέχονται ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια ή διαμερίσματα, εστιατόρια οικογενειακής μορφής με τοπική παραδοσιακή κουζίνα, χώροι άθλησης και αναψυχής σε περιοχές με φυσικές ομορφιές, πολιτιστικές εκδηλώσεις, εργαστήρια παραγωγής ειδών λαϊκής τέχνης με χαρακτηριστικά της τοπικής παράδοσης και είδη διατροφής της ντόπιας κουζίνας⁴.

Περίπτωση μελέτης

Η Φάρμα στον Καρτερό της Κρήτης.

Η προσπάθεια ξεκίνησε το 1978 και η φιλοσοφία στην οποία στηρίχτηκε ήταν ότι: «εμείς ως οικογένεια τηρούμε και βιώνουμε τα ήθη, τα έθιμα και τις παραδόσεις και αυτό το ίδιο θέλουμε να το δώσουμε στους επισκέπτες μας. Έτσι, το μικρό «μετόχι» του παππού (λίγο έξω από το Ηράκλειο της Κρήτης) σιγά σιγά άρχιζε να εξελίσσεται χωρίς καθόλου να αλλοιώνεται, να μεγαλώνει χωρίς να αλλάζει!»

Χάρτης του νομού Ηρακλείου (Ιστοσελίδα, www.in.gr)

⁴ Βλ. υποσημ. 3.

Η φιλοσοφία έγινε στόχος και για την επίτευξή του η οικογένεια Γραμματικάκη ξεκίνησε τη δημιουργία ενός αγροκτήματος που θα συνέχιζε την παράδοση. Έτσι, το 1978, το «μετόχι» του παππού άνοιξε τις πόρτες του σε όσους θέλουν να ζήσουν την Κρητική παράδοση ως καθημερινότητα του 21ου αιώνα.

Τα παλιά οικογενειακά εργαλεία που χρησιμοποιούνταν για τις γεωργικές εργασίες, μαζί με άλλα από διάφορες περιοχές της Κρήτης, κοσμούν γωνιές του αγροκτήματος.

Μελλοντικός στόχος είναι η δημιουργία μέσα στο αγρόκτημα μουσείου, στο οποίο θα εκτίθενται τα παραπάνω, καθώς και η πλούσια συλλογή αντικειμένων που μαρτυρούν την ιστορία του αλόγου.

Ο φούρνος του αγροκτήματος, όπου ψήνονται όλα τα φαγητά, είναι κτισμένος με ειδικά πυρότουβλα, παρμένα από άλλους παλιούς φούρνους, ενώ ο «πάτος» του είναι φτιαγμένος με ειδική πέτρα που «πυρώνει». Το πεταλωτήριο είναι παραδοσιακό, η κατεργασία του μετάλλου γίνεται στη φωτιά και τα άλογα πεταλώνονται με προσοχή και φροντίδα.

Τα άλογα, κυρίαρχες μορφές στο αγρόκτημα, είναι οι 50 εκπρόσωποι των φυλών Ανδραβίδας, Θεσσαλίας, Κρήτης και Σκύρου.

Το αγρόκτημα βρίσκεται 6χλμ. ανατολικά του Ηρακλείου, στη θέση Καρτερός. Από το αεροδρόμιο του Ηρακλείου απέχει 2χλμ. και από τη θάλασσα 400 μέτρα⁵.

Περίπτωση μελέτης δεύτερη.

Ο παραδοσιακός οικισμός της περιοχής της χαράδρας του Λούσιου στη Γόρτυνα Αρκαδίας.

Στη χαράδρα του Λούσιου ως κύριοι πόλοι έλξης των τουριστών μπορούν να λειτουργήσουν:

1. Το φυσικό κάλλος της περιοχής, που έχει απεικονισθεί συχνά σε γκραβούρες ξένων περιηγητών
2. Τη σχέση της με την αρχαία ελληνική μυθολογία
3. Τη γνωστή από την τέχνη σε όλο τον κόσμο ειδυλλιακή εικόνα της Αρκαδίας
4. Τα μνημεία της Αρχαιότητας και του Μεσαίωνα
5. Τα μνημεία που συνδέονται με την Τουρκοκρατία και την Ελληνική επανάσταση καθώς και η Βιβλιοθήκη και το Εκκλησιαστικό μουσείο της Δημητσάνας. Η βιοτεχνική παράδοση και η λαϊκή τέχνη της περιοχής (Μουσείο Υδροκίνησης Δημητσάνας, Λαογραφικό μουσείο Στεμνίτσας).
6. Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική

Τα πρώτα αγροτουριστικά καταλύματα, αξιοζήλευτης παραδοσιακής μορφής, έχουν ήδη προκύψει στη Δημητσάνα, μέσω του κοινοτικού κανονισμού 2328/91 και λειτουργούν με επιτυχία. Ο συνδυασμός ιστορικού ενδιαφέροντος παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και αγροτουριστικών καταλυμάτων μπορεί να οδηγήσει στη διατήρηση και ανάδειξη των παραδοσιακών οικισμών της περιοχής της χαράδρας του ποταμού Λούσιου στη Γόρτυνα Αρκαδίας⁶.

⁵ Βλ. την ιστοσελίδα, <http://www.in.gr>

⁶ Ε. Γεωργογιάννη, Κ. Αποστολόπουλος (βλ. όπου υποσημ. 2, σελ. 62.)

«Καλντερίμα και πέτρινα αρχοντικά, κοινός παρανομαστής των χωριών του Πηλίου». Γεωτρόπιο, τεύχος 51 31/3/2001

Αγροτουρισμός και περιφερειακή τοπική ανάπτυξη

Στα πλαίσια της περιφερειακής τοπικής ανάπτυξης ο αγροτουρισμός επιδρά στον «μετασχηματισμό» του αγροτικού χώρου. Ειδικότερα συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη και στην αναζωογόνηση των αγροτικών περιοχών.

Οι αγρότες-παραγωγοί και οι τουρίστες-καταναλωτές συμβάλλουν στη διαδικασία «**μετασχηματισμού**» του αγροτικού χώρου με τις εξής διαδικασίες:

1. Υλική-καταναλωτική αναδημιουργία των αρχικών αγροτικών πόρων σε αγροτουριστικά προϊόντα.

Οι αγρότες και οι αγρότισσες πουλούν απευθείας τα αγροτικά προϊόντα στους τουρίστες (τυρί από το αγρόκτημα, αυγά, φρούτα...) Μπορούν να προσφέρουν τουριστικές υπηρεσίες, χώρο και προϊόντα. Λέγοντας χώρο μπορεί να είναι το έδαφος (λιβάδια για ιππασία, κάμπινγκ) και κτίρια (στάβλους, εξοχικές κατοικίες, δωμάτια.)

Στην πορεία του «μετασχηματισμού» ενός αγροκτήματος σε ένα αγροτουριστικό προϊόν, η αγρότισσα έχει σημαντικό ρόλο αφού ενεργεί κυρίως σαν οικοδεσπότης και τις περισσότερες φορές έχει και την διοίκηση του αγροκτήματος⁷.

Άλλωστε στα πλαίσια του αγροτουρισμού αξιοποιείται και προβάλλεται επιτυχώς μέσα από τους αγροσυνεταιρισμούς η παραδοσιακή σχέση των γυναικών με τη χειροτεχνία (υφαντά, κεντήματα, στολές) και με τη μαγειρική.

2. Συμβολικός «μετασχηματισμός» της αναζήτησης διακοπών σε ένα αγρόκτημα σε αναζήτηση ενός «αυθεντικού» τρόπου ζωής κοντά στη φύση.

Η έννοια της αυθεντικότητας καθορίζεται από την «παραδοσιακή» φιλοξενία η οποία περιλαμβάνει την διαμονή σε παραδοσιακούς οικισμούς (διατήρηση και ανάπτυξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς) την συμμετοχή στην παρασκευή της τοπικής κουζίνας, τη συμμετοχή στα τοπικά ήθη και έθιμα (γιορτές, πανηγύρια) τη συμμετοχή των τουριστών στις αγροτικές ασχολίες όπως είναι το άρμεγμα η το λιομάζωμα η ο τρύγος κ.λ.π, η συμμετοχή σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες (ιππασία, σκι, καγιάκ κ.λ.π.)

⁷ Βλ. υποσημ. 2, σελ 19

«Λιομάζωμα» Γεωτρόπιο τεύχος 36, 16/12/2000

Συμπεράσματα

Οι καταναλωτές- τουρίστες αλλά και οι αγρότες-παραγωγοί «μετασχηματίζουν» με τις δραστηριότητες τους τον αγροτικό τρόπο ζωής σε έναν εναλλακτικό τρόπο ζωής κατά τον οποίο η φύση και η ζωή κοντά στη φύση αποτελούν το κέντρο ενδιαφέροντος για την περιφερειακή τοπική ανάπτυξη.

Η συμβολή της αγρότισσας στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

Η δ/ση της Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας του υπουργείου Γεωργίας παρέχει στην αγροτική οικογένεια δυνατότητες για ενημέρωση, εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση, στο χώρο όπου ζει, από εξειδικευμένους υπαλλήλους της Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας που έχουν την ευθύνη της εφαρμογής των προγραμμάτων σε όλη την περιφέρεια.

Σκοπός της εξωγεωργικής επαγγελματικής κατάρτισης είναι η απασχόληση της αγρότισσας και γυναίκας της υπαίθρου σε περιόδους που δεν απασχολείται ή υποαπασχολείται στη γεωργική εκμετάλλευση.

Έτσι προωθείται ένας συνδυασμός ανάπτυξης της γεωργοκτηνοτροφίας με την επιτόπια μεταποίηση των προϊόντων και παράλληλη ανάπτυξη άλλων δραστηριοτήτων όπως είναι ο αγροτουρισμός.

Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται:

1. η συμπλήρωση και η βελτίωση του γεωργικού εισοδήματος με την απασχόληση των μελών της αγροτικής οικογένειας στις αγροτουριστικές και αγροβιοτεχνικές επιχειρήσεις
2. η συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στον τόπο τους,
3. η βελτίωση των συνθηκών εργασίας,
4. η διατήρηση και η βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος,
5. η διατήρηση, η προβολή και η αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς,

Η διάθεση των προϊόντων μπορεί να γίνει:

1. στο αγροτικό σπίτι,
2. στις τοπικές αγορές,
3. μέσω συνεταιρισμών σε εστιατόρια που λειτουργούν μαζί η ανεξάρτητα από τα τουριστικά καταλύματα⁸.

Περίπτωση μελέτης:

Ο αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Πέτρας στη Μυτιλήνη είναι ο πρώτος γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός στην Ελλάδα. Η πρωτοβουλία ίδρυσης του συνεταιρισμού ανήκει στη Γραμματεία Ισότητας των δύο φύλων. Στόχος του αγροτουριστικού συνεταιρισμού είναι:

1. Να αποκτήσουν οι αγρότισσες της περιοχής της Πέτρας ένα προσωπικό εισόδημα.

Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Πέτρας-Μυτιλήνης.

2. Να ενθαρρυνθούν οι αγρότισσες να συμμετέχουν στη σύγχρονη οργανωμένη μορφή αγροτικής παραγωγής.
3. Να προγραμματίσουν και να έχουν οι ίδιες τον έλεγχο των εργασιών τους
4. Να συμμετάσχουν ενεργά στην ανάπτυξη του τόπου τους.

Όλες οι γυναίκες- μέλη του συνεταιρισμού έχουν συμμετάσχει σε ειδικά επιμορφωτικά σεμινάρια έτσι ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις που υπαγορεύει η λειτουργία του προγράμματος που διαμορφώθηκε με την πάροδο των χρόνων και το οποίο περιλαμβάνει τις ακόλουθες δραστηριότητες:

1. Ενοικίαση των δωματίων
2. Οργάνωση και λειτουργία εστιατορίου

⁸ Μ. Γκιζδημίδου (βλ. όπου υποσημ. 2, σελ. 72)

3. Πρωινό γεύμα
4. Αξιοποίηση των γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων με την οικιακή τεχνολογία και η διάθεση τους είτε στο σπίτι είτε μέσω συνεταιρισμού
5. Η οργάνωση υφαντήριου⁹.

Συμπεράσμα πρώτο

Ο αγροτουρισμός μπορεί να συμβάλει στην τοπική περιφερειακή ανάπτυξη για τους εξής λόγους:

1. Ενδυναμώνει την εισοδηματική πολιτική μιας τοπικής κοινωνίας με την καταπολέμηση της ανεργίας και της υποαπασχόλησης στην ύπαιθρο.
2. Συμβάλλει στην ανάπτυξη της γυναικείας πρωτοβουλίας και απασχόλησης.
3. Αναβαθμίζει την ποιότητα ζωής των κατοίκων μιας τοπικής κοινότητας.
4. Ενδυναμώνει την οικονομία σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

Συμπεράσμα δεύτερο

Η αγροτουριστική αναπτυξιακή πολιτική σε εθνικό επίπεδο απαιτεί την υλοποίηση προγραμμάτων σε συνεργασία με την τοπική περιφέρεια και τον τοπικό πληθυσμό. Για αυτό το σκοπό είναι απαραίτητη η ενημέρωση των τοπικών αρχών και η οικονομική στήριξη μιας εποικοδομητικής αγροτουριστικής πολιτικής που να είναι φιλική με το περιβάλλον και με την τοπική κουλτούρα.

Οι δυσμενείς επιπτώσεις του αγροτουρισμού

Όταν η ανάπτυξη του αγροτουρισμού δεν είναι συμβατή με τις αρχές της αειφορικής διαχείρισης, έχει δυσμενείς επιπτώσεις στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον. Στην περίπτωση αυτή, οι επιπτώσεις αναφέρονται:

1. Στην άναρχη και υπέρμετρη ανάπτυξή του σε βάρος της φέρουσας ικανότητας της περιοχής, που προκαλεί υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος των περιοχών.
2. Στον κίνδυνο ανάπτυξης του τουρισμού στις αγροτικές περιοχές εις βάρος της αγροτικής ζωής. Στην πράξη έχει παρατηρηθεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις εγκαταλείπονται οι αγροτικές εργασίες προς χάριν ενός μεγαλύτερου βραχυχρόνιου τουριστικού κέρδους.
3. Στην αλλοίωση του πολιτισμικού χαρακτήρα των αγροτικών περιοχών στις περιπτώσεις που ο αγροτουρισμός ακολουθήσει τα γνωστά αναπτυξιακά τουριστικά «πρότυπα» των περασμένων δεκαετιών.

⁹ Βλ όπου υποσ. 1, σελ 59 και 60.

Συμπεράσμα: Αγροτουρισμός - το νέο τουριστικό προϊόν.

«Αγροτουρισμός - το νέο τουριστικό προϊόν» ήταν το θέμα της εκδήλωσης, που οργάνωσε η πρόεδρος και διευθύνουσα σύμβουλος της «Αγροτουριστική Α.Ε. - Εναλλακτική Τουριστική Ανάπτυξη» κ. Μπριγκίττα Παπασταύρου, την Δευτέρα 6 Σεπτεμβρίου στο χώρο του Ε.Ο.Τ., υπό την αιγίδα του υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης κ. Δημήτρη Αβραμόπουλου.

«Ο αγροτουρισμός», επισήμανε στην ομιλία της η κ. Παπασταύρου «ανταποκρίνεται ιδανικά στην ανάγκη αναζήτησης νέων κατευθύνσεων για την αναβάθμιση του τουρισμού μας και νέων διεξόδων για την εθνική μας ανάπτυξη. Είναι η δυναμική απάντηση στον κορεσμό του μαζικού τουρισμού, στην άγονη αυτή πεπατημένη, που έχει οδηγήσει στην υποβάθμιση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος».

Αναλύοντας τα πλεονεκτήματα του αγροτουρισμού, η πρόεδρος της «Αγροτουριστικής» υπογράμμισε ακόμα ότι «αποτελεί ένα μοντέλο ολιστικής ανάπτυξης - αναζωογόνησης της υπαίθρου και των περιφερειακών περιοχών της χώρας. Γεφυρώνει τον λαϊκό τεχνίτη και τον ντόπιο παραγωγό με τον σύγχρονο επενδυτή. Διασφαλίζει τη σύζευξη της οικονομικής ανάπτυξης με τη φυσική ομορφιά και την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου. Δημιουργεί πρόσθετο εισόδημα για τον αγρότη και γενικότερα για τις τοπικές κοινωνίες, επιμηκύνοντας την τουριστική περίοδο και συγκρατώντας τον πληθυσμό στην ύπαιθρο». Και προσθέτει, ακόμα ότι «αποτελεί μοχλό ανάδειξης και ανάπτυξης της "άλλης Ελλάδας", που χρόνια τώρα βιώνει την υπο - ανάπτυξη, τις περιφερειακές ανισότητες, την ερήμωση...».

Τέλος, η κ. Παπασταύρου σημείωσε ότι «ο αγροτουρισμός είναι το διαφορετικό, το ξεχωριστό, που όλοι αναζητούμε, στην εποχή αυτή της γενικευμένης μαζικοποίησης, του απρόσωπου τουρισμού και της απρόσωπης ζωής. Ταυτόχρονα, αποτελεί και "οδηγό" για να ανακαλύψουμε και να αναδείξουμε, όχι μόνο προς τους ξένους, αλλά και προς τους συμπατριώτες μας, την άγνωστη Ελλάδα. Την απάτητη, άθικτη, αναξιοποίητη Ελλάδα και τις ζωντανές δυνάμεις της¹⁰».

*Εφημερίδα «TravelDailyNews»
Πέμπτη, 9 Σεπτεμβρίου 2004*

Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης

1. Οι εκπαιδευόμενοι να αναφερθούν σε τυχόν βιώματα που έχουν όσον αφορά τον αγροτουρισμό είτε ως παραγωγοί είτε ως τουρίστες. Να επισημάνουν και να σχολιάσουν τις ιδιαιτερότητες που έχει η συγκεκριμένη εναλλακτική μορφή τουρισμού.
2. Οι εκπαιδευόμενοι να συγκεντρώσουν υλικό από τα προγράμματα της τοπικής περιφέρειας που σχε-

¹⁰ Βλ. την ιστοσελίδα, <http://www.traveldailynews.gr> (άρθρο από τον Θοδωρή Κουμέλν.)

τίζονται με αγροτουριστικές διαδικασίες και να σχολιάσουν τις «στρατηγικές» αγροτουριστικής ανάπτυξης.

3. «Η απασχόληση της γυναίκας-αγρότισσας σε αγροτουριστικούς τομείς (διοίκηση αγροκτήματος, προώθηση τοπικών προϊόντων) ενισχύει την τοπική οικονομία.» Οι εκπαιδευόμενοι (δουλεύοντας σε ομάδες 3-4 ατόμων) να αναδείξουν την εγκυρότητα της παραπάνω άποψης με βάση τα στοιχεία που θα συγκεντρώσουν από σχετική έρευνα (εφημερίδες, περιοδικά, τοπικός τύπος, διαφημιστικά έντυπα, internet κ.λ.π.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βαφειιάδης Γ., Κοντογεώργος Χρ., Παπακωνσταντινίδης Λ., *Αγροτουρισμός και ισόρροπη ανάπτυξη. Μελέτες για την αγροτική οικονομία. Αγροτική τράπεζα της Ελλάδας. Α.Ε. Δ/ση μελετών και προγραμματισμού. Αθήνα 1992.*

Λογοθέτης Μ., *Αγροτικός τουρισμός. Μια εναλλακτική λύση.* Επιμέλεια/ έκδοση: Λογοθέτης Μ. Αθήνα 1988.

Πρακτικά Ευρωπαϊκού σεμιναρίου υπό την αιγίδα της Unesco. (Επιμέλεια: Κων/νος Δ. Αποστολόπουλος.) Ο Αγροτουρισμός και η συμβολή του στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς των χωρών της Ευρώπης. Πλωμάρι Λέσβου, 1-7 Ιουνίου 1997. Υπουργείο Γεωργίας. Έκδοση: Τμήμα Οικιακής οικονομίας και Οικολογίας. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Αθήνα 2000.

Σφακιανάκης Μ., *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού, εκδόσεις Ελλην.* Αθήνα 2000.

Ιστοσελίδες

<http://www.traveldailynews.gr>

<http://www.epirus4x4.gr>

<http://www.in.gr>

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 8η

Η σημασία του πολιτιστικού τουρισμού για δήμο/κοινότητα/τοπική κοινωνία

Στόχος

Σε αυτήν την ενότητα επιδιώκουμε να κατανοήσουν οι ενήλικες τη σημασία που έχουν οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες ενός τόπου για την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων στα πλαίσια μιας ευέλικτης οικονομικής-κοινωνικής πολιτικής.

Ειδικότερα να κατανοήσουν ότι ο πολιτιστικός τουρισμός συμβάλλει στην ανάδειξη της διαφορετικότητας της εντοπιότητας και στην κατασκευή μιας τοπικής ταυτότητας που μπορεί να γίνει αναγνωρίσιμη και σεβαστή στα πλαίσια της ευρύτερης Ευρωπαϊκής περιφέρειας.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Όταν θα έχουν ολοκληρώσει αυτήν την ενότητα οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να μπορούν να:

Κατανοήσουν ότι η αναζωογόνηση της ελληνικής περιφέρειας μπορεί να επιτευχθεί δυναμικά με την υλοποίηση των πολιτιστικών τουριστικών δραστηριοτήτων

Συνειδητοποιήσουν ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού είναι η σωστή ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας.

Λέξεις -κλειδιά

• Ελληνική περιφέρεια	• Αποκέντρωση
• Τοπική αυτοδιοίκηση	• Κοινωνική οικονομία
• Παράδοση	• Επενδύσεις
• Πολιτιστική κληρονομιά	• Επιχειρήσεις
• Περιβάλλον	• Τουριστική διεύρυνση
	• Ανάπτυξη

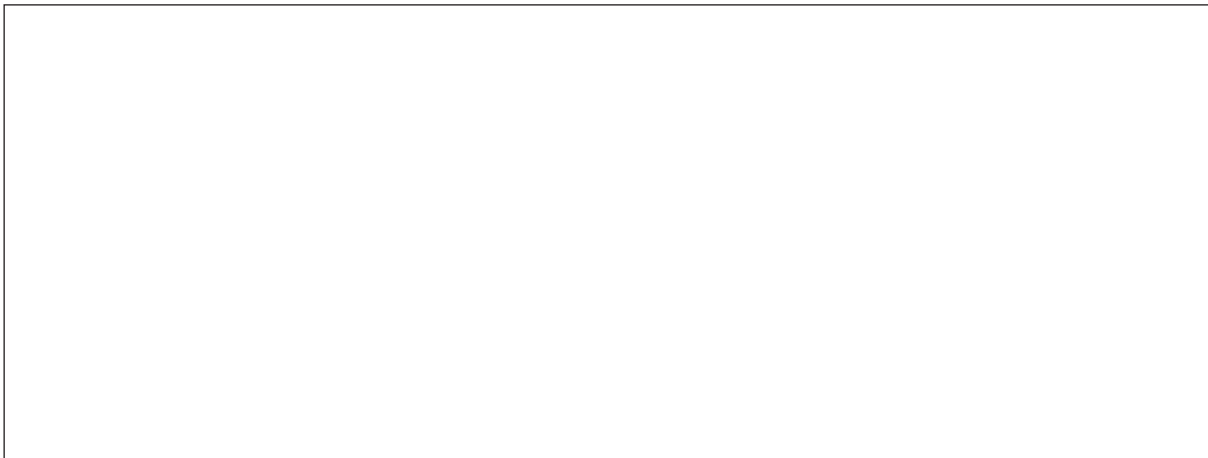
Μορφές ανάπτυξης πολιτιστικού τουρισμού σε δήμο, κοινότητα, τοπική κοινωνία.

Παράδειγμα 1ο

Άρθρο, «Ανακαίνιση του συγκροτήματος Τσαλαπάτα.
Από κεραμοποιείο κέντρο πολιτισμού»¹.

Η Ναυτεμπορική, Πέμπτη 29 Ιανουαρίου 2004

¹ Βλ την ιστοσελίδα <http://www.nafteboriki.gr>

Φωτό 1 «Το πρώην πλινθοκεραμοποιείο Τσαλαπάτα» Ιστοσελίδα της εφημερίδας Ναυτεμπορικής.

ΣΤΗΝ ΤΕΛΙΚΗ του φάση εισέρχεται το έργο της ανάπτυξης του Κέντρου Πολιτιστικής Κληρονομιάς και σύγχρονης Δημιουργίας του πρώην κεραμοποιείου Τσαλαπάτα, στην συνοικία των Παλαιών του δήμου Βόλου. (Φωτό 2 «Χάρτης του Νομού Μαγνησίας» Γεωτρόπιο Εβδομαδιαίο περιοδικό της «Ε' τεύχος 284 24/9/2005)

Η εκδήλωση παρουσίασης του επιχειρησιακού σχεδίου για την αξιοποίηση του συγκροτήματος Τσαλαπάτα έγινε το Σάββατο 24 Ιανουαρίου, στο πατάρι του φούρνου Hoffman του συγκροτήματος Τσαλαπάτα, από το διευθύνοντα σύμβουλο της Planning Κεντρικής Ελλάδας ΑΕ, Θανάση Αργυρίου, και από το senior manager της Pricewater house Coopers (PWC), Κώστα Πεχλιβανίδη. Στο πλαίσιο της εκδήλωσης, οι υποψήφιοι ανάδοχοι παρέλαβαν τα τεύχη της προκήρυξης του διαγωνισμού.

Σημειώνεται ότι πρόκειται για το πρώτο project αυτού του είδους που πραγματοποιείται στην κεντρική Ελλάδα με το μοντέλο PPP - Σύμπραξης Δημοσίου-Ιδιωτών (Public Private Partnership).

Το πλινθοκεραμοποιείο χτίστηκε το 1925 από τους αδελφούς Τσαλαπάτα και λειτούργησε για πενήντα χρόνια, αποτελώντας μία από τις ονομαστές βιομηχανίες της περιοχής. Η λειτουργία του εργοστασίου σταμάτησε το 1975, ενώ το 1995 αγοράστηκε από το δήμο Βόλου.

Το πρώην πλινθοκεραμοποιείο Τσαλαπάτα καταλαμβάνει έκταση 22,65 στρεμμάτων μέσα στον αστικό ιστό και περιλαμβάνει συγκρότημα βιομηχανικών κτηρίων 7.600 τ.μ. και υπόστεγα 4.900 τ.μ. **Αποτελεί σημαντικό δείγμα διασωζόμενου βιομηχανικού συγκροτήματος στο είδος του σε ευρωπαϊκό επίπεδο.**

Η μοναδικότητά του έγκειται στο γεγονός ότι διατηρούνται όλα τα στοιχεία των εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού στις διάφορες φάσεις της παραγωγής, από την ατμοκίνηση μέχρι τη χρήση του ηλεκτρισμού, ενώ διατηρείται σε άριστη κατάσταση η κάμιнос Hoffmann και μάλιστα στην αρχική της μορφή με τη χρήση κάρβουνου ως καύσιμου υλικού. Το σύνολο του συγκροτήματος έχει κριθεί διατηρητέο με απόφαση του υπουργείου Πολιτισμού (ΦΕΚ 593/6.7.95).

Πρόγραμμα Urban

Στο πλαίσιο του προγράμματος Urban, χρηματοδοτήθηκε η αποκατάσταση των κτηρίων και η ένταξη σε αυτά νέων χρήσεων, για τη δημιουργία ενός σύγχρονου πολυδύναμου πολιτιστικού κέ-

ντρου, αφιερωμένου στη βιομηχανική και χειροτεχνική παράδοση και την καλλιτεχνική δημιουργία, το οποίο περιλαμβάνει :

- Μουσείο Βιομηχανικής Ιστορίας
- Χώρους εκθέσεων και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων, αίθουσες πολλαπλών χρήσεων, αίθουσες προβολών
- Χώρους εστίασης και αναψυχής
- Χειροτεχνικά εργαστήρια, εκθετήρια και μικρά εμπορικά καταστήματα.

Οι χρήσεις των χώρων έχουν επιλεγεί με αυστηρά κριτήρια.

Η μουσειακή μελέτη βασίζεται στην αξιοποίηση και την ανάδειξη των εγκαταστάσεων και του μηχανολογικού εξοπλισμού του παλιού κεραμοποιείου. Η οργάνωση της επίσκεψης ακολουθεί τη διαδρομή της παραγωγικής διαδικασίας, ώστε να παρέχεται στον επισκέπτη η δυνατότητα να κατανοήσει τον τρόπο λειτουργίας του εργοστασίου.

Επιτυγχάνεται, έτσι, η ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού (πολιτιστικού, μορφωτικού, σχολικού και ειδικών ενδιαφερόντων), σε συνάρτηση με την ανάδειξη του ιστορικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος της ευρύτερης περιοχής των Παλαιών.

Στόχος είναι η αύξηση του μέσου χρόνου παραμονής στην πόλη των διερχόμενων τουριστών, που σήμερα κατευθύνονται προς Πήλιο και Σποράδες, καθώς επίσης και η πολιτιστική αναβάθμιση της περιοχής. (Φωτό 3 «Λιθόστρωτο σοκάκι στο Μετόχι Πηλίου» Γεωτρόπιο Εβδομαδιαίο περιοδικό της «Ε' τεύχος 284 24/9/2005)

Παράδειγμα 2ο

Άρθρο, «Αράπηδες» Αναβίωση και πάλι ενός παλιού εθίμου².

Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ Πέμπτη, 8 Ιανουαρίου 2004

ΕΝΑ πανάρχαιο έθιμο, οι «Αράπηδες», αναβίωσε και πάλι χθες στη γραφική κωμόπολη της Νικήσιανης. Πρόκειται για την πιο σημαντική παραδοσιακή εκδήλωση, η οποία πραγματοποιείται κάθε χρόνο, την ημέρα του Αϊ Γιαχνιού.

Οι «Αράπηδες» είναι ομάδες νέων οι οποίοι γυρίζουν στους δρόμους της Νικήσιανης, χτυπώντας μεγάλα κουδούνια. Την ονομασία «Αράπηδες» την οφείλουν στην αμφίεσή τους, στην οποία κυριαρχεί το μαύρο χρώμα.

Το ντύσιμο

Το ντύσιμο των «Αράπηδων» γίνεται με τη βοήθεια συγγενών και φίλων. Στα πόδια φορούν τσερβούλια (παπούτσια) και στα γόνατα καλτσούνια (κνήμες με υφαντό πανί από τρίχωμα προβατίνας). Στο κάτω μέρος του σώματος φορούν μπινιβρέκι (μάλλινο παντελόνι) και στο πάνω χοντρή τσομπάνικη κάπα. Στη μέση τους φέρουν τέσσερα ποιμενικά κουδούνια, διαφόρων μεγεθών. Το πρόσωπό τους είναι καλυμμένο με «μπαρμπότα» (προσωπίδα).

² Βλ όπου υποσημ. 1

Οι «Αράπηδες» εμφανίζονται κατά ομάδες, από 3-6 άτομα η καθεμιά. Αρχηγός σε κάθε ομάδα είναι ένας φουστανελοφόρος ο οποίος καθοδηγεί τους άλλους στις εκδηλώσεις τους.

Για το έθιμο λένε οι ιστορικοί ότι εντάσσεται στις διονυσιακές γιορτές και άλλοι πως πρωτοεμφανίστηκε στα χρόνια του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Στην εκδήλωση των «Αράπηδων» της Νικήσιανης, παρά το τσουχτερό κρύο, παραβρέθηκαν οι τοπικές αρχές και πλήθος κόσμου.

Την όλη διοργάνωση είχαν ο δήμος Παγγαίου και ο πολιτιστικός - μορφωτικός σύλλογος «Αράπης» της Νικήσιανης.

Παράδειγμα 3ο

Άρθρο, «Χωριό των γεύσεων» στην Κομοτηνή³.

Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ Τρίτη, 3 Ιουνίου 2003

ΚΑΤΑ την πρόσφατη συνάντηση των υπουργών Τουρισμού των βαλκανικών χωρών, που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα στις 23 Μαΐου προτάθηκε από ελληνικής πλευράς και έγινε ομόφωνα δεκτό να καθιερωθεί η **Κομοτηνή ως Βαλκανικό Κέντρο Γαστρονομίας και Γεύσεων**. Το γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό αφ' ενός, γιατί **συνδέει τη Γαστρονομία με τον τουρισμό** και αφ' ετέρου, επειδή, έτσι αξιοποιείται μια ξεχωριστή αναπτυξιακή πρωτοβουλία που ήδη έχει αρχίσει να υλοποιείται στη Θράκη. **Πρόκειται για το «ΧΩΡΙΟ ΤΩΝ ΓΕΥΣΕΩΝ», φορέα πολιτιστικό-τουριστικό που στόχο έχει την ανάδειξη και προβολή των ελληνικών γεύσεων, αλλά και της παραδοσιακής κουζίνας όλων των βαλκανικών χωρών, αξιοποιώντας τη δυναμική και την πολυπολιτισμικότητα της ευρύτερης περιοχής.** (φωτο 4 «Κομοτηνή. Ο πεζόδρομος της Ερμού» Ελευθεροτυπία. ΓΕΟ. Τεύχος 59, 26/5/2001)

Παράδειγμα 4ο

Άρθρο, «Στόχος τα τοπικά προϊόντα να γίνουν μοχλός ανάπτυξης. 1η γιορτή του χαλβά στα Φάρσαλα⁴.»

Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ Δευτέρα, 17 Οκτωβρίου 2005

ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ φορά διοργανώθηκε φέτος, το διήμερο 14 και 15 Οκτωβρίου, η γιορτή του χαλβά στα Φάρσαλα, από τη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση Λάρισας, το δήμο Φαρσάλων και το επιμελητήριο Λάρισας.

Στόχος της γιορτής, που γνώρισε μεγάλη επιτυχία, ήταν να αναδείξει γενικά την επαρχία Φαρσάλων, αλλά και να κατοχυρώσει το μοναδικό αυτό προϊόν.

Αναφερόμενος στην προσπάθεια που γίνεται, ο νομάρχης, Λουκάς Κατσαρός, επισήμανε ότι, όταν διερχόταν η εθνική οδός για την Αθήνα από τα Φάρσαλα, η πόλη ήταν γνωστή σε ολόκληρη την Ελλάδα, τόσο για το χαλβά όσο και για την ιστορία της και το μυθικό Αχιλλέα. Μετά την κατασκευή του νέου εθνικού δρόμου, τα Φάρσαλα παρακάμφτηκαν και η περιοχή θυμίζει μεθό-

³ Βλ υποσημ 1

⁴ Βλ υποσημ 1(άρθρο από την Ρέα Τσιάχα, ΘΕΣΣΑΛΙΑ)

ριο, είπε ο νομάρχης και συμπλήρωσε: «Γι' αυτό κάνουμε μια αρχή για να αναδείξουμε τα Φάρσαλα και όλη την επαρχία, όπου γίνεται μια σειρά έργων που θα την αναβαθμίσουν. Η προσπάθεια είναι κοινή και στην κατεύθυνση αυτή, η 1η γιορτή του χαλβά είναι η απαρχή μιας σειράς ενεργειών που φιλοδοξούμε να φέρουν τα Φάρσαλα στο προσκήνιο».

Μοχλοί ανάπτυξης

Από την πλευρά του, ο δήμαρχος Φαρσάλων, Αχ. Γκουντόπουλος, αναφέρθηκε στην ιστορία του παραδοσιακού προϊόντος που παράγεται στα Φάρσαλα εδώ και 600 χρόνια. «Πρέπει», τόνισε, «να προστατεύσουμε το προϊόν, να το αναγνωρίσουμε, ώστε να μείνει τοπικό και να το κατοχυρώσουμε με την επωνυμία «Χαλβάς Φαρσάλων». Αναφερόμενος, τέλος, στην οικονομική διάσταση του ζητήματος, ο πρόεδρος του επιμελητηρίου, Δημ. Γκουντόπουλος, υπογράμμισε ότι πολλά παραδοσιακά προϊόντα στο νομό Λάρισας δεν έχουν αναδειχθεί όπως θα έπρεπε, ενώ μπορούν να αποτελέσουν μοχλούς οικονομικής ανάπτυξης στις τοπικές κοινωνίες. (φωτό 5 «Εργαστάσιο Ζάχαρης στη Βιομηχανική Ζώνη λίγα χιλιόμετρα έξω από τη Λάρισα.» Ελευθεροτυπία, περιοδικό Γεο, τεύχος 57 12/5/2001)

β

Φωτό 6 «Λάρισα. Δήμος Νέσσωνος. Περιοχή με πλούσια βλάστηση γνωστή με την ονομασία «πεπιμέζι» Ελευθεροτυπία περιοδικό Γεο, τεύχος 57 12/5/2001

Το πρόγραμμα των διήμερων εκδηλώσεων περιλάμβανε μεταξύ άλλων επιστημονική ημερίδα με θέμα «Πιστοποίηση παραδοσιακών προϊόντων - Εμπειρίες και προοπτικές», προβολή φωτογραφικού υλικού και ομιλία με θέμα την «Ιστορία του χαλβά Φαρσάλων», εκθεσιακό χώρο με περίπτερα των ντόπιων παραγωγών χαλβά και λαϊκή συναυλία με τη Γλυκερία.

Παράδειγμα 5ο

Άρθρο, «Οι ευρωπαϊκοί δρόμοι του κρασιού σε Ζίτσα, Γιάννενα και Μέτσοβο⁵.»

Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ Δευτέρα, 24 Μαρτίου 2003

ΑΠΟ ΤΑ Τμήματα Οργάνωσης και Διαχείρισης Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων και Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων στο πλαίσιο της διεθνούς διαπανεπιστημιακής συνεργασίας του προγράμματος με τίτλο: «Environment and cultural heritage for the development of the

⁵ Βλ υποσημ 1 (άρθρο από τον Τζώρτζη)

sustainable tourism. New itineraries for the discovery of an European common inheritance of new enterprises", οργάνωσαν υπό την αιγίδα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ιωαννίνων και με τη **συνεργασία των δήμων**, Ζίτσας και Μετσόβου, οινοποιητικών Επιχειρήσεων Ηλείου και άλλων φορέων, ευρωπαϊκή διημερίδα με θέμα: «**Πολιτιστικές Διαδρομές του Κρασιού, Τουρισμός και Τοπική Ανάπτυξη.**» Η διημερίδα έγινε στο Μέτσοβο, στο Βυζαντινό Μουσείο Ιωαννίνων και στη Ζίτσα.

Φωτό 7 «Χάρτης της πόλης των Ιωαννίνων.» Γεωτρόπιο. Εβδομαδιαίο περιοδικό της «Ε», τεύχος 188, 15/11/2003)

Ο βασικός στόχος της διημερίδας ήταν να καταγράψει την κοινή πολιτιστική εμπειρία και κληρονομιά, να χαράξει πολιτιστικές τουριστικές διαδρομές και να καταστήσει τον πολιτισμό επίκεντρο της αναπτυξιακής διαδικασίας της υπαίθρου. Η ορθολογική οργάνωση και ποιοτική απόδοση του πολιτιστικού, όπως και οι άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, αποτελούν το βασικό παράγοντα για τη διαδοχική ανακάλυψη και κατανόηση της σύγχρονης ευρωπαϊκής πραγματικότητας. Αποτελεί επίσης ένα σημαντικό παράγοντα για τη βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και της απασχόλησης με την ενσωμάτωση του στις κοινοτικές πολιτιστικές, αναπτυξιακές περιβαλλοντικές πολιτικές και στη βελτίωση του συντονισμού και της συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων, δημόσιων φορέων και τοπικής αυτοδιοίκησης.

Φωτό 8 «Ιωαννίνα. Βυζαντινό μουσείο» Εκδόσεις: Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής προβολής Νομού Ιωαννίνων – ΕΟΤ

Οι συμμετοχές

Στην Ευρωπαϊκή διημερίδα συμμετείχαν επιστήμονες και ειδικοί από την Ιταλία, Γερμανία, Αλβα-

νία και Πορτογαλία, που εξέθεσαν τις δικές τους εμπειρίες στην παραγωγή και την κοινωνικότητα του κρασιού. Την έναρξη των εργασιών της διημερίδας έκανε η Κωνσταντίνα Μπάδα, Αν. Καθηγ. Του Πανεπ. Ιωαννίνων και πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής.

Οι χορηγοί

Χαιρετισμό στους συνέδρους απύθυναν οι εκ των διοργανωτών και ο κ. Ιωάννου, πρόεδρος της χορηγού εταιρείας Κατώγι και Στροφιλιά Α.Ε., λέγοντας τα εξής: «Εκ μέρους του διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας Κατώγι και Στροφιλιά Α.Ε., σας καλωσορίζω στο Μέτσοβο. Όταν η κ. Μπάδα μου πρότεινε να είναι η εταιρεία μας χορηγός στη σημερινή ημερίδα, δέχτηκα αμέσως για δυο λόγους: ο πρώτος είναι γιατί αυτή η ημερίδα γίνεται στο Μέτσοβο, έναν τόπο απόλυτα εναρμονισμένο στο πνεύμα του συμποσίου. **Το Μέτσοβο συνδύαζε πάντα την οικονομική ανάπτυξη, διατηρώντας τον παραδοσιακό χαρακτήρα του χωριού. Κράτησε ζωντανό τον λαϊκό πολιτισμό, αλλά και τον πολιτισμό γενικά, ενταγμένο σε κάθε έκφραση της σύγχρονης ζωής.** Ο δεύτερος λόγος είναι ότι, σαν εταιρεία, ξεκινήσαμε πρόσφατα - συμμετέχοντας στους Δρόμους του Κρασιού Βορείου Ελλάδας - να χαράξουμε κι εμείς, σε συνεργασία με τις άλλες εταιρείες του Νομού, τους δικούς μας δρόμους του κρασιού, τους Δρόμους της Ηπείρου. Σας εύχομαι ολόψυχα καλή επιτυχία στις εργασίες σας και ελπίζω τα αποτελέσματα αυτού του διημέρου να είναι χρήσιμα και οι προτάσεις να δώσουν ερεθίσματα για γόνιμες λύσεις».

Τέλος στο πλαίσιο της διημερίδας οι σύνεδροι είχαν τη δυνατότητα να επισκεφτούν τις οινοπαραγωγικές εταιρείες της Ηπείρου και να θαυμάσουν τις φυσικές ομορφιές της περιοχής.

Η σημασία του πολιτιστικού τουρισμού σε περιφερειακό επίπεδο (δήμο, κοινότητα, τοπική κοινωνία.)

Ο τουρισμός έχει έναν αριθμό από συγκριτικά πλεονεκτήματα τα οποία συμβάλλουν στη διαδικασία της τουριστικής ανάπτυξης σε περιφερειακό επίπεδο. Αυτό υποστηρίζεται από πολλούς ερευνητές οι οποίοι αποδέχονται το θετικό ρόλο που έχει η ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας στην προώθηση της αναπτυξιακής διαδικασίας και εκτιμούν ότι κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις μπορεί να αποτελέσει μια κατάλληλη στρατηγική για την οικονομική ανάπτυξη αναπτυσσόμενων περιοχών.

Οι κυριότερες συνέπειες της ανάπτυξης των πολιτιστικών τουριστικών δραστηριοτήτων σε περιφερειακό επίπεδο εντοπίζονται σε τέσσερις τομείς:

- 1. Στον πολιτισμό:** ειδικότερα ο πολιτιστικός τουρισμός συμβάλλει όχι μόνο στην ανάδειξη των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων που έχει ένας τόπος (π.χ., ένα δήμος, μια κοινότητα,) αλλά και στην αναδιαμόρφωση και στην εξέλιξη της κουλτούρας που μπορεί να εκτιμήσει και να αναβιώσει τα στοιχεία της παράδοσης (ήθη και έθιμα, πανηγύρια, παραδοσιακές τέχνες και τεχνικές όπως την παραδοσιακή αρχιτεκτονική ή την κατασκευή παραδοσιακών προϊόντων κ.λ.π.)
- 2. Στην οικονομία:** ο πολιτιστικός τουρισμός μπορεί να ενισχύσει την οικονομία μιας τοπικής κοινωνίας με την παραγωγή και την προώθηση στην τουριστική αγορά τοπικών προϊόντων όπως αγροτικά προϊόντα (π.χ., λάδι, κρασί, τσίπουρο κ.λ.π), τοπικά γλυκίσματα (π.χ., μάντολες, χαλβάς κ.λ.π) είδη χειροτεχνίας και λαϊκής τέχνης (π.χ., υφαντά, κεντήματα, κεριά, κοσμήματα κ.λ.π..) Η διεύρυνση της τουριστικής αγοράς σε περιφερειακό επίπεδο με την συνεργασία της ιδιωτικής και της κρατικής πρωτοβουλίας για τη δημιουργία τουριστικών επιχειρήσεων (αγροτουριστικών συνεταιρισμών, αγροτουριστικών καταλυμάτων κ.λ.π) αυξάνει την τουριστική καταναλωτική ζήτηση και ενισχύει την τοπική οικονομία και μεγιστοποιεί την εγχώρια προστιθέμενη αξία.
- 3. Για την τοπική κοινωνία** η ανάπτυξη των πολιτιστικών τουριστικών δραστηριοτήτων έχει τις εξής συνέπειες:
 - Ενίσχυση της αποκέντρωσης και επιστροφή του γηγενούς πληθυσμού στον τόπο καταγωγής του.
 - Καταπολέμηση της ανεργίας με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
 - Αύξηση της παραγωγής και του εισοδήματος.
 - Ανάπτυξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας με τις εναλλακτικές πιστώσεις (μικροπίστωση γυναικών, «microcredit») και με την αξιοποίηση της κρατικής μέριμνας στην Κοινωνική Οικονομία ή Τρίτο Τομέα για τη δημιουργία κοινωνικών επιχειρήσεων «οι οποίες έχουν οικονομικό και κοινωνικό σκοπό και λειτουργούν με διάφορες μορφές: με αυτή των Συνεταιρισμών, των Κοι.Σ..Πε, των ΕΠΕ, των ΟΕ των μη κερδοσκοπικών επιχειρήσεων εταιρειών, της κοινωνικής δικαιόχρησης (franchising.)

Ιδιαίτερη θέση μεταξύ των εναλλακτικών πιστώσεων κατέχει η Μικροπίστωση γυναικών (microcredit) η οποία έχει υιοθετηθεί από τα Ηνωμένα Έθνη- υπάρχει και σχετική σύσταση για εφαρμογή της από τα κράτη μέλη- ως το αποτελεσματικότερο μέσον κατά της φτώχειας και υπέρ της επιχειρηματικότητας των γυναικών. Οι εναλλακτικές πιστώσεις και η μικροπίστωση αναπτύσσονται με ειδική μεθοδολογία και εργαλεία και με εξειδικευμένα στελέχη. Η Μικροπίστωση εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα (1997-2005) από την συνεταιριστική τράπεζα Ιωαννίνων, προγράμματα DIONI I και II, «Απασχόληση» και Equal⁶»

⁶ Ντούλια Θ. Απόσπασμα εισήγησης με θέμα: «Οι απαιτούμενες δεξιότητες για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας, των κοινωνικών επιχειρήσεων και των εναλλακτικών πιστώσεων.» Συνέδριο, Παν/μιο Θεσσαλίας (31 Μαρτίου - 2 Απριλίου 2006)

Φωτό 9 «Γυναίκες επιχειρηματίες από το συνεταιρισμό «Γαία».DIONI II. Οδηγός δράσεων, αποτελεσμάτων και καλών πρακτικών.
Έκδοση: ΥΠΕΠΘ και ΓΓΕΕ, Αθήνα 2004)

4. Στο περιβάλλον: Η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην περιφέρεια επιβάλλει τη δημιουργία επενδυτικών προγραμμάτων για έργα υποδομής (π.χ. μαρίνες, δρόμοι, αεροδρόμια, λιμάνια, κ.λ.π.) προκειμένου να εξασφαλιστούν βασικές υπηρεσίες από τις οποίες εξαρτάται η συνέχιση της τουριστικής ανάπτυξης. Ωστόσο οι συνέπειες μιας τέτοιας αναπτυξιακής πολιτικής μπορεί να είναι και αρνητικές όταν δεν εφαρμόζονται τα κατάλληλα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος τα οποία οφείλουν να έχουν ως στόχο αφενός μεν την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος από μια ασύμφορη τουριστική ανάπτυξη και αφετέρου την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Το τρίπτυχο «τουρισμός, περιβάλλον και τοπική αυτοδιοίκηση» αποτελεί έναν ιδιαίτερο τομέα ευαισθητοποίησης στις στρατηγικές τουριστικής ανάπτυξης που εφαρμόζουν οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η αναγκαιότητα της προστασίας του περιβάλλοντος κρίνεται σκόπιμη ειδικά στο τομέα του πολιτιστικού τουρισμού δεδομένου ότι ο τομέας του τουρισμού που επικαλείται την πολιτιστική του διάσταση καλείται να είναι φιλικός με το περιβάλλον αφού πρωτίστως πολιτισμός είναι «ο σεβασμός στο περιβάλλον.»

Η βιώσιμη πολιτιστική τουριστική ανάπτυξη προϋποθέτει τις εξής βασικές αρχές:

- Ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας σε θέματα περιβαλλοντικής και πολιτιστικής εκπαίδευσης. Ο θεσμός της δια βίου εκπαίδευσης συμβάλλει δυναμικά σε μια ποιοτική αναβάθμιση της παροχής υπηρεσιών στον τομέα του πολιτιστικού τουρισμού.
- Ανάγκη συνεργασίας των εκπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης με την ηγεσία του ΕΟΤ και με τους τουριστικούς επιχειρηματίες για την υλοποίηση προγραμμάτων τουριστικής προβολής και ανάπτυξης της περιοχής με στόχο πάντοτε τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας.

Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης

1. Οι εκπαιδευόμενοι να αναφερθούν στις πολιτιστικές τουριστικές εμπειρίες τους σε περιοχές της ελληνικής περιφέρειας και να σχολιάσουν τα κίνητρα των πολιτιστικών τουριστικών ταξιδιών τους.
2. Οι εκπαιδευόμενοι αφού χωριστούν σε ομάδες τριών -τεσσάρων ατόμων να δημιουργήσουν προ-

γράμματα πολιτιστικών τουριστικών δραστηριοτήτων τα οποία θα μπορούσαν εν δυνάμει να προταθούν και να αξιοποιηθούν από τον δήμο ή την κοινότητα της περιοχής τους.

3. Οι εκπαιδευόμενοι να αναπτύξουν έναν διάλογο ευαισθητοποίησης στο θέμα των κοινωνικών επιχειρήσεων και της αποτελεσματικότητας τους όσον αφορά την ανάπτυξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας και την αναβάθμιση του πολιτιστικού προϊόντος μιας τοπικής περιοχής.
4. Οι εκπαιδευόμενοι να καταγράψουν τους πολιτιστικούς - μορφωτικούς συλλόγους που υπάρχουν στην περιοχή τους και να ενημερωθούν για τη δράση τους και την προσφορά τους στον τομέα της πολιτιστικής τουριστικής ανάπτυξης.
5. Οι εκπαιδευόμενοι να αναφερθούν σε ήθη και έθιμα του δήμου ή της κοινότητας τους που έχουν «αναβιώσει» και να σχολιάσουν τη σημασία της συγκεκριμένης στρατηγικής στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και στην τουριστική αξιοποίηση της ευρύτερης περιφέρειας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Λαγός Δ «Ο Τουρισμός ως παράγοντας προώθησης της περιφερειακής ανάπτυξης», ΤΟΠΟΣ Επιθεώρηση αστικών και περιφερειακών μελετών 15/98 σσ.47 - 65

Ντούλια Θ. Απόσπασμα εισήγησης με θέμα: «Οι απαιτούμενες δεξιότητες για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας, των κοινωνικών επιχειρήσεων και των εναλλακτικών πιστώσεων.» Συνέδριο, Παν/μιο Θεσσαλίας (31 Μαρτίου - 2 Απριλίου 2006)

Ντούλια Θ, Κατσιβαρδάς Χ. «Οδηγός δράσεων, αποτελεσμάτων και καλών πρακτικών Α.Σ. DIONI II.- Έργο: Γυναικεία επιχειρηματικότητα και διαπεριφερειακό σύστημα υποστήριξης στην Κοινωνική Οικονομία» Έκδοση: ΥΠΕΠΘ και ΓΓΕΕ, Αθήνα 2004

Παυλόπουλος Π.Γ και Κουζέλης Α.Κ. «Περιφερειακή ανάπτυξη της Ελλάδας και Τουρισμός. Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων» Αθήνα 1998

Παπαδάκη -Τζεδάκη Σ. «Ενδογενής Τουριστική Ανάπτυξη: Διαρθρωμένη ή Αποδιαρθρωμένη Τοπική Ανάπτυξη; Η περίπτωση του Ρέθυμνου Κρήτης.» Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα 1999

Τσάρτας Π «Τουρισμός και Αγροτική Πολυδραστηριότητα: Έρευνα για τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της απασχόλησης - Μελέτη III: Τουρισμός και Αγροτική Πολυδραστηριότητα» Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών Αθήνα 1991

Περιοδικά

Γεωτρόπιο. Εβδομαδιαία έκδοση της «Ε'

Ιστοσελίδες

- <http://www.nafteboriki.gr>
- <http://www.diakopes.gr>
- <http://www.agrotikianaptiksi.gr>
- <http://www.ypan.gr>
- <http://www.mnec.gr>
- <http://www.agrotouristiki.gr>
- <http://www.yrapk.gr>
- <http://www.neagenia.gr>
- <http://www.ypepth.gr>
- <http://www.ee.gr>

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 9η

Η σημασία του πολιτιστικού τουρισμού για την Ελλάδα

Στόχος

Σε αυτήν την ενότητα επιδιώκουμε να κατανοήσουν οι ενήλικες τη σημασία που έχει ο πολιτιστικός τουρισμός για την Ελλάδα τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Ειδικότερα να κατανοήσουν ότι ο πολιτισμός αποτελεί τη «βαριά βιομηχανία» της Ελλάδας και ότι ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί μια «δυναμική γέφυρα» σύνδεσης ανάμεσα στον πολιτισμό και τον τουρισμό.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Όταν θα έχουν ολοκληρώσει αυτήν την ενότητα οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να μπορούν να:

- Κατανοήσουν ότι ο πολιτιστικός τουρισμός συμβάλλει δυναμικά στην καλλιέργεια μιας Ευρωπαϊκής πολιτισμικής συνείδησης.
- Συνειδητοποιήσουν ότι το βασικό κίνητρο του πολιτιστικού τουρισμού είναι η αγάπη και ο σεβασμός για την πολιτιστική κληρονομιά.

Λέξεις-κλειδιά

• Πολιτιστικός τουρισμός	• Κοινωνική πολιτική
• Πολιτιστικό προϊόν	• Γυναικεία απασχόληση
• Ευρωπαϊκή πολιτική	• Ανάπτυξη
• Εθνική οικονομία	• Τουριστική αγορά

Το φαινόμενο του πολιτιστικού τουρισμού στην Ελλάδα: Όψεις και οπτικές.

Το σύνολο των υλικών και πνευματικών επιτευγμάτων μιας ομάδας ανθρώπων αποτελούν τον πολιτισμό του. Πολιτισμός και τέχνες είναι δύο έννοιες στενά συνυφασμένες, καθώς οι τέχνες αποτελούν χαρακτηριστικές εκφάνσεις του πολιτισμού κάθε περιόδου. Τέχνες όπως η αρχιτεκτονική, η γλυπτική, η αγγειοπλαστική, η υφαντική, η μουσική, η κοσμηματοτεχνία, η ζωγραφική έχουν μακραίωνη παράδοση στον ελληνικό χώρο, όπου αναπτύχθηκαν πολιτισμοί ήδη από τους προϊστορικούς χρόνους¹.

Για την Ελλάδα ο πολιτισμός της είναι ένας πολύ μεγάλος τομέας. Πρόκειται για ένα μεγάλο συγκριτικό πλεονέκτημα το μπορεί να οδηγήσει σε ανάπτυξη. Η Ελλάδα έχει να επιδείξει πολιτιστικές εστίες που αφορούν την κινητή κληρονομιά της ((πανηγύρια, ήθη, έθιμα) και την ακίνητη (μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία,

¹ Βλ την ιστοσελίδα, [http:// www.eot.gr](http://www.eot.gr)

πολιτιστικοί σύλλογοι, κάστρα, τζαμιά, γεφύρια, παραδοσιακοί οικισμοί, παραδοσιακές τέχνες και τεχνικές όπως είναι η κατασκευή των υφαντών, των χειροποίητων ασημένιων κοσμημάτων, των γλυκών του κουταλιού κ.λ.π.) Η επαρκής αξιοποίηση του πολιτιστικού προϊόντος μπορεί να αποτελέσει πηγή για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα.

Φωτό 1, 2 «Ναύπλιο: εργαστήριο κατασκευής χειροποίητων κοσμημάτων» Ιδιωτική συλλογή Χ. Λιναρδάτου)

φωτό 3. «Ιωάννινα. Παραδοσιακή κατεργασία του χαλκού από τους Ηπειρώτες καλατζήδες - γανωματήδες.» Γεωτρόπιο. εβδομαδιαίο περιοδικό της «Ε». τεύχος 188,15/11/2003

φωτό 4. «Ιωάννινα. Εμπορική και βιοτεχνική συνοικία.» Γεωτρόπιο. Εβδομαδιαίο περιοδικό της «Ε», τεύχος 299, 7/1/2006

Ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί μια μορφή του τουριστικού φαινομένου που σε αντίθεση με τον μαζικό τουρισμό ωθεί τους επισκέπτες και τους εργαζόμενους στον τουρισμό να εμπλακούν σε τουριστικές δραστηριότητες μέσα από τις οποίες αναδεικνύονται πολιτιστικά στοιχεία.

Η αλληλένδετη σχέση του τουρισμού και του πολιτισμού μπορεί να αποτελέσει τη «βαριά βιομηχανία» της Ελλάδας.

Πολιτιστικοί τουριστικοί τόποι στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τον κατάλογο της UNESCO έχουν ανακηρυχθεί ως Μνημεία Πολιτιστικής Κληρονομιάς οι παρακάτω **Αρχαιολογικοί Χώροι** και πολιτιστικοί τόποι:

- Άγιο Όρος (Μοναστικό Συγκρότημα)
- Αθήνα (Ακρόπολη)

φωτό 5 «Παρθενώνας» Τσάκου Κ. Η Ακρόπολη. Ιστορικός και Αρχαιολογικός οδηγός. Εκδόσεις Έσπερος Αθήνα 2000.

- Βάσσεις (Ναός Επικούρειου Απόλλωνα)
- Βεργίνα - Αιγαί
- Δελφοί (αρχαιολογικός χώρος)

(φωτό 6 «Δελφοί» Έκδοση του ΕΟΤ)

- Δήλος (αρχαιολογικός χώρος)
- Επίδαυρος (αρχαιολογικός χώρος)

- Παλαιοχριστιανική και Βυζαντινή Θεσσαλονίκη
- Μοναστικό Συγκρότημα Μετεώρων

(φωτό 7 «Μετέωρα». Ιδιωτική συλλογή Χ. Λιναρδάτου)

- Μιστράς (Μεσαιωνική Πολιτεία)
- Μονές: Δαφνιού(Αττική) Οσίου Λουκά (Φωκίδας) και Νέας Μονής Χίου
- Αρχαιολογικοί χώροι Μυκηνών και Τίρυνθας
- Ολυμπία (αρχαιολογικός χώρος)
- Πάτμος: Η Μονή Αγίου Ιωάννη Θεολόγου και το Σπήλαιο της Αποκαλύψεως
- Μεσαιωνική Πόλη της Ρόδου
- Σάμος: Πυθαγόρειο και Ηραίον

Κάστρα

Η ανάγκη φρούρησης και άμυνας των οικισμών οδήγησε στην κατασκευή οχυρώσεων, ήδη από τους προϊστορικούς χρόνους. Ακροπόλεις (όρος χρησιμοποιούμενος για τους προϊστορικούς και αρχαίους χρόνους) ή κάστρα (όρος χρησιμοποιούμενος για τους μεσαιωνικούς και νεότερους χρόνους) κατασκευάζονταν ανάλογα με τις απαιτήσεις και τα ιστορικά δεδομένα κάθε εποχής².

Φωτό 8, 9 «Ναύπλιο, Το Μπούρτζι» Ιδιωτική συλλογή Χ.Λιναρδάτου

² Βλ την ιστοσελίδα, [http:// www.eot.gr](http://www.eot.gr)

φωτό 10. «Μονεμβασιά. Η Καστροπολιτεία.» Γεωτρόπιο. Εβδομαδιαίο περιοδικό της «Ε», τεύχος 133, 26/10/2002

Μουσεία

Σε όλη τη χώρα λειτουργούν σήμερα περισσότερα από 200 κρατικά ή εποπτευόμενα από το Υπουργείο Πολιτισμού και 107 μη δημόσια μουσεία. Επισκεπτόμενοι τα μουσεία αυτά, έχετε την ευκαιρία να θαυμάσετε μοναδικά επιτεύγματα της τέχνης και της επιστήμης, όπως αναπτύχθηκαν στον ελληνικό χώρο για περισσότερα από 6.000 χρόνια. Το σύνολο των ελληνικών μουσείων και συλλογών κατανέμονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Αρχαιολογικά Μουσεία και Συλλογές
- Βυζαντινά Μουσεία και Συλλογές
- Ιστορικά και Λαογραφικά Μουσεία
- Μουσεία Ελληνικής Τέχνης (αρχαίας, βυζαντινής, νεότερης)
- Μουσεία Ασιατικής Τέχνης
- Εικαστικά Μουσεία και Πινακοθήκες
- Μουσεία Θεάτρου
- Μουσεία Κινηματογράφου και Φωτογραφίας
- Μουσεία Μουσικής
- Ναυτικά Μουσεία
- Μουσεία Φυσικής Ιστορίας
- Μουσεία Επιστήμης και Τεχνολογίας

Παραδοσιακοί οικισμοί

Οι παραδοσιακοί οικισμοί και τα ιστορικά κέντρα των πόλεων, είναι βασικά στοιχεία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής πολιτιστικής κληρονομιάς και της φυσιογνωμίας της Ελλάδας και αποτελούν εντυπωσιακά αξιοθέατα της χώρας. Στους χώρους αυτούς αποτυπώνονται και εκφράζονται τρόποι ζωής, τεχνικές μέθοδοι, αισθητικές προτιμήσεις, καλλιτεχνικά ρεύματα και κοινωνικές σχέσεις, που διαμορφώθηκαν στην πολυκύμαντη ιστορική εξέλιξη³.

³ Βλ υποσημ. 2

(Φωτό 11 «Κεφαλονιά. Φισκάρδο») (Φωτό 12 «Πελοπόννησος. Στεμνίτσα» Ιδιωτική συλλογή Χ.Λιναρδάτου)

Η σημασία του πολιτιστικού τουρισμού για την Ελλάδα

Ο πολιτιστικός τουρισμός μπορεί να συμβάλλει στον εκσυγχρονισμό και στην αναδιάρθρωση της τουριστικής αγοράς. Μέσα από μια εκσυγχρονιστική διαδικασία αναδιάρθρωσης ο τουρισμός στην Ελλάδα μπορεί να αναπτυχθεί σε μια φιλοσοφία προβολής και αξιοποίησης του πολιτιστικού προϊόντος. Μπορεί επίσης να συμβάλλει:

1. Στην καταπολέμηση της ανεργίας
2. Στην ενίσχυση της γυναικείας απασχόλησης και επιχειρηματικότητας
3. Στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση προγραμμάτων που στόχο έχουν την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και την προβολή του εγχώριου πολιτιστικού προϊόντος.

Παράδειγμα δράσεων κοινωνικής - οικονομικής πολιτικής

Παράδειγμα 1ο

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα» (ΕΠΑΝ) του Υπουργείου Ανάπτυξης εντάσσεται στο Γ' Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης (Γ' ΚΠΣ) 2000-2006 και περιλαμβάνει μια δέσμη δράσεων και ενισχύσεων που έχουν ως στρατηγικό στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας και την επίτευξη της κοινωνικής και οικονομικής σύγκλισης της χώρας μας με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁴.

Το Ε.Π. «Ανταγωνιστικότητα» συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ελληνικό Δημόσιο και ιδιωτικούς πόρους.

Στο επίκεντρο των δράσεων του ΕΠΑΝ βρίσκεται η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας σε τομείς όπως οι νέες τεχνολογίες, η απελευθερωμένη αγορά ενέργειας, το περιβάλλον, ο τουρισμός, σε ειδικές κατηγορίες πληθυσμού όπως οι νέοι, οι γυναίκες και τα άτομα με ειδικές ανάγκες, αλλά και η χρηματοδότηση δράσεων εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων και ιδιαίτερα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στη μεταποίηση, στον τουρισμό και στις υπηρεσίες.

Η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα», σε εφαρμο-

⁴ Βλ την ιστοσελίδα, <http://antagonistikotita.gr>

γύ του άρθρου 46 του Κανονισμού 1260/1999, ενημερώνει τους δυνητικούς τελικούς δικαιούχους για υποβολή προτάσεων, στο πλαίσιο της Δράσης 5.2.1 του Μέρους 5.2, που αφορά στη «**Δημιουργία δικτύων πολυτιστικών στοιχείων και διαδρομών πολιτιστικού τουρισμού**».

Παράδειγμα 2ο

11^ο Τουριστικό Πανόραμα 2006

Η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» του Υπουργείου Ανάπτυξης θα συμμετάσχει στο 11ο Τουριστικό Πανόραμα 2006, που πραγματοποιείται από τις 4 έως τις 7 Μαΐου 2006 στο εκθεσιακό κέντρο EXPOATHENS στην Ανθούσα Αττικής.

Η Έκθεση «Τουριστικό Πανόραμα» αποτελεί το σημείο αναφοράς του τουριστικού κόσμου και αναδεικνύει τη σημασία του εσωτερικού τουρισμού και τη συνεισφορά του Έλληνα ταξιδιώτη στην αύξηση του κύκλου εργασιών των τουριστικών επιχειρήσεων. Παράλληλα συμβάλλει αποφασιστικά στην προβολή της Ελληνικής Περιφέρειας και των ειδικών μορφών τουρισμού. Η Διοργάνωση του 2006 θα εγκαινιάσει νέες και θα επεκτείνει ενδιαφέρουσες καινοτομίες όπως: το «Πανόραμα Ελληνικών Γεύσεων» και ο «Ιαματικός Τουρισμός - Wellness⁵».

Παράδειγμα 3ο

Η κοινωνική οικονομία και η κοινωνική επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα.

Η κοινωνική οικονομία ή τρίτος τομέας αποτελεί το χώρο της οικονομίας που βρίσκεται ανάμεσα στον Ιδιωτικό και το Δημόσιο τομέα της οικονομίας και στον οποίο διεξάγονται οικονομικές δραστηριότητες με οικονομικούς και κοινωνικούς σκοπούς. Η κοινωνική επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα λαμβάνει υπόσταση στα πλαίσια των κοινωνικών επιχειρήσεων ή οργανισμών που έχουν οικονομικό και παράλληλα κοινωνικό σκοπό. Πρόκειται για συλλογικές επιχειρήσεις που λειτουργούν συνήθως με τη νομική μορφή του συνεταιρισμού, ή της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας (Α.Μ.Κ.Ε) της Ο.Ε., της Ε.Ε., της Ε.Π.Ε., ή της Α.Ε. Η επικρατέστερη μορφή στην Ελλάδα είναι αυτή των Συνεταιρισμών και των Α.Μ.Κ.Ε.

Μπορεί να είναι κερδοσκοπικού ή μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα αρκεί βέβαια να πληρούν τα χαρακτηριστικά που διέπουν τις κοινωνικές επιχειρήσεις⁶.

Μια ενδεικτική περίπτωση κοινωνικής επιχείρησης στην Ελλάδα είναι ο χειροτεχνικός συνεταιρισμός γυναικών λίμνης Ευβοίας.

Ταυτότητα του συνεταιρισμού: Η λιμνιώτικη λαϊκή τέχνη έχει να επιδείξει πολλά και αξιόλογα δημιουργήματα. Το σημαντικότερο όμως ποσοστό από τα λαϊκά λιμνιώτικα δημιουργήματα καταλαμβάνουν τα υφαντά που είναι αποτελέσματα άξιων γυναικείων χεριών. Την παράδοση αυτή συνεχίζει ο χειροτεχνικός συνεταιρισμός των γυναικών της λίμνης Εύβοιας⁷.

⁵ Βλ υποσημ. 4

⁶ Ντούλια Θ, Κασιβαρδάς Χ Οδηγός δράσεων, αποτελεσμάτων και καλών πρακτικών προγράμματος Α.Σ DIONI II. Έκδοση του (ΥΠΕΠΘ) και της (ΓΓΕΕ). Αθήνα 2004, σελ 15

⁷ Οδηγός προβολής προϊόντων και υπηρεσιών γυναικείων συνεταιρισμών και κοινωνικών επιχειρήσεων 2005 Έκδοση: Trade Houses Αθηνών-Αλεξανδρούπολης, Αθήνα 2005, σελ. 93

φωτό 13. Έκδοση: Trade Houses Αθηνών-Αλεξανδρούπολης

Παράδειγμα 4ο

Ευρωπαϊκές ημέρες πολιτιστικής κληρονομιάς (23,24,25) Σεπτεμβρίου 2005.

Υπουργείο Πολιτισμού - Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και πολιτιστικής κληρονομιάς - Διεύθυνση μουσείων, εκθέσεων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Ανακοίνωση - Πρόσκληση Ενδιαφέροντος⁸

Για ενδέκατη συνεχή χρονιά οι ευρωπαϊκές ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΕΗΠΚ) γιορτάζονται στη χώρα μας. **Οι ΕΗΠΚ είναι ένας θεσμός αφιερωμένος στα μνημεία και τη συντήρησή τους και φιλοδοξούν να ευαισθητοποιήσουν τους πολίτες σε θέματα προστασίας και προβολής της πολιτιστικής κληρονομιάς.** Ο φετινός εορτασμός θα πραγματοποιηθεί το τριήμερο 23,24,25 Σεπτεμβρίου (η 23η Σεπτεμβρίου είναι αφιερωμένη στα σχολεία) και έχει τίτλο **«Ο Πολιτισμός στο τραπέζι: ποικίλες προσεγγίσεις της ιστορίας της διατροφής».**

Οι εκδηλώσεις σ' όλες τις περιοχές της Ευρώπης πραγματοποιούνται κάτω από το σύνθημα «Ευρώπη, μια κοινή κληρονομιά». Από το 2003 στις ΕΗΠΚ συμμετέχουν όλες οι χώρες - μέλη της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Πολιτισμού και ως εκ τούτου υλοποιείται το παραπάνω σύνθημα. **Κάτω από αυτό το πρίσμα στην επιλογή της ειδικότερης θεματικής κάθε ενδιαφερόμενου φορέα σκόπιμο θα ήταν να ληφθεί υπόψη και να προβληθεί η ευρωπαϊκή διάσταση μέσα από τις εκδηλώσεις.**

Ο Πολιτισμός στο τραπέζι: ποικίλες προσεγγίσεις της ιστορίας της διατροφής.

Το θέμα του εορτασμού των ΕΗΠΚ που έχει επιλεγεί για την διετία 2005-2006 είναι η διατροφή. Κριτήριο για την επιλογή αποτέλεσε το γεγονός ότι πρόκειται για ένα θέμα με εξαιρετικά πολύπλευρο ενδιαφέρον για το σύγχρονο άνθρωπο. Προχωρώντας πέρα από την καταγραφή των διατροφικών συνθη-

⁸ Από τον Γενικό Διευθυντή Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής κληρονομιάς, Λάζαρο Κολώνα, στην ιστοσελίδα <http://www.culture.gr>

ών των λαών σε διάφορες ιστορικές περιόδους, μπορεί κανείς να μελετήσει τη διατροφή στην οικονομική, περιβαλλοντική, εθνολογική, ανθρωπολογική, πολιτισμική της διάσταση.

Η τροφή πρωταρχικά αποσκοπεί στην κάλυψη μιας βιολογικής ανάγκης, ανταποκρινόμενη στο αίσημα της πείνας, εξασφαλίζοντας την επιβίωση. Η **διατροφή ακόμη, ως στοιχείο της καθημερινής ζωής, αποτελεί στοιχείο πολιτισμού και ως τέτοιο θα επιχειρήσουμε να το προσεγγίσουμε στο φετινό εορτασμό των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς μέσα από διάφορες οπτικές**. Για παράδειγμα:

- **Διατροφή και οικονομία:** Καλλιέργεια και παραγωγή, εμπόριο τροφίμων και άλλων ειδών διατροφής, νομοθεσία, νομίσματα, οικιακή οικονομία, αγγεία αποθήκευσης και μεταφοράς
- **Διατροφή και θρησκεία:** Τελετουργική αξία τροφών (χοές, Θεία Ευχαριστία), συμβολισμός, νηστεία, διατροφή και θρησκευτικές εορτές, απαγορευμένες τροφές, η διατροφή των μοναχών, παραστάσεις εικονογραφικού προγράμματος, μοναστηριακές τράπεζες.
- **Διατροφή και κοινωνία:** Ποιοι έτρωγαν τι, η διατροφή μέσα και έξω από το σπίτι, χώροι εστίασης, φαγητό του δρόμου, σχετικός οικιακός εξοπλισμός, τροφή και οι διάφοροι σταθμοί της ζωής (γέννηση, βάφτιση, γάμος, θάνατος), ήθη και έθιμα γύρω από το τραπέζι, επίσημα και ανεπίσημα γεύματα, **οι διατροφικές συνήθειες ως αφετηρία πολιτιστικών ανταλλαγών**.
- **Διατροφή και επιστήμη:** Χημεία, Ιατρική (π.χ. Ιπποκράτης), Ψυχολογία, Φιλοσοφία (π.χ. Επίκουρος), Σημειολογία.
- **Διατροφή και τέχνη:** Αγγεία, σκεύη, οικιακός εξοπλισμός, νομίσματα, παραστάσεις τοιχογραφιών, μικρογραφίες χειρογράφων, διατροφή και ζωγραφική, διατροφή και μουσική, διατροφή και κινηματογράφος, διατροφή και λογοτεχνία, το φαγητό ως σύμβολο.
- **Η ιστορία της διατροφής μέσα από τις πηγές:** Γραπτή και προφορική παράδοση (π.χ. συνταγές, παροιμίες), εγχειρίδια μαγειρικής, γαστρονομία, άμεσες ή έμμεσες αναφορές σε διατροφικές συνήθειες.
- **Το λάδι, το κρασί, το ψωμί (βασικά στοιχεία της μεσογειακής διατροφής):** Ιστορία, παραγωγή, διατροφική και πολιτισμική αξία, συμβολισμός, μύλοι, φούρνοι, ελαιολιβεία, παπτήρια, αγγεία, νομίσματα, σχετικά ήθη και έθιμα κ.λ.π.

Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης

1. Οι εκπαιδευόμενοι να αναφερθούν στα προγράμματα επιχειρηματικής ανάπτυξης που υλοποιούνται στον τομέα του πολιτιστικού τουρισμού και να σχολιάσουν την αποτελεσματικότητά τους στην αναδιάρθρωση της τουριστικής αγοράς.
2. Οι εκπαιδευόμενοι να αναζητήσουν πληροφορίες για την κοινωνική - οικονομική πολιτική που εφαρμόζουν άλλες Ευρωπαϊκές χώρες στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού και να εντοπίσουν τις ομοιότητες και τις διαφορές που υπάρχουν με την ελληνική πραγματικότητα.
3. Ο κάθε εκπαιδευόμενος να σχολιάσει, σύμφωνα με την προσωπική του εκτίμηση, τη συμβολή του πολιτισμού στην τουριστική προβολή της Ελλάδας και να αξιολογήσει τις τουριστικές δραστηριότητες που υλοποιούνται με στόχο την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βαρβαρέσος Στ. «*Τουρισμός. Έννοιες, Μεγέθη, Δομές: Η Ελληνική πραγματικότητα*». Εκδόσεις Προπομπός, Αθήνα 1998

Ζαχαράτος Γ. «*Το αναγκαίο σχήμα και θεσμικό πλαίσιο άσκησης της τουριστικής πολιτικής στην Ελλάδα σήμερα*» στο Τσάρτας Π (επιμ.), Τουριστική Ανάπτυξη: Πολυεπιστημονικές προσεγγίσεις. Εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα 2000

Καλογεροπούλου Η. «*Cultural tourism in Creese*» στο Greg Richards (επιμ.) Cultural tourism in Europe. Ουέλλινγκφορντ, Ηνωμένο Βασίλειο. Cab International, 1996 σσ. 183-195

Ντούλια Θ, Κατσιβαρδάς Χ. «*Οδηγός δράσεων, αποτελεσμάτων και καλών πρακτικών Α.Σ. DIONI II.-Έργο: Γυναικεία επιχειρηματικότητα και διαπεριφερειακό σύστημα υποστήριξης στην Κοινωνική Οικονομία*» Έκδοση: ΥΠΕΠΘ και ΓΓΕΕ, Αθήνα 2004

Πολιτισικοί - Μορφωτικοί οδηγοί

Οδηγός προβολής προϊόντων και υπηρεσιών γυναικείων συνεταιρισμών και κοινωνικών επιχειρήσεων 2005
Έκδοση: Trade Houses Αθηνών-Αλεξανδρούπολης, Αθήνα 2005

Τσάκος Κ. Η «*Ακρόπολη. Τα μνημεία και το μουσείο, Ιστορικός και αρχαιολογικός οδηγός.*» Εκδόσεις Έσπερος, Αθήνα 2000.

Περιοδικά

Γεωτρόπιο. Εβδομαδιαίο περιοδικό της «Ε»

Ιστοσελίδες

- <http://www.unesco.org>
- <http://www.ypepth.gr>
- <http://www.culture.gr>
- <http://www.antagonistkotita.gr>
- <http://www.eot.gr>
- <http://www.kps.gr>
- <http://www.ee.gr>

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 10η

Πολιτιστικός τουρισμός και ανάπτυξη μιας «κουλτούρας μάθησης»

Στόχος

Σε αυτήν την ενότητα επιδιώκουμε να κατανοήσουν οι ενήλικες την πολιτισμική διάσταση του πολιτιστικού τουρισμού και την συμβολή του στην ανάπτυξη μιας «κουλτούρας μάθησης».

Ειδικότερα να κατανοήσουν ότι ο πολιτισμικός τουρισμός έχει ως στόχο την επικοινωνία ανάμεσα στους λαούς και τη διαμόρφωση μιας κοινής Ευρωπαϊκής πολιτισμικής συνείδησης.

Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Όταν θα έχουν ολοκληρώσει αυτήν την ενότητα οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να μπορούν να:

- Κατανοήσουν ότι ο ανθρωποκεντρικός χαρακτήρας του πολιτιστικού τουρισμού αποτελεί και το περιεχόμενο κάθε «κουλτούρας μάθησης».
- Συνειδητοποιήσουν ότι το βασικό κίνητρο του πολιτιστικού τουρισμού για την ανάπτυξη μιας «κουλτούρας μάθησης» είναι η εξελικτική του διάσταση.

Λέξεις - κλειδιά

• Πολιτιστική κληρονομιά	• Πολιτιστική αγωγή	• Ευαισθητοποίηση
• Βιωματική μάθηση	• Επικοινωνία	• Εξέλιξη
• Διαφορετικότητα	• Γνώση	• Ευρωπαϊκή πολιτισμική συνείδηση

Πολιτιστικός τουρισμός: μια πολυδιάστατη προσέγγιση στην απόκτηση βιωμάτων και γνώσης.

Ποια είναι η σημασία της βιωματικής μάθησης στη διαμόρφωση μιας «κουλτούρας μάθησης»;

Αν κατά τον 18^ο και τον 19^ο αιώνα ο περιηγητικός τουρισμός ήταν διαδεδομένος στους γόνους των εύπορων αστικών οικογενειών σήμερα ο τουρισμός αποτελεί μια δυνατότητα απόδρασης ευρύτατα διαδεδομένη σε όλα τα κοινωνικά στρώματα. Η Ελλάδα και οι Έλληνες εντάσσονται στους στόχους και τα ενδιαφέροντα των περιηγητών μόλις στα τέλη του 17^{ου} αιώνα (από το 1670 και μετά) όταν η αρχαιολογική περιέργεια θα γίνει εντονότερη. Την εποχή αυτή ένα ιδιαίτερο ρεύμα λογίων, εμπόρων και ειδικών επιστημόνων περιηγείται τον ελληνικό χώρο, κυρίως τον παράλιο και νησιωτικό¹.

¹ Μάνη. Πολιτιστικό Οδοιπορικό 1993-1994. Περιηγητές στη Μάνη 15ος - 19ος αι. Έκδοση: Ιστορικό Εθνολογικό Μουσείο Μάνης. Πύργος Κρανάης - Γύθειο. Ιούλιος 1993 - Δεκέμβριος 1994. σελ 27

Ο περιηγητικός τουρισμός είχε ως στόχο την άμεση βίωση πολιτισμικών εμπειριών που συνδύαζε την εικονική πραγματικότητα με τη γνωριμία ενός άλλου τρόπου ζωής, μιας άλλης κουλτούρας.

Η παραδοσιακή γνωριμία με τις ρίζες και τις παραδόσεις του πολιτισμού που αποτελούσε ένα προνόμιο της αριστοκρατίας και της αστικής τάξης, μετατρέπεται στο μεταβιομηχανικό πολιτισμό σε ένα καταναλωτικό προϊόν των εφήμερων βιωμάτων. Ο σύγχρονος μαζικός τουρισμός αποτελεί το βιομηχανικό κλάδο που είναι κατ'εξοχήν ειδικός στην παραγωγή αυτών των «βιωμάτων»/προϊόντων όπως είναι η μαζική κατανάλωση «μετακινήσεων» και «πακέτων αναψυχής», «αισθητικής απόλαυσης» και «περιπέτειας»²

Σε αντίθεση με τον μαζικό τουρισμό, ο πολιτιστικός τουρισμός αναζητά τη **διεύρυνση της βιωματικής εμπειρίας** σε μια ανάγκη μάθησης ενός διαφορετικού πολιτισμού, μιας διαφορετικής κουλτούρας. Πρόκειται για μια ουσιαστική γνωριμία με τον άλλον, τον διαφορετικό όσον αφορά τον τρόπο ζωής, τον τρόπο σκέψης, την κοινωνική - πολιτισμική πραγματικότητα που βιώνει.

Το πολιτιστικό ταξίδι αποτελεί μια φιλοσοφία και μια «στάση ζωής» όσον αφορά τον τρόπο που βιώνει ο ταξιδιώτης την γνωριμία του με άλλες συνθήκες, ήθη και έθιμα, παραδόσεις που αναβιώνουν κ.λ.π. Πρόκειται για ένα ταξίδι στο χώρο και στο χρόνο...

Στην ανθρωπολογία ο όρος πολιτισμός δεν υποδηλώνει την άνοδο της τεχνολογίας και τη καλλιέργεια στις τέχνες και τους τρόπους κοινωνικής συμπεριφοράς, αλλά αναφέρεται στην επίκτητη συσσώρευση βιωμάτων³.

Με αυτή την έννοια λοιπόν **ο πολιτιστικός τουρισμός συμβάλλει στην ανάπτυξη μιας βιωματικής μάθησης** η οποία προκύπτει από την **αμφίδρομη επικοινωνία** ανάμεσα στους εγχώριους κατοίκους μιας περιοχής και στους ξένους, τους τουρίστες. Πρόκειται για ένα μοντέλο επικοινωνίας που «εκπολιτίζει» τον τομέα του τουρισμού δεδομένου ότι μέχρι πρότινος ίδιον γνώρισμα της ελληνικής νοοτροπίας ήταν να αντιμετωπίζει αφενός μεν το τουριστικό προϊόν ως καταναλωτικό αγαθό και αφετέρου τον τουρίστα ως αναλώσιμο είδος του οποίου η αξία του συνεκτιμιόταν από τα κέρδη που θα απέφερε.

Ο πολιτιστικός τουρισμός είναι ο ίδιος μια «κουλτούρα μάθησης» και αναβαθμίζει την τουριστική αγορά στο βαθμό που η ποιότητα της παροχής υπηρεσιών και ειδικότερα των ανθρωπίνων σχέσεων καλλιεργούνται σύμφωνα με το τρίπτυχο «βλέπω, ακούω, μαθαίνω» το οποίο συνιστά μια «κουλτούρα μάθησης» που, μολονότι είναι εξατομικευμένη, καλλιεργείται σταδιακά στα εξής σημεία:

1. στον τρόπο με τον οποίο ο επισκέπτης συναντάει τον ντόπιο, τον διαφορετικό από αυτόν όσον αφορά την καταγωγή τη γλώσσα, την εθνικότητα, την ηλικία, το φύλο, τον τρόπο ζωής κ.λ.π, και στον τρόπο με τον οποίο τον υποδέχεται ο ντόπιος.
2. στον τρόπο που βλέπει ο ντόπιος τον επισκέπτη και γενικότερα στη διαθεσιμότητα που έχουν να επικοινωνήσει ο ένας τον άλλον.
3. στον τρόπο που ο ένας με τον άλλον «μοιράζονται» τις εμπειρίες τους - τα βιώματα τους και που αποδέχονται με αμοιβαία κατανόηση και σεβασμό τη διαφορετικότητα τους.

Ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα συμβολής στην ανάδειξη του τουρισμού μέσα από πολιτιστικές δραστηριότητες και στην καλλιέργεια μιας πολυπολιτισμικής συνείδησης μέσα από μια «κουλτούρα μάθησης» αποτελεί **η πόλη της Πάτρας που έχει ανακηρυχθεί ως η πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης, το 2006**⁴.

² Περιοδικό Σύγχρονα Θέματα, Χτούρης Σ "Πολιτισμός και τουρισμός. Ο τουρισμός ως δίκτυο παραγωγής βιωμάτων." Τεύχος 55, Απρίλιος-Ιούνιος 1995 σελ 53

³ Γαλάνη - Μουτάφη Β. Έρευνες για τον τουρισμό στην Ελλάδα και στην Κύπρο. Εκδόσεις Προπομπός, Αθήνα 2002 Σελ 27

⁴ Βλ. την ιστοσελίδα <http://www.Patras 2006.gr>

ΌΛΗ Η ΕΥΡΩΠΗ ΜΙΑ ΠΟΛΗ

Η μεγάλη πρόκληση για την Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν και είναι να προωθή την πολυμορφία των πολιτισμών της, ένα από τα πιο μεγάλα πλούτη της αλλά και τα κοινά στοιχεία αυτών των πολιτισμών για την ενίσχυση της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς και την εδραίωση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Το «ευρωπαϊκό πολιτιστικό μοντέλο» βασίζεται στο σεβασμό της πολιτιστικής έκφρασης κάθε λαού και τις ανταλλαγές, τις συνεργασίες που τροφοδοτούν και εμπλουτίζουν κάθε πολιτισμό.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, έχει ως στόχο την ανάδειξη του πολιτισμού της κάθε χώρας ώστε να είναι προσβάσιμος στο ευρωπαϊκό κοινό αλλά και τη δημιουργία αίσθησης κοινού ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Πάνω σε αυτές τις παραδοχές στηρίζεται το πρόγραμμα «Όλη η Ευρώπη μια πόλη» το οποίο έχει ως στόχο να επιτευχθεί η ουσιαστική αλληλογνωριμία των ευρωπαίων πολιτών μέσω της προσέγγισης της **πολιτισμικής διαφορετικότητας** καθεμιάς από τις χώρες- μέλη αλλά και τις χώρες της διεύρυνσης και του ευρύτερου ευρωπαϊκού χώρου

Το μήνυμά είναι απλό: να γνωριστούμε όλοι με όλους. **Να μάθουμε πώς ζουν, πώς σκέφτονται, πώς δρουν οι κάτοικοι αυτής της γωνιάς του πλανήτη, που λέγεται Ευρώπη.** Έτσι, με κοινή γλώσσα τον πολιτισμό, να χτίσουμε μια μεγάλη Ευρωπαϊκή, ελκυστική πατρίδα, που θα περιλαμβάνει δεκάδες σεβαστούς πολιτισμούς.

Το πρόγραμμα «Όλη η Ευρώπη μια πόλη» προβλέπεται να λάβει χώρα την περίοδο 10- 30 Σεπτεμβρίου 2006. Τέσσερις μεγάλες πλατείες και κτιριακά συγκροτήματα της Πάτρας, στην καρδιά και των τεσσάρων Δημοτικών Διαμερισμάτων, θα διαμορφωθούν ανάλογα και θα φιλοξενήσουν μια ομάδα χωρών (6- 8 χώρες) προκειμένου να φέρουν σε επαφή τους πολίτες και τους επισκέπτες της πόλης μας με τις άλλες γειτονίες της Ευρώπης. **Ειδικές διαδρομές θα ενώνουν τις πλατείες της Πάτρας δίνοντας την αίσθηση μιας διαδρομής στην πόλη και τον ευρωπαϊκό πολιτισμό, διευκολύνοντας και τις περιηγήσεις των τουριστών και επισκεπτών στην πόλη μας. Παράλληλα, προσφέρεται μια μοναδική ευκαιρία τουριστικής και πολιτιστικής προβολής των χωρών που θα φιλοξενηθούν.**

Φωτό 1 «στιγμιότυπο από το Πατρινό καρναβάλι.» (ιδιωτική συλλογή Χ.Λιναρδάτου)

Το πρόγραμμα θα λάβει τη μορφή ανοιχτών συναντήσεων του λαϊκού πολιτισμού, του πολιτισμού της καθημερινότητας. Η Παραδοσιακή Μουσική, τα Θεάματα Δρόμου, η Ζωγραφική, η Γλυ-

πτική με φυσικά υλικά, η Μαγειρική, η Επιχειρηματικότητα, η Λαογραφία, τα Παραδοσιακά Επαγγέλματα, κ.λπ. θα είναι κάποια από τα θέματα που θα περιλαμβάνει το πρόγραμμα.

Ταυτόχρονα με την παρουσίαση των εκδηλώσεων που θα έρθουν από τις ευρωπαϊκές χώρες, θα διοργανώνονται γιορτές παρουσίασης δημιουργών από την Πάτρα και την Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας στα αντίστοιχα θεματικά πεδία. Για το λόγο αυτό, είναι πολύ σημαντικό να κατανοηθεί ότι επιδιώκουμε την εκπροσώπηση των χωρών από ερασιτέχνες δημιουργούς και συλλόγους που δραστηριοποιούνται στα παραπάνω θεματικά πεδία στη βάση δημοτικών, περιφερειακών, εθνικών αλλά σε κάθε περίπτωση εθελοντικών πρωτοβουλιών. Είναι σαφές ότι καταξιωμένοι καλλιτέχνες και επαγγελματίες που δρουν στα παραπάνω πεδία αφορούν στο Κεντρικό Καλλιτεχνικό Πρόγραμμα και όχι στο «Όλη η Ευρώπη μια πόλη».

Το πρόγραμμα «Όλη η Ευρώπη μια πόλη» είναι το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας ουσιαστικού διαλόγου με την κοινωνία. Ειδικότερα, για τη χάραξη και υλοποίηση του προγράμματος εμπλέκονται άμεσα τα τέσσερα Δημοτικά Διαμερίσματα της Πάτρας ενώ ιδιαίτερα σημαντική θεωρείται η συμβολή των ξένων πρεσβειών στην Ελλάδα, οι οποίες έχουν επιδείξει ευαισθησία για το πρόγραμμα.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι το πρόγραμμα στηρίζεται ουσιαστικά στην ενεργή συμμετοχή των πολιτών της Πάτρας, της Ελλάδας αλλά και του εξωτερικού. Ερασιτεχνικά σχήματα και απλοί πολίτες δίνουν πνοή σε αυτό το πρόγραμμα που γίνεται από τους πολίτες για τους πολίτες. Πάνω σε αυτή την αξία αρθρώνεται και το πρόγραμμα του εθελοντισμού που καλεί τους πολίτες να συμμετέχουν και να γίνουν κι αυτοί κομμάτι της εμπειρίας της φιλοξενίας της Ευρώπη στις γειτονίες μας.

Μέσα από εκδόσεις, τυπωμένο, ηλεκτρονικό και οπτικοακουστικό υλικό θα προβληθούν οι τοπικές παραδόσεις, η τοπική καλλιτεχνική παραγωγή αλλά και τα ήθη και έθιμα της περιοχής.

Περιδιαβαίνοντας τους δρόμους της Πάτρας ανακαλύπτεις την αρχοντιά του παρελθόντος στα νεοκλασικά της κτίρια, βιώνεις τα πολιτισμικά της στοιχεία μέσα από τη μνημεία του παρελθόντος και τους θεσμούς του παρόντος, γεύεσαι τη ζωντάνια της πόλης στα πολυάριθμα και ποικίλα καφέ, ρέσταραν, μπαρ και απολαμβάνεις τις αγορές σου στο πολύμορφο εμπορικό κέντρο της πόλης. Η θέση της Πάτρας είναι ιδανική για μαγευτικές μικρές αποδράσεις. Για να οδηγηθούν σωστά τα βήματά σας, αξιοποιείτε τις πληροφορίες που μπορείτε να βρείτε στο Κέντρο Τουριστικής Πληροφόρησης της Πάτρας.

Τοπικές αρχές και πολιτισμικοί - τουριστικοί φορείς: μια «ανοιχτή» πρόταση συνεργασίας σε θέματα πολιτισμικής αγωγής.

Παράδειγμα 1ο

Άρθρο, «Το Παζάρι της Ξάνθης στη Θεσσαλονίκη. Από το Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης⁵»

PRESSPOINT, Τετάρτη, 28 Ιανουαρίου 2004

Το Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης, η Αντιδημαρχία Πολιτισμού του Δήμου Θεσσαλονίκης και ο Δήμος Ξάνθης - Δημοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης Ξάνθης εγκαινιάζουν την έκθεση με τίτλο «Το Παζάρι της Ξάνθης» στον εκθεσιακό χώρο του παλαιού Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης -Γενί Τζαμί (οδός Αρχαιολογικού Μουσείου 30), την Τετάρτη 4 Φεβρουαρίου και ώρα 20:00.

Φωτό 2 «Ξάνθη: η παλιά πόλη» Ελευθεροτυπία, περιοδικό ΓΕΟ, τεύχος 41, 20/1/2001

Η έκθεση περιλαμβάνει ένα σκηνικό με αντικείμενα εποχής, πάγκους και προϊόντα, ήχους, διάφορες ντοπιολαλιές που ακούγονται στα παζάρια, φωτογραφικό υλικό και βίντεο που παρουσιάζει τη λειτουργία του παζαριού της Ξάνθης, καθώς και παράθεση στοιχείων που αποδεικνύουν την **πολύπλοκη και πολυσήμαντη διάσταση της συγκεκριμένης αγοράς**. Επίσης, θα παρουσιαστούν 50 και πλέον φορεσιές (θρακιώτικες, μακεδονίτικες, ποντιακές, μικρασιάτικες, σαρακατσάνικες, ηπειρώτικες, Καππαδοκίας, πομάκιες κ.ά.) από ανθρώπους που ζούσαν και συνεχίζουν να ζουν στην Ξάνθη, **συνθέτοντας το πολύμορφο αυτό ψηφιδωτό που χαρακτηρίζει την περιοχή**.

Η έκθεση πλαισιώνεται ακόμη από έκθεση φωτογραφίας με θέμα «η Ξάνθη των αρχών του αιώνα». Κατά τη διάρκεια της έκθεσης θα διατίθενται προς πώληση στους επισκέπτες παραδοσιακά προϊόντα της Θράκης, προερχόμενα από τοπικούς συλλόγους και συνεταιρισμούς καθώς και από τα εργαστήρια του Ιδρύματος Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης.

Η δραματοποιημένη έκθεση «Το Παζάρι της Ξάνθης» πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά στην Ξάνθη τον Αύγουστο του 2002, στα πλαίσια των Γιορτών Παλιάς Πόλης και του προγράμματος «Αγορά» της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας. Μετά την επιτυχία στην Ξάνθη, η έκθεση μεταφέρθη-

⁵ Βλ. την ιστοσελίδα <http://www.nafteboriki.gr>

κε τον Μάιο 2003 στην Αθήνα, σε συνεργασία με τον Πολιτιστικό Οργανισμό του Δήμου Αθηναίων, όπου γνώρισε μεγάλη ανταπόκριση.

Φωτό3 «Παραδοσιακή μακεδονίτικη φορεσιά.» Έκδοση του Ε.Ο.Τ, (Wonderful Greece, Μακεδονία.

Φωτό4 «Ξάνθη, παραδοσιακά τοπικά γλυκά. Τουριστικό εγχειρίδιο, Έκδοση: Νομαρχία Ξάνθης»

«Το παζάρι της Ξάνθης αποτελεί την καλύτερη υπενθύμιση της ιδιομορφίας και της διαφορετικότητας των βιωμάτων και των συνθησιών των ανθρώπων.

Φωτό 5 «Ξάνθη. Μια όψη της πόλης» Ελευθεροτυπία, περιοδικό ΓΕΟ, τεύχος 41, 20/1/2001

Πρόκειται για ένα χώρο επικοινωνίας και γνωριμίας των νεότερων γενεών με τις αξίες και τις παραδόσεις της Θράκης έτσι όπως τις διατήρησαν και στη συνέχεια μας τις παρέδωσαν οι παλιότεροι», δήλωσε η κα Βιργινία Τσουδερού, Πρόεδρος του ΙΘΤΠ, προσθέτοντας: «Ευχαριστούμε θερμά την Αντιδημαρχία Πολιτισμού του Δήμου Θεσσαλονίκης καθώς και το Δήμο Ξάνθης για την

υποστήριξή τους στην προσπάθειά μας να παρουσιάσουμε στη Θεσσαλονίκη πολύτιμα στοιχεία της λαϊκής παράδοσης της Θράκης».

Η έκθεση θα λειτουργήσει από τις 4 μέχρι τις 17 Φεβρουαρίου (9π.μ-1μ.μ και 5-9μ.μ, εκτός Δευτέρας και απογεύματος Κυριακής) και η είσοδος για το κοινό θα είναι ελεύθερη.

Η έκθεση πραγματοποιείται με την ευγενική χορηγία της ΚΛΩΣΤΗΡΙΑ ΘΡΑΚΗΣ ΑΒΕΕ. Επίσης συμμετέχουν ως υποστηρικτές το ΕΜΠΟΡΙΚΟ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ (Ε.Β.Ε) ΞΑΝΘΗΣ και η ΦΙΛΟΠΡΟΟΔΗ ΕΝΩΣΗ ΞΑΝΘΗΣ (Φ.Ε.Ξ).

Παράδειγμα 2ο

«Γη και Πολιτισμός»: Μια γιορτή με «άρωμα Κρήτης»⁶

Στα Χανιά στις 9, 10 και 11 Σεπτεμβρίου οι εκδηλώσεις του φεστιβάλ

Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, Δευτέρα, 5 Σεπτεμβρίου 2005

ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ το τριήμερο 9, 10 και 11 Σεπτεμβρίου 2005 στο Μεσογειακό Αναπτυξιακό Κέντρο στην Αγία Χανίων οι εκδηλώσεις του φεστιβάλ «Κρήτη 2005 - Γη και Πολιτισμός», ένα τριήμερο γιορτής και ενημέρωσης αφιερωμένο στα προϊόντα, στη διατροφή, στο φυσικό πλούτο, στην ιστορία και στον πολιτισμό του νομού Χανίων.

Φωτό 6 «Χανιά. Το ενετικό λιμάνι.» Ελευθεροτυπία, περιοδικό ΓΕΟ, τεύχος 36, 16/12/2000

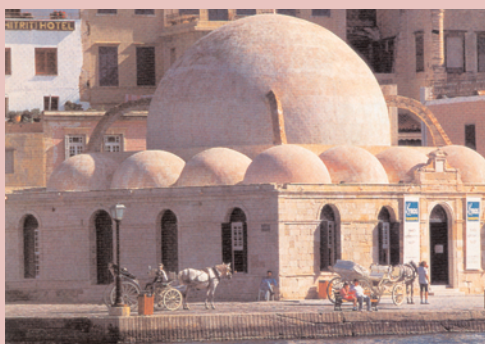
Όπως σημειώνουν οι οργανωτές «οι εκδηλώσεις Κρήτη - Γη και Πολιτισμός είναι μια γιορτή εικόπων, ήχων, γεύσεων, δρωμένων και μνημάτων. Μια συνάντηση της αυτοδιοίκησης με πολιτιστικούς, κοινωνικούς και παραγωγικούς φορείς αλλά και απλούς πολίτες του τόπου μας. Ένα πανηγύρι που αποπνέει «άρωμα Κρήτης».

Η νομαρχιακή αυτοδιοίκηση, η τοπική ένωση δήμων και κοινοτήτων, 17 δήμοι, επιστημονικά και επαγγελματικά επιμελητήρια του νομού Χανίων, δεκάδες κοινωνικές οργανώσεις και οι χιλιάδες επισκέπτες του 3ημέρου θα συναντηθούν μέσα σε **ειδικά διαμορφωμένους χώρους πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης. Θα δουν, θα ακούσουν, θα συμμετέχουν.** Με την παρουσία των

⁶ Βλ. την ιστοσελίδα <http://www.nafteboriki.gr>

διατροφικών και των ενημερωτικών περιπτέρων αλλά και την προσέγγιση του τρόπου παραγωγής παραδοσιακών Κρητικών προϊόντων, η διοργάνωση θέλει να αναδείξει την Κρητική διατροφή ως στοιχείο του Κρητικού πολιτισμού.

Οι εκδηλώσεις του τριημέρου θα ξαναφέρουν τον καθένα μας κοντά στην παραγωγή της Κρητικής γης αναδεικνύοντας την ανάγκη σύνδεσης προϊόντων, ανθρώπων και πολιτισμού με το σήμερα. **Επιδίωξη μας είναι η διαφύλαξη και ανάπτυξη των φυσικών, παραγωγικών, ιστορικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών του τόπου μας. Έτσι, συμβάλλουμε στη διαμόρφωση ισχυρής τοπικής ταυτότητας και στην ανάπτυξη κοινών δράσεων στην τοπική μας κοινωνία.** Πιστεύουμε ότι η επιτυχία και της φετινής διοργάνωσης θα ενισχύσει και θα δικαιώσει τις προσδοκίες των εμπλεκόμενων φορέων για συλλογικές και επιτυχημένες προσπάθειες στο νομό Χανίων».

Φωτό 7 «Χανιά. Το τέμενος Γιαλί Τζαμισί που φιλοξενεί εκθέσεις και άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις.» *Ελευθεροτυπία, περιοδικό ΓΕΟ, τεύχος 36, 16/12/2000*

Στο χώρο της γιορτής θα λειτουργήσουν περίπτερα προβολής και ενημέρωσης από τους δήμους: Ανατολικού Σελίνου, Αρμένων, Βάμου, Βουκολιών, Ελευθερίου Βενιζέλου, Ιναχωρίου, Κανδάνου, Κισάμου, Κολυμπαρίου, Κρουονερίδας, Μουσούρων, Πελεκάνου, Πλατανιά, Σούδας, Σφακίων και Χανίων.

Συμμετοχές

Το **Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας** (Τμήμα Δυτικής Κρήτης) προτείνει, μέσα από το περίπτερο του, μια περιπατητική διαδρομή γνωριμίας σε ένα τμήμα της Χαλέπας με ιστορικά κτήρια για την ανάκτηση και την ανάδειξη της «εικόνας» του παρελθόντος μέσα από πληροφορίες και εικόνες για το καθένα από αυτά.

«Τίποτα δεν πάει χαμένο!» είναι το σύνθημα της **Διαδημοτικής Επιχείρησης Στερεών Αποβλήτων Χανίων** (ΔΕΔΙΣΑ) η οποία συμμετέχει στη γιορτή προβάλλοντας τις δράσεις και το ολοκληρωμένο σύστημα μηχανικής ανακύκλωσης που εφαρμόζει στα Χανιά.

Το **Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης** από την πλευρά του, ξεναγεί τον επισκέπτη στο χώρο της κλωρίδας και της πανίδας παρουσιάζοντας του ένα σημαντικό μέρος από τα εκθέματά του, ενώ ο Ορειβατικός Σύλλογος Χανίων δίνει εικόνες και προτάσεις από διαδρομές στα ορεινά του νομού Χανίων και το ΓΕΩΤΕΕ παράρτημα Κρήτης παρουσιάζει στους επισκέπτες της γιορτής τις δραστηριότητες αλλά και τους προβληματισμούς του στους τομείς παρέμβασης του.

Τα **γραφεία Περιβαλλοντικής Αγωγής, Αγωγής Υγείας και Πολιτιστικών θεμάτων** της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης παρουσιάζουν τον πλούτο των δημιουργιών των μαθητών αλλά και των εκπαιδευτικών του νομού και το Δίκτυο Αγροτουρισμού Αποκάρωνα παρουσιάζει μέσα από το πε-

ρίπτερό του τις δραστηριότητες που αναπτύσσονται τα τελευταία χρόνια στην περιοχή, σηματοδοτώντας την πορεία για μια ανάπτυξη που σέβεται τόσο το περιβάλλον αλλά κυρίως τον ίδιο τον άνθρωπο.

Από τα χαρακτηριστικά προϊόντα του νομού Χανίων είναι και το κρασί. Έτσι σε συνεργασία με το «Μηδέν Άγαν» παρουσιάζονται οι ετικέτες του νομού. Παράλληλα οργανώνονται κατά τη διάρκεια του τριημέρου δοκιμές οινογνωσίας σε μια προσπάθεια προσέγγισης του «πίνειν»¹¹

Η BIOXYM, συνεταιριστική οργάνωση σε μια ιδιαίτερη δυναμική στιγμή της, παρουσιάζει τη δραστηριότητά της γύρω από την αξιοποίηση και χυμοποίηση των εσπεριδοειδών του νομού, η ETANAP παρουσιάζει την ιστορία, την πορεία, τις δραστηριότητες και τις συνεργασίες της εταιρείας, καθώς επίσης και τα διεθνώς αναγνωρισμένα προϊόντα της, ενώ τα τοπικά αναψυκτικά, «Γεράνι» και «Τεμένια» με υπερτοπική προβολή, προσκαλούν τους επισκέπτες σε μια δροσιστική γνωριμία.

Ο συνεταιρισμός παραγωγών και καταναλωτών βιολογικών προϊόντων «ΓΑΙΑ» παρουσιάζει καρπούς συνάντησης βιολογικής καλλιέργειας και κρηπικής γης και ο σύλλογος «Αρχέλων» για την προστασία της θαλάσσιας χελώνας παρουσιάζει τη δραστηριότητά του μέσα από ένα πλούσιο υλικό, φέρνοντας μας κοντά σε ένα θηλαστικό που έχει επιλέξει περιοχές των Χανίων για την διαμονή του και που... απλά ζητάει την φιλοξενία μας.

Κατά τη διάρκεια του διημέρου οι επισκέπτες μπορούν να παρακολουθήσουν, σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο, ντοκιμαντέρ με άξονα τη διατροφή, τον πολιτισμό, την τοπική κοινωνία, ιστορία. Τα περιήτερα θα λειτουργούν και τις τρεις ημέρες (9, 10 και 11 Σεπτεμβρίου.)

Η μελέτη των παραπάνω παραδειγμάτων οδηγεί εύστοχα σε κάποια ζωτικής σημασίας συμπεράσματα:

- Η πολιτιστική αγωγή είναι απαραίτητη για την δημιουργία μιας «κουλτούρας μάθησης» της πολιτιστικής κληρονομιάς και της πολιτιστικής ιδιομορφίας ενός τόπου.
- Το περιεχόμενο του πολιτιστικού τουρισμού ακολουθεί μια παράλληλη πορεία με την εξέλιξη της κουλτούρας γεγονός που σηματοδοτεί και τον ελιπίστικο χαρακτήρα του. Πρόκειται για ένα «ταξίδι ανακάλυψης» νέων πολιτισμικών εκφράσεων στις οποίες συναντιέται η γεωγραφία με την ιστορία, το παραδοσιακό με το σύγχρονο, οι τέχνες με την «τέχνη του να ζεις⁷».
- Ο **ανθρωποκεντρικός χαρακτήρας** κάθε κουλτούρας αποτελεί και την ιδιαιτερότητα των πολιτιστικών-πνευματικών δραστηριοτήτων που επικεντρώνονται στην τουριστική ανάδειξη της. Πρόκειται για μια ιδιαίτερα **ευαίσθητοποιημένη προοπτική** στην εξέλιξη του πολιτιστικού τουρισμού και απαιτεί τη συνεργασία των πολιτικών και διοικητικών αρχών, των αρμόδιων τουριστικών φορέων, της τοπικής κοινωνίας, και των τουριστών.

Στα πλαίσια μιας τέτοιας προβληματικής το Γ΄κοινοτικό πλαίσιο στήριξης ενεργοποιεί στρατηγικές στήριξης και ανάδειξης του δικτύου της πολιτιστικής κληρονομιάς των Ευρωπαϊκών χωρών. Όπως επισημάνθηκε στο Διεθνές Εκθεσιακό Κέντρο (ΔΕΚ) Ανατ. Μακεδονίας-Θράκης από την πρόεδρο του Κέντρου και αντιπρόεδρο του ΕΒΕ Ροδόπης, Υβόνη Στόικου Πέππα, «**επιβάλλεται η συγκρότηση ενός δικτύου πολιτιστικής κληρονομιάς για την προστασία και προβολή της, με δράσεις αναβίωσης των εθίμων και παραστάσεων, ενώ, με την παρουσία του Δημοκρήτειου Πανεπιστημίου, θα έπρεπε να θεσμοθετηθεί σε**

⁷ Origet du Cluzeau C. «Le tourisme culturel» Editions P.U.F Paris, 1998

επίσια βάση η διοργάνωση συμποσίων φιλοσοφίας και ανθρωπιστικών επιστημών, τα οποία όχι μόνο θα προσφέρουν ανάσα στους πολίτες της περιοχής, αλλά και θα προσελκύουν πλήθος επισκεπτών υψηλού βιο-πολιτισμικού επιπέδου. Υπάρχει ανάγκη διεξαγωγής ημερίδων αφιερωμένων στο Δημόκριτο και τον Ορφέα, καθώς και εκδόσεις με την ερμηνεία των αρχαίων κειμένων σε διάφορες γλώσσες μπορούν να ενσωματωθούν σε μία τέτοια προσπάθεια. Παράλληλα, στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου προγράμματος, μπορούν να προστεθούν αντίστοιχες εκδηλώσεις (επιστημονικά συνέδρια, πανεπιστημιακά σεμινάρια και συναντήσεις, ανταλλαγές φοιτητών), έχοντας, πέραν της επιστημονικής κοινότητας, αξιοσημείωτη απήχηση και στη φοιτητική νεολαία⁸.»

Η συμβολή της Ε.Ε στη διαμόρφωση μιας «κοινωνίας πολιτών» ευαισθητοποιημένης στον τομέα του πολιτισμού - τουρισμού.

Ο πολιτιστικός τουρισμός και η ανάπτυξη μιας «κουλτούρας μάθησης» μπορούν να αποτελέσουν τη θετική άποψη των παγκοσμιοποιημένων κοινωνιών, εκεί όπου ο μαζικός τουρισμός απειλεί τις πολιτιστικές εστίες κληρονομιάς.

Σε αυτό το πλαίσιο το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο και το συμβούλιο στις Βρυξέλλες έχει θέσει σαφείς στόχους αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και ενδυνάμωσης της τοπικής περιφέρειας με τις εξής δράσεις⁹:

Φωτό 8 «Θέατρο Επιδαύρου.» Γεωτρόπιο, Εβδομαδιαίο περιοδικό της «Ε», τεύχος 111, 25/5/2002

1. Το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000»

Το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000» αποτελεί ενιαίο μέσο προγραμματισμού και χρηματοδότησης για τις κοινοτικές ενέργειες στον τομέα του πολιτισμού, το οποίο θεσπίστηκε για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 2000 έως την 31η Δεκεμβρίου 2006.

Το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000» συνεισφέρει στην αξιοποίηση ενός πολιτιστικού χώρου κοινού για όλους τους Ευρωπαίους, ευνοώντας τη συνεργασία των δημιουργών, των πολιτιστικών παραγόντων και των πολιτιστικών φορέων των κρατών - μελών. Με αυτόν τον τρόπο το πρόγραμμα ευνοεί την προώθηση της δημιουργικότητας, της διακρατικής διάδοσης του πολιτισμού και της κινητικότητας των δημιουργών και άλλων παραγόντων και επαγγελματιών του πολιτισμού καθώς και των έργων τους. Το πρό-

⁸ Βλ. την υποσημ. 4 (αποσπάσιμα άρθρου από τον Παναγιώτη Τσοχλία, 16/1/2006)

⁹ Βλ την ιστοσελίδα <http://europa.eu.int/index el.htm>

γραμμα αυτό επιβεβαιώνει επίσης το ρόλο του πολιτισμού ως **οικονομικού παράγοντα** και παράγοντα κοινωνικής ένταξης και βίωσης της ιδιότητας του πολίτη. Επίσης ευνοεί τη διασύνδεση με άλλες ενέργειες που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο άλλων κοινοτικών πολιτικών που έχουν συνέπειες για τον πολιτισμό.

Οι στόχοι του προγράμματος είναι:

- να τονιστεί ότι το ευρωπαϊκό σχέδιο πέρα από τα επιτεύγματά του στον οικονομικό και νομισματικό τομέα αφορά το σύνολο του ευρωπαϊκού προτύπου κοινωνίας και οφείλει να βελτιώσει τη συμμετοχή του ευρωπαίου πολίτη
- να αρχίσει η ενσωμάτωση της πολιτιστικής διάστασης στις αποφάσεις της που έχουν συνέπειες για τον πολιτισμό
- να τεθούν σε εφαρμογή τα τρία πρώτα προγράμματα που προωθούν την πολιτιστική συνεργασία στους τομείς των ζωντανών τεχνών (ΚΑΛΕΙΔΟΣΚΟΠΙΟ), της λογοτεχνίας (ΑΡΙΑΔΝΗ) και της πολιτιστικής κληρονομιάς (ΡΑΦΑΗΛ)
- να αξιοποιηθούν οι σχέσεις μεταξύ «του πολιτισμού, των πολιτιστικών βιομηχανιών και της απασχόλησης» με βάση εργασίες της Επιτροπής που αποδεικνύουν τη σπουδαιότητα των πολιτιστικών δραστηριοτήτων στην κοινωνία και το δυναμικό δημιουργίας θέσεων απασχόλησης που αυτές αντιπροσωπεύουν

2. Πρόγραμμα υπέρ των οργανισμών και των ενεργειών πολιτιστικού ενδιαφέροντος

Η απαίτηση για μεγαλύτερη δημοσιονομική διαφάνεια στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα έδωσε την ευκαιρία στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο να εγκρίνουν ένα νέο πρόγραμμα για την υποστήριξη συγκεκριμένων ή λειτουργικών ενεργειών που έχουν στόχο τη διαφύλαξη και την αξιοποίηση της κοινής πολιτιστικής και ιστορικής κληρονομιάς της Ευρώπης.

3. Πολιτισμός και περιφερειακή ανάπτυξη

Προκειμένου να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή **οικονομική και κοινωνική συνοχή**, η Ευρωπαϊκή Ένωση ενεργεί χρησιμοποιώντας τα **διαρθρωτικά ταμεία** (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας και Ευρωπαϊκό Ταμείο Γεωργικού Προσανατολισμού και Εγγυήσεων). Χρηματοδοτεί επίσης σχέδια με σκοπό τη μείωση της καθυστέρησης στην ανάπτυξη ορισμένων περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο προϋπολογισμός για την περιφερειακή ανάπτυξη είναι το σημαντικότερο μέρος του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού που διατίθεται για τον πολιτισμό.

Η δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσανατολίζεται βάσει στόχων προτεραιότητας, κοινωνικές πρωτοβουλίες ή ορισμένων καινοτομικών ενεργειών, καλύπτει την περίοδο από το 2000 έως το 2006 και διαθέτει προϋπολογισμό ύψους 195 δισ. ευρώ.

Τα τρία προγράμματα για τα οποία διατίθεται το 94% του διαθέσιμου προϋπολογισμού στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων (συμπεριλαμβανομένου του ΕΚΤ) αποσκοπούν στην **ενίσχυση της ανάπτυξης, της απασχόλησης, της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και στην αρμονική ανάπτυξη της περιφέρειας**. Βασίζονται σε 3 στόχους:

- Ο **στόχος 1** αφορά τις περιφέρειες με υστέρηση στην ανάπτυξη.
- Ο **στόχος 2** υποστηρίζει την οικονομική και κοινωνική αναπροσαρμογή των περιφερειών με διαρθρωτικές δυσκολίες εκτός των περιφερειών του στόχου 1.

- Ο στόχος 3 υποστηρίζει τις ενέργειες επαγγελματικής κατάρτισης εκτός των περιφερειακών του στόχου 1.

Απευθύνονται γενικά σε τοπικούς και περιφερειακούς εταίρους. Στους προσανατολισμούς της για την περίοδο 2000 - 2006, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί από τα κράτη μέλη να ενισχύσουν την πολιτιστική ανάπτυξη ως δυναμικό δημιουργίας θέσεων εργασίας. *Πράγματι ο πολιτισμός δίνει τη δυνατότητα σε μια περιφέρεια όχι μόνο να επιβεβαιώσει την ταυτότητά της αλλά και να αναπτύξει το τουριστικό δυναμικό της.* Επιπλέον, η δημιουργία θέσεων εργασίας στον τουριστικό τομέα δεν είναι αμελητέα και βοηθά στην ανάπτυξη ορισμένων δραστηριοτήτων όπως οι υπηρεσίες σε απευθείας σύνδεση (on line) και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Οι 4 κοινοτικές πρωτοβουλίες *Interreg III* (διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία), *Urban* (μετατροπή των αστικών περιοχών που βρίσκονται σε κρίση), *Leader +* (τοπική αγροτική ανάπτυξη) και *Equal* (διακρατική συνεργασία για την καταπολέμηση των διακρίσεων και των ανισοτήτων όσον αφορά την πρόσβαση στην αγοράς εργασίας) ενθαρρύνουν επίσης την υλοποίηση πολιτιστικών δράσεων.

Φωτό 9 «Δήμος Καστοριάς. Αποκατάσταση αρχοντικού έργου.» Πρόγραμμα Leader II.

Οι καινοτόμες δράσεις (DE) (EN) (FR) ενθαρρύνουν τους τοπικούς και περιφερειακούς παράγοντες να συνεργάζονται σχετικά με διάφορα θέματα κοινού ενδιαφέροντος που είναι δυνατό να επικεντρωθούν στην πολιτιστική ανάπτυξη.

Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης

1. Οι εκπαιδευόμενοι να αναφερθούν σε βιώματα που είχαν κατά τη διάρκεια των πολιτιστικών ταξιδιών τους και να επισημάνουν βασικές ομοιότητες και διαφορές σε σχέση με τις εμπειρίες που έχουν στα πλαίσια του μαζικού τουρισμού.
2. Οι εκπαιδευόμενοι να συγκρίνουν το χθες με το σήμερα ανατρέχοντας στο φωτογραφικό υλικό μιας περιοχής που επισκέφτηκαν πρόσφατα. Να εντοπίσουν τις αλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί με το πέρασμα του χρόνου στην αρχιτεκτονική δόμηση, στις δραστηριότητες-ασχολίες των ανθρώπων, στην ενδυμασία κ.λ.π.
3. Οι εκπαιδευόμενοι να αναφερθούν σε προγράμματα πολιτισμικής αγωγής που έχει πραγματοποιήσει ο δήμος στον οποίο υπάγονται και να περιγράψουν το πλαίσιο διεξαγωγής τους (φεστιβάλ, συνέδρια,

συναυλίες, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους - μουσεία κ.λ.π) και το βαθμό συμμετοχής τους σε αυτά.

4. Οι εκπαιδευόμενοι αφού παρακολουθήσουν την προβολή του ντοκιμαντέρ «Ολυμπιακοί αγώνες, Αθήνα 2004» να σχολιάσουν τη σημασία του θεσμού για την παγκοσμίως ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ελλάδας στην Ευρώπη και να επισημάνουν τις τουριστικές δραστηριότητες που συνέβαλλαν στην αναγνώριση αυτού του θεσμού διεθνώς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία

Γαλάνη - Μουτάφη Β. «*Ερευνες για τον τουρισμό στην Ελλάδα και στην Κύπρο.*» Εκδόσεις Προπομπός, Αθήνα 2002

Ξένη βιβλιογραφία

Hollier R, Subremon A. «*Le tourisme dans la Communaute Europeenne*» (*Que sais-je ;*) Editions P.U.F, Paris 1990.

Origet du Cluzeau C. «*Le tourisme culturel*» Editions P.U.F, Paris 1998.

Περιοδικά

Γεωτρόπιο. Εβδομαδιαίο περιοδικό της «Ε»

Σύγχρονα θέματα. (τριμηνιαία έκδοση επιστημονικού προβληματισμού και παιδείας.) Περίοδος Β΄, Χρόνος 18^{ος}, Τεύχος 55, Απρίλιος - Ιούνιος 1995.

Πολιτιστικός κατάλογος

Μάνη. Πολιτιστικό Οδοιπορικό 1993-1994. Περιηγητές στη Μάνη 15ος - 19ος αι.. Χορηγοί: Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών Ιδρύματος Ερευνών. Υπουργείο Πολιτισμού. Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού. Έκδοση: Ιστορικό Εθνολογικό Μουσείο Μάνης. Πύργος Κρανάης - Γύθειο. Ιούλιος 1993 - Δεκέμβριος 1994.

Ιστοσελίδες

<http://europa.eu.int/index el.htm>

<http://www.ee.gr>

<http://www.culture.gr>

<http://www.thrace.gr>

<http://www.nafteboriki.gr>

<http://www.info3kps.gr>

<http://www.ypan.gr>

<http://www.mou.gr>

<http://www.Patras 2006.gr>

<http://www.xanthi.gr>